

การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการ
และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

นายอนุวัตร จำปาทอง

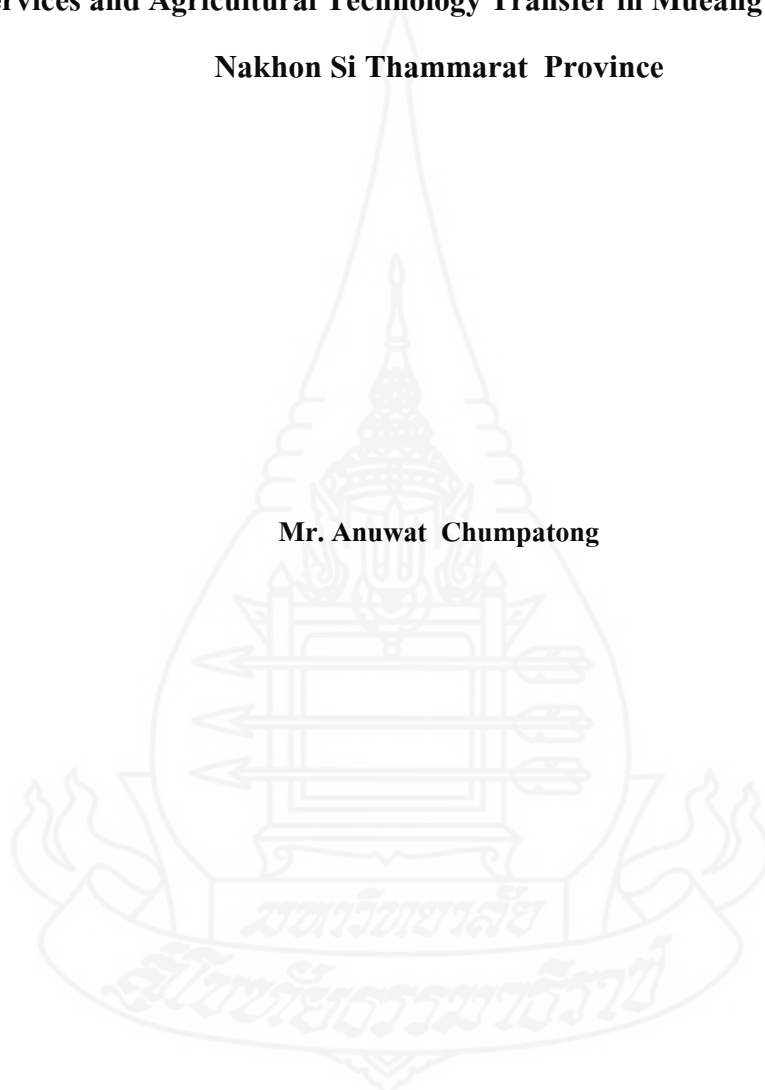

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2556

**Role Performance of the Administrative Committee of Sub-District Centers for
Services and Agricultural Technology Transfer in Mueang District of
Nakhon Si Thammarat Province**

Mr. Anuwat Chumpatong

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Agriculture in Agricultural Extension and Development

School of Agriculture and Cooperatives
Sukhothai Thammathirat Open University

2013

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและ
ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
ชื่อและนามสกุล นายอนุวัตร จำปาทอง
แขนงวิชา ส่งเสริมการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลี นิลวิเศษ
2. รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม 2557

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

QC.

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมจิต โยชะคง)

ดร. พรชุลี

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลี นิลวิเศษ)

Dr. Bampeun

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน)

Dr. Sirirong

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

Dr. Sirirong

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างสูงจาก รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลย์ นิลวิเศษ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และรองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เขียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมคณาจารย์สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่กรุณาให้แนวคิด ให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ติดตามการทำ วิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ ปลุกฝังให้ผู้วิจัย รักการวิจัย ทำงานวิจัยอย่างมีคุณค่ายิ่ง และเป็น แบบอย่างที่ดีในการทำงาน จนทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จเรียบร้อย สมบูรณ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งใน ความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สมจิต โยชะคง ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำชี้แนะที่มีประโยชน์ยิ่ง อันทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับ นี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เกษตร จังหวัด เกษตรอำเภอ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร และเจ้าพนักงานการเกษตรทุกท่านที่ให้การ สนับสนุนและความร่วมมือ ตลอดจนเพื่อนบัณฑิตศึกษา แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ให้คำแนะนำด้านต่างๆ สนับสนุน เอกสารข้อมูล และแลกเปลี่ยนเรียนรู้เทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป จนทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณสมาชิกในครอบครัวที่สนับสนุนให้กำลังใจซึ่งเป็น แรงผลักดันให้สำเร็จ ผู้วิจัยนับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง จนทำให้การวิจัยครั้งนี้นำไปสู่ ความสำเร็จ ประโยชน์และคุณค่าอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะยังประโยชน์ต่อการศึกษาและ การส่งเสริมการเกษตรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเกษตรกร คุณค่าและความดีอันพึงมีจาก วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอบแต่บิดา มารดา ครู อาจารย์ ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านไว้ ณ ที่นี้

อนุวัตร จำปาทอง
พฤษภาคม 2557

ชื่อวิทยานิพนธ์ การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด

เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผู้วิจัย นายอนุวัตร จำปาทอง **รหัสนักศึกษา** 2559001470

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. พรชุลี นิลวิเศษ (2) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน

ปีการศึกษา 2556

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา (1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช (2) ความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร (3) การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร (4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 13 ศูนย์ จำนวน 273 คน เก็บข้อมูลจากประชากร ทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ (1) คณะกรรมการบริหารเป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.70 ปี มีสถานภาพสมรส จบ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีตำแหน่งทางสังคมเป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วย ผู้ใหญ่บ้าน มีเงินเดือนประจำ ประกอบธุรกิจการค้าเป็นอาชีพรอง รายได้จากการประกอบอาชีพในครัวเรือนเฉลี่ย 310,459.49 บาทต่อปี และมีรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 236,865.57 บาทต่อปี (2) คณะกรรมการบริหารส่วนใหญ่มี ความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่เกือบทุกประเด็น (3) คณะกรรมการบริหารมีการ ดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ระดับปานกลางในภาพรวม และระดับค่อนข้างมากในการดำเนินงานอีก 3 ด้าน ตามลำดับ ได้แก่ ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร ด้านการบริหารจัดการ และด้านภารกิจความ รับผิดชอบของคณะกรรมการบริหาร นอกจากนี้ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ระดับตำบล และด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงาน มีการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ในระดับปานกลาง (4) คณะกรรมการบริหารมีปัญหาระดับค่อนข้างน้อยเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ และให้ ข้อเสนอแนะว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สำนักงานเกษตรอำเภอ ควรมีการสนับสนุนการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการบริหารอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

คำสำคัญ บทบาทหน้าที่ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดนครศรีธรรมราช

Thesis title: Role Performance of the Administrative Committee of Sub-District Centers for Services and Agricultural Technology Transfer in Mueang District of Nakhon Si Thammarat Province

Researcher: Mr. Anuwat Chumpatong; **ID:** 2559001470;

Degree: Master of Agriculture (Agricultural Extension and Development);

Thesis advisors: (1) Dr. Pornchulee Nilvises, Associate Professor ;
(2) Bumpen Keowan, Associate Professor; **Academic year:** 2013

Abstract

The purposes of this research were to study: (1) socio-economic circumstance of the Administrative Committee of Sub-district Centers for Service and Agricultural Technology Transfer in Mueang District of Nakhon Sri Thammarat Province; (2) knowledge and understanding in role of Administrative Committee; (3) role performance of the Administrative Committee; and (4) problems and suggestions for performance of Administrative Committee.

Research population comprised a number of 273 administrative committee members from 13 Centers for Service and Agricultural Technology Transfer. Data was collected by interview with all of them without random sampling. Data was analyzed by computer program. Statistics used to analyze data were frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation and ranking.

Research results were as follows: (1) Administrative Committee members were male with the average age at 51.70 years, married, completed higher secondary school/vocational certificate and holding social position as head of sub-district, head of village/assistant head of village. They received salary and their subordinate occupation was doing business. Their families' average annual income was 310,459.49 baht. Their families' average annual expense was 236,865.57 baht. (2) Most of them gained knowledge and understanding in almost every aspect of role performance of the Administrative Committee of Sub-district Centers for Service and Agricultural Technology Transfer. (3) In overall, the role performance of the Administrative Committee was at medium level, while other 3 aspects were at rather high level respectively such as in the aspect of providing support and help to farmers, the aspect of center administration and management and the aspect of the administrative committee's responsibility. Apart from this, the aspect of public relations, preparation of agricultural development plan at sub-district level and the aspect of operational support for the centers were at medium level. (4) Problem regarding the role performance of the Administrative Committee was at low level, and suggestion by the Administrative Committee for Local Administration Organization/ District Agricultural Office was they should provide the Administrative Extension Committee with continued support seriously.

Keywords: Role Performance, Sub-district Center for Service and Agricultural Technology Transfer, Nakhon Si Thammarat Province

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
กรอบแนวคิดการวิจัย	4
ขอบเขตการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงาน.....	9
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่.....	12
แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ.....	18
แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร	22
การดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	32
สภาพทั่วไปและการเกษตรของอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช.....	48
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	56
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	61
ประชากร.....	61
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	61
การเก็บรวบรวมข้อมูล	63
การวิเคราะห์ข้อมูล	64

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	67
ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	67
ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	76
ตอนที่ 3 การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	81
ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล	89
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	98
สรุปการวิจัย	98
อภิปรายผล	104
ข้อเสนอแนะ	108
บรรณานุกรม	112
ภาคผนวก	118
แบบสัมภาษณ์	119
ประวัติผู้วิจัย	132

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 ผลผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ปี 2555/2556 ในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช.....	54
ตารางที่ 2.2 ปฏิทินการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และการประมง ในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช.....	55
ตารางที่ 4.1 สภาพทางด้านสังคมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล.....	68
ตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล.....	70
ตารางที่ 4.3 แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรของคณะกรรมการ บริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล.....	73
ตารางที่ 4.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล.....	77
ตารางที่ 4.5 ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล.....	80
ตารางที่ 4.6 ระดับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล.....	81
ตารางที่ 4.7 ปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล.....	90
ตารางที่ 4.8 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล.....	96

ญ

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	6
ภาพที่ 2.1 แผนที่อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช.....	49
ภาพที่ 2.2 แผนที่อำเภอเมืองนครศรีธรรมราชแบ่งตามเขตตำบล.....	50

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ตั้งอยู่ในชัยภูมิที่เหมาะสมที่สุดแห่งหนึ่งในการเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก มีความหลากหลายทางชีวภาพและการปรับตัวค่อนข้างสูง การส่งออกสินค้าสู่ตลาดโลกส่วนใหญ่เป็นผลผลิตทางการเกษตร และทำรายได้เข้าประเทศเป็นจำนวนมาก แต่ปรากฏว่าเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมยังยากจนอยู่เป็นจำนวนมาก และขาดการพัฒนาการเกษตรอย่างเป็นระบบ เนื่องจากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาเน้นการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม โดยนำเข้าเทคโนโลยีระดับสูงตามระบบทุนนิยม ทำให้การพัฒนาการเกษตรลดลง และไม่ได้รับการเอาใจใส่เท่าที่ควร สาเหตุอีกประการหนึ่งของเกษตรกรที่ยังยากจนอยู่ก็คือผลผลิตต่อไร่ต่ำและขาดคุณภาพ อันเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย ขาดความรู้ความเข้าใจในการยอมรับการถ่ายทอดวิชาการเกษตรแผนใหม่ เพื่อนำไปปฏิบัติในไร่นาอย่างเหมาะสมเพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ และผลผลิตมีคุณภาพดีตรงตามความต้องการของตลาด ซึ่งช่วยให้เกษตรกรมีรายได้และฐานะดีขึ้น และเป็นการช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจส่วนรวมให้มั่นคงยิ่งขึ้น

วิถีชีวิตและค่านิยมของคนในสังคมมีบทบาทต่อการพัฒนาการเกษตรและส่งเสริมการเกษตร ดังจะเห็นได้จากการดำรงชีวิตของคนที่ผ่านมาทุกยุคทุกสมัยถูกรอบงำด้วยวัฒนธรรมตะวันตกซึ่งแฝงไปด้วยผลประโยชน์ทางธุรกิจ ทำให้การพัฒนาการเกษตรขาดความต่อเนื่อง และขาดความเชื่อมโยง ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเกษตรกรได้ ยี่สิบปีที่ผ่านมาประเทศไทยชาติเข้าสู่วิกฤติทางเศรษฐกิจ และสังคม

การพัฒนาการเกษตรและงานส่งเสริมการเกษตร เป็นงานที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศเกษตรกรรม เนื่องจากร่างงานส่งเสริมการเกษตร เป็นกระบวนการเผยแพร่วิชาการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการประกอบอาชีพเกษตรของเกษตรกร ซึ่งการพัฒนาการเกษตรรูปแบบที่จะทำให้เกิดผลต่อเกษตรกรอย่างเป็นรูปธรรมนั้น จำเป็นต้องให้ความรู้แก่เกษตรกร เพื่อนำไปปฏิบัติและพัฒนาในกระบวนการพัฒนาเทคโนโลยีการเกษตร แนวทางในการแก้ปัญหาจึงจำเป็นต้องสร้างรูปแบบของกระบวนการเรียนรู้ โดยพัฒนาชุมชนท้องถิ่นระดับตำบล ให้เป็นศูนย์กลางในการรับและถ่ายทอดเทคโนโลยีทุก ๆ ด้านอย่างเบ็ดเสร็จ (one stop service) พร้อมทั้งเน้นการ

บริหารงานในรูปแบบของการบูรณาการ โครงการเพื่อให้เกิดความร่วมมือทั้งระหว่างหน่วยงานของ รัฐด้วยกันเอง องค์กรท้องถิ่นและเกษตรกรในการพัฒนาการเกษตร ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดการ ประหยัด ลดความซ้ำซ้อน ตลอดจนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังทำให้เกิด กระบวนการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับรู้ โดยเฉพาะชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วางแผนและ กำหนดกิจกรรมด้วยตนเอง เป็นแนวทางเพื่อนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะตรง ตามความต้องการของชุมชน เกิดการพัฒนาอาชีพในทุกด้านให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้อย่าง ยั่งยืน (กรมส่งเสริมการเกษตร 2543: 1)

ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2552 และแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543 ซึ่งได้กำหนดให้กรมส่งเสริมการเกษตรถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดย มีรูปแบบการถ่ายโอนภารกิจในลักษณะ อปท. ดำเนินการร่วมกับรัฐ ซึ่งในส่วนของกรมส่งเสริม การเกษตรดำเนินการพัฒนาระบบงานส่งเสริมการเกษตร โดยใช้ศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกด.) เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการส่งเสริมและ พัฒนาการเกษตรในระดับตำบล และมีการสร้างความชัดเจนของความร่วมมือในการดำเนินงาน หลังการถ่ายโอนภารกิจระหว่างกรมส่งเสริมการเกษตรกับ อปท. ซึ่งภารกิจที่ดำเนินการถ่ายโอนอยู่ ในความดูแลของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น และกรมส่งเสริมการเกษตร และมี ความเห็นพ้องทำความเข้าใจร่วมกันพัฒนาการเกษตรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สุขกับเกษตรกร และชุมชนท้องถิ่น โดยจัดทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริม และพัฒนาการเกษตรของท้องถิ่นระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกับกรมส่งเสริม การเกษตรขึ้น เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของทั้งสองหน่วยงาน (กรมส่งเสริมการเกษตร 2551: 1)

การดำเนินงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อให้เป็นไปตามกระบวนการในการ พัฒนาการเกษตรและแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่บัญญัติภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีการจัดตั้ง ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกด.) ขึ้นในปี พ.ศ. 2543 และ ดำเนินการต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 78 (3) รัฐจะต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจ มาตรา 84 (8) รัฐจะต้องคุ้มครอง และรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการตลาด รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของ เกษตรกรเพื่อรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรเอง ซึ่งสอดคล้องกับแผนการกระจายอำนาจให้แก่ อปท. ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ อปท. พ.ศ. 2543 กำหนดแผนในปี พ.ศ. 2546 ให้กรมส่งเสริมการเกษตรถ่ายโอนภารกิจ ศบกด. ให้กับ อปท. ใน

ลักษณะดำเนินงานร่วมกัน โดยรัฐจะเป็นผู้สนับสนุนวิชาการและท้องถิ่นเป็นผู้ปฏิบัติและสนับสนุนงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและพัฒนาด้านการเกษตรของท้องถิ่น ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2550 มีการปรับเปลี่ยนบทบาทและการตั้งงบประมาณของราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค และ อปท. ให้สามารถดำเนินการกิจสาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรในแต่ละระดับ เพื่อให้เกษตรกรในท้องถิ่นมีรายได้ที่ดีและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญในกระบวนการที่ทำให้เกษตรกรสามารถตัดสินใจในการผลิตการเกษตรด้วยตนเอง เพื่อการพัฒนาคุณภาพที่ยั่งยืน (กรมส่งเสริมการเกษตร 2552: 1-3)

ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เป็นศูนย์กลางในการให้บริการแก่เกษตรกร การวางแผนพัฒนาการเกษตรในระดับตำบล มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนรู้ควบคู่กับการพัฒนาเพื่อให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการพัฒนาอาชีพการเกษตร เป็นศูนย์บริการและเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้และเทคโนโลยีด้านการเกษตรให้เกษตรกรมีส่วนร่วมและดำเนินการสาธิตนำร่องเชิงการผลิตทางการเกษตรเฉพาะด้าน พร้อมทั้งสร้างชุมชนเครือข่ายด้านการเกษตร ให้สามารถนำไปปรับใช้ในไร่นาอย่างเหมาะสม อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาทางการเกษตรที่มีการเชื่อมโยงการปฏิบัติงานระหว่างเจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์กร แกนนำ กลุ่มอาชีพ และหน่วยงานต่าง ๆ ในลักษณะบูรณาการและสอดคล้องประสานกัน อันเป็นปัจจัยสำคัญในการผลักดันศักยภาพชุมชนให้เข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

จังหวัดนครศรีธรรมราชดำเนินการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ครอบคลุมตำบลและทุกอำเภอ จำนวน 165 ศูนย์ฯ มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เลขานุการศูนย์ฯ จำนวน 121 คน และจำนวนคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ทั้งสิ้น 3,014 คน การบริหารจัดการศูนย์ฯ สำนักงานเกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้กำหนดให้กรรมการและเลขานุการศูนย์ฯ จัดกลุ่มตำบลเพื่อการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานในลักษณะทีมงาน เรียกว่า กลุ่มตำบล จำนวน 41 กลุ่ม โดยในอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราชมีการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล 13 ตำบล จำนวน 13 แห่ง และแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ รวม 273 คน (สำนักงานเกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราช 2556: 1)

การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช บางศูนย์ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรและขาดความต่อเนื่อง เพราะคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ บางคนไม่เข้าใจและ

ไม่ดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่นๆอีก เช่น ขาดแคลนงบประมาณ ขาดการทำงานร่วมกันแบบบูรณาการกับหน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น

ดังนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลมีศักยภาพตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ จึงเห็นสมควรศึกษาการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์สำหรับการวางแผนพัฒนางานตามระบบส่งเสริมการเกษตร การพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการศูนย์ฯ ให้มีประสิทธิภาพและความพร้อมในการเป็นกลไกขับเคลื่อนงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ ตลอดจนแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้มีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในการพัฒนาอาชีพการเกษตรอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2.2 เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2.3 เพื่อศึกษาการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
- 2.4 เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สามารถนำมากำหนดตัวแปรที่เกิดจากคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการ

และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีสิ่งที่น่าสนใจศึกษา ได้แก่

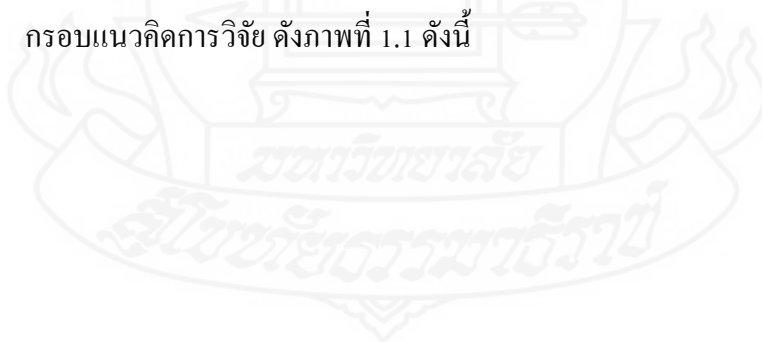
3.1 สภาพทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ การมีตำแหน่งทางสังคม และแหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร และสภาพทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ของครัวเรือน และรายจ่ายของครัวเรือน

3.2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ได้แก่ วัตถุประสงค์ในการจัดตั้ง องค์ประกอบของ อบต. โครงสร้างและหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร อบต.

3.3 การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ด้านภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการศูนย์ฯ ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล และด้านการประชาสัมพันธ์

3.4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ด้านภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการศูนย์ฯ ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล และด้านการประชาสัมพันธ์

กรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพที่ 1.1 ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 ด้านเนื้อหา ศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

4.2 ด้านพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย ศึกษาคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 13 ศูนย์ ใน 13 ตำบล จำนวน 273 คน

4.3 ด้านเวลา เก็บข้อมูลระหว่างเดือนธันวาคม 2556 – มกราคม 2557

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล หมายถึง สถานที่ที่กำหนดให้เป็นศูนย์กลางให้เกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมคิด วิเคราะห์ วางแผน บริหารการจัดการแผนให้บริการสนับสนุน ประสานงานด้านการเกษตรและพัฒนาด้านการเกษตรของชุมชนในตำบล

5.2 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล หมายถึง คณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้แทนของชุมชนจากสาขาอาชีพต่างๆ ตัวแทนจากองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ตัวแทนหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบตำบลทำหน้าที่เป็นเลขานุการ และเจ้าหน้าที่เป็นข้าราชการจาก อบต. เป็นผู้ช่วยเลขานุการ รวมทั้งสิ้น ไม่น้อยกว่า 16 คน โดยมีนายอำเภอเป็นผู้ลงนามแต่งตั้ง

5.3 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล หมายถึง เจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบปฏิบัติหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในตำบล และได้รับแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เลขานุการ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

5.4 การดำเนินงาน หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของคณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จำนวน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ด้านการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบ ด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนช่วยเหลือ ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานศูนย์ฯ ด้านการจัดเวทีชุมชนเพื่อวางแผนพัฒนาเกษตรระดับตำบล และด้านการประชาสัมพันธ์

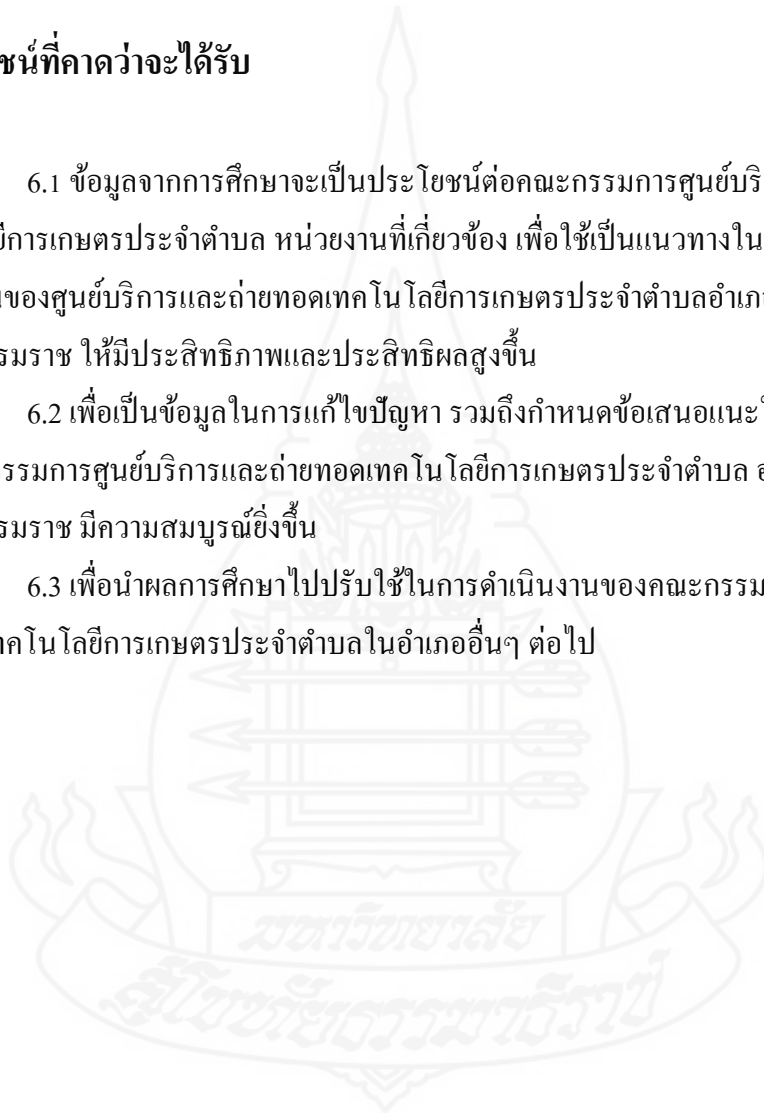
5.5 บทบาทหน้าที่ หมายถึง บทบาทหน้าที่ซึ่งกำหนดโดยกรมส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย การบริหารจัดการศูนย์ฯ การกิจความรับผิดชอบ การสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร การสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล และการประชาสัมพันธ์

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 ข้อมูลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อคณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น

6.2 เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหา รวมถึงกำหนดข้อเสนอแนะให้การดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6.3 เพื่อนำผลการศึกษาไปปรับใช้ในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในอำเภออื่นๆ ต่อไป

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการทบทวนวรรณกรรมครอบคลุมรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงาน
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่
3. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร
5. การดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
6. สภาพทั่วไปและการเกษตรของอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงาน

การดำเนินงานก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือผู้ที่เข้ามาปฏิบัติงานย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟังและนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาองค์กร และที่สำคัญผู้ที่ปฏิบัติงานจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนองค์กรที่ดีที่สุด ก่อให้เกิดการประสานงานที่ดี ทำให้การบริหารเครือข่ายเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ การรวมตัวกันดำเนินงานของบุคคลเป็นเครือข่ายจะก่อให้เกิดพลังที่เข้มแข็ง สามารถขับเคลื่อนกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และตรงเป้าหมาย โดยทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ

นักวิชาการหลายท่านให้แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานไว้ ดังนี้

รสลิน เจียมเจริญ (2550: 25-26) กล่าวถึง ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานว่า ผลการปฏิบัติงานของบุคคลอาจจะดีหรือไม่ ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความพอใจในการทำงานซึ่งเป็นความรู้สึกรวมของบุคคลที่มีต่อการทำงานในทางบวก เป็นความรู้สึกที่เกิดจากการปฏิบัติงาน และผลตอบแทน คือความพึงพอใจและทำให้บุคคลเกิดความกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงาน มี

ขวัญและกำลังใจ โดยสิ่งเหล่านี้จะมีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน รวมทั้งส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จและเป้าหมายขององค์กร

อนิวัช แก้วจางง (2552: 43-64) กล่าวถึง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการ และแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร ดังนี้

1) คนหรือแรงงาน (man) เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินงานขององค์กร โดยบุคคลที่รวมตัวกันเมื่อตกลงใจทำงานร่วมกันย่อมต้องเดินไปในทิศทางเดียวกัน องค์กรใดให้ความสนใจและสามารถจัดการกิจกรรมเกี่ยวกับคนได้อย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรนั้นมีแนวโน้มบรรลุผลสำเร็จมากกว่าองค์กรที่ไม่ให้ความสำคัญในกิจกรรมเกี่ยวกับคน

2) เงินทุน (money) มีความสำคัญในการดำเนินงาน โดยเฉพาะช่วงแรกของการดำเนินองค์กรขนาดเล็กอาจใช้เงินทุนของผู้ประกอบการเองหรือกู้ยืมไม่มากนัก องค์กรขนาดกลางและขนาดใหญ่จำเป็นต้องใช้เงินทุนจำนวนมาก ผู้บริหารจำเป็นต้องคำนึงถึงแหล่งเงินทุนและการสำรองเงินทุนให้พอเพียงต่อการดำเนินงาน โดยสามารถนำเงินทุนมาใช้ได้ทันเวลาที่ องค์กรที่สามารถจัดการเงินทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงว่าองค์กรประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานอย่างแท้จริง

3) เครื่องจักร (machine) เป็นเครื่องมือในการแปรสภาพวัตถุดิบให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ เครื่องจักรอาจจัดหาโดยการจัดซื้อหรือเช่าซื้อ การใช้เครื่องจักรที่มีคุณภาพและทันสมัยจะเอื้ออำนวยการทำงานและนำพาองค์กรไปสู่ผลสำเร็จได้ องค์กรที่สามารถจัดหาบุคคลที่เหมาะสมในการใช้เครื่องจักรได้เป็นอย่างดีมีผลต่อการดำเนินงานขององค์กรอย่างยิ่ง

4) วัสดุอุปกรณ์ (materials) เป็นปัจจัยสนับสนุนเอื้ออำนวยและก่อให้เกิดความสะดวกในการทำงาน วัสดุอุปกรณ์ยังหมายถึงรวมถึงวัตถุดิบที่จำเป็นต้องใช้ในกระบวนการผลิต โดยองค์กรต้องจัดหาและสำรองไว้ให้เพียงพอต่อความต้องการในการดำเนินงานทั้งในปัจจุบันและในอนาคต

5) การตัดสินใจ (decision making) เป็นความสามารถส่วนตัวของผู้บริหาร การตัดสินใจของผู้บริหารระดับหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผู้บริหารระดับอื่นๆ การตัดสินใจแต่ละเรื่องเป็นการวัดความสามารถของผู้บริหารและมีอิทธิพลต่อความสำเร็จขององค์กร

6) การติดต่อสื่อสาร (communication) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการเลือกช่องทางในการกระจายข้อมูลไปยังกลุ่มเป้าหมาย ผู้บริหารจึงไม่อาจหลีกเลี่ยงในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นโดยการแสดงความคิดเห็น การทำความเข้าใจ และการฝากสารไปให้ผู้อื่น โดยหากผู้รับข้อมูลแปลความหมายผิดอาจส่งผลกระทบต่อการทำงานและองค์กร ผู้บริหารจึงต้องขจัดอุปสรรคในการติดต่อสื่อสาร เพื่อให้การจัดการบรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

7) การจูงใจ (motivation) เป็นการใช้ศิลปะและความสามารถของผู้บริหารกระตุ้นให้ผู้อื่นทำงานด้วยความเต็มใจ การจูงใจเกี่ยวข้องกับผลตอบแทนจากการทำงาน สามารถกระทำได้ใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การจูงใจภายในและการจูงใจภายนอก การจูงใจทั้ง 2 ลักษณะต้องทำให้เห็นจุดหมายปลายทางและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคคลในองค์กร องค์กรจะใช้การจูงใจในรูปการจูงใจโดยตัวเงิน การจูงใจที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น การจูงใจด้านความสัมพันธ์ เป็นต้น

8) การประสานงาน (coordination) เป็นการติดต่อกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจุดประสงค์ในการดำเนินงานให้เป็นผลสำเร็จ ในการจัดการจะเกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ประสานงานตลอดเวลา โดยการพูดคุยกับหน่วยงานทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร เช่น การสอบถาม การขอความร่วมมือ และการขอความอนุเคราะห์ เป็นต้น จึงไม่อาจปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงการติดต่อกับบุคคลหรือหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกได้ การประสานงานจะสำเร็จลุล่วงต้องอาศัยช่องทางการติดต่อสื่อสารที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ทองหล่อ เดชไทย (อ้างถึงใน จิตรภรณ์ แสงรุ่งนภาพรรณ 2549: 11) กล่าวว่า ทรัพยากรด้านพัฒนากำลังคนนั้นนับว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุด เพราะการดำเนินงานในอดีตและอนาคตเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์ทั้งสิ้น ฉะนั้น หากไม่มีทรัพยากรกำลังคนแล้ว ทรัพยากรอื่น ๆ ก็จะไม่มีความหมายใดๆ ความสำเร็จในการบริหารทรัพยากรกำลังคนนั้น มีหลักการปฏิบัติสำคัญที่จำเป็นจะต้องทราบและดำเนินการ 4 ประการ ได้แก่

1) การวางแผนกำลังคน (manpower planning) เป็นกระบวนการตีความระหว่างวัตถุประสงค์และความต้องการของหน่วยงาน เพื่อดำเนินการกำหนดแผนการใช้กำลังคนอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต โดยอาศัยหลักการประสานกิจกรรมของงาน ทำให้เกิดการประสานกลมกลืนระหว่างงานและผู้ร่วมงาน รวมตลอดถึงการคาดคะเนทางเศรษฐกิจและการตลาด การวิจัยเพื่อการพัฒนาและแก้ไขแผนให้เหมาะสม

2) การพยากรณ์กำลังคน (manpower forecasting) ซึ่งประกอบด้วย การประเมินความต้องการด้านกำลังคน ทั้งจำนวน ประสิทธิภาพ ความชำนาญ และการผสมผสานของอาชีพ รวมไปถึงการโยกย้าย การเลื่อนชั้น และการศึกษาเพิ่มเติม

3) การใช้กำลังคน (manpower utilization) โดยพิจารณาถึงความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และความถนัด ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพในการมอบหมายงานและแต่งตั้งให้ตรงกับคุณสมบัติของบุคคล

4) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (human resource development) ควรพิจารณาองค์ประกอบต่างๆทั้งในด้านความรู้ ความชำนาญและความสามารถ มีการเสริมสร้างให้บุคคลมี

ทักษะและสามารถพัฒนาตัวเองให้เหมาะสมกับงานอาชีพและสังคมแวดล้อม รู้จักปรับตัวในทุกสถานการณ์

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร มีปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การดำเนินงานของหน่วยงานหรือองค์กรบรรลุเป้าหมายที่กำหนด ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรด้านกำลังคน เพราะการดำเนินงานในอดีตและอนาคตเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์ทั้งสิ้น ฉะนั้น หากไม่มีทรัพยากรกำลังคนแล้ว ทรัพยากรอื่นๆ ก็จะไม่มีความหมายใดๆ

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่

บทบาทหน้าที่ คือหน้าที่ที่บุคคลต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ได้รับทางสังคมและต้องแสดงออกตามความคาดหวังของสังคม แต่ในขณะเดียวกันทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา วัฒนธรรมและจิตวิทยา มีความเห็นว่าบทบาทเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์สังคมศาสตร์ ซึ่งงานวิจัยนี้ จะกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในเรื่อง ความหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ และความสำคัญของบทบาทหน้าที่ ดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่

2.2.1 ความหมายที่เกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่

1) ความหมายของบทบาท

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546: 602)

ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง การทำหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทพ่อแม่ บทบาทครู หรือหน้าที่ ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย

สำหรับพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2532: 315) ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง หน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ

งามพิศ สัตย์สงวน (2537: 73) ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่บุคคลหนึ่งคาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคม เพื่อให้กลุ่มสัมพันธ์มีการกระทำระหว่างทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้

ณรงค์ เส็งประชา (2530: 46) ให้ความหมายของบทบาทว่า บทบาทคือ พฤติกรรมที่ผู้ปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาทเป็นพฤติกรรมที่บุคคลกำหนดและคาดหมายให้บุคคลกระทำ

กัญญาภักดิ์ สารานูใจ (2542: 10) ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาเพื่อให้สอดคล้องกับสถานภาพ อำนาจหน้าที่และสิทธิที่บุคคลนั้นมีอยู่

เอกรินทร์ โปตะเวช (2551: 35) อธิบายความหมายของบทบาทว่า บทบาทเป็นการกระทำตามสถานภาพ มีบรรทัดฐานกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องมีสิทธิและหน้าที่อะไรบ้าง และที่สำคัญคือ บุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์กรนั้นๆ จะต้องเข้าใจบทบาทของตนเองอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้มีมาตรฐานในการปฏิบัติงาน

กล่าวโดยสรุปแล้ว บทบาท หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมหรือการกระทำต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ หน้าที่และสิทธิ ซึ่งผูกพันอยู่กับสภาพหรือฐานะตำแหน่งทางสังคม โดยที่สังคมจะกำหนดหรือคาดหวังบทบาทและบุคคลในแต่ละสถานภาพ หรือฐานะตำแหน่งไว้ เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในสถานภาพ หรือตำแหน่งนั้นๆ ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

2) ความหมายของหน้าที่

หน้าที่ หมายถึง ข้อปฏิบัติของบุคคลทุกคนที่จะต้องกระทำให้เกิดประโยชน์เป็นผลดีต่อประเทศชาติบ้านเมือง หรือการระับผิดชอบของบุคคลที่จะต้องปฏิบัติ เช่น หน้าที่ของบิดา ที่มีต่อบุตร หน้าที่ต่าง ๆ ที่จะต้องปฏิบัติซึ่งกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546: 1247)

ให้ความหมาย คำว่า หน้าที่ หมายถึง กิจที่จะต้องทำด้วยความรับผิดชอบ

3) ความหมายของบทบาทหน้าที่

อัญชิสา อยู่สบาย (2554: 31) กล่าวว่า บทบาทหน้าที่ หมายถึง การแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งของบุคคลตามลักษณะของงานที่ปฏิบัติหรือได้รับมอบหมาย ดังนั้น บทบาทและหน้าที่จึงเป็นของคู่กัน กล่าวคือ การปฏิบัติหน้าที่ทำให้เกิดบทบาทของบุคคล หรือ บทบาทของบุคคลก่อให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่นั่นเอง

เกทเซลส์ (Getzels 1957: 176 อ้างถึงใน อัญชิสา อยู่สบาย 2554: 31) กล่าวว่า การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ขององค์กรใดก็ตาม ถ้าจะให้งานดำเนินไปด้วยความเหมาะสมและได้ผล บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานนั้น ทุกคนต้องมีความเห็นสอดคล้องตรงกันในการกำหนดบทบาทและหน้าที่รับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งดำรงตำแหน่งแต่ละตำแหน่งในองค์กรนั้นๆ รับผิดชอบไปปฏิบัติ หรืออีกนัยหนึ่ง ก็คือ การปฏิบัติงานจะดำเนินไปด้วยดีก็ต่อเมื่อไม่ต้อง

เผชิญกับสถานการณ์ที่ผู้เกี่ยวข้องฝ่ายใดก็ตาม มีความคิดเห็นขัดแย้งกันในการที่จะกำหนดหรือนึกคิดหรือคาดคะเนให้ผู้ปฏิบัติทำอะไร อย่างไร

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ หมายถึง พฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคล ซึ่งอยู่ในฐานะหรือตำแหน่งหรือมีสถานภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งสังคมได้กำหนดให้มีหน้าที่ต้องปฏิบัติ บทบาทหน้าที่ และสถานภาพเป็นสิ่งที่ควบคู่กัน นั่นคือสถานภาพจะกำหนดว่าบุคคลนั้นๆ มีหน้าที่ต้องปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างไร ส่วนบทบาทเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ที่สังคมได้กำหนดไว้ ในแต่ละสถานภาพ การแสดงบทบาทหน้าที่จะสอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม ในสถานภาพหนึ่งๆ บุคคลอาจจะต้องแสดงบทบาทหน้าที่มากมาย

2.2.2 ความสำคัญของบทบาทหน้าที่

บทบาทหน้าที่ กล่าวถึงการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม บุคคลจะสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทที่ถูกกำหนดไว้ได้ดีหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- 1) ลักษณะเฉพาะของสังคมหรือชุมชน
- 2) วัฒนธรรมและประเพณี และความปรารถนาของสังคมที่เกี่ยวข้อง
- 3) บุคลิกภาพและความจำเป็นของบทบาท

องค์ประกอบที่กล่าวมานี้จะทำให้บุคคลแสดงถึงบทบาทตามแนวสิทธิหน้าที่ และตามสถานภาพของตน จึงสามารถนำทฤษฎีบทบาท มาอธิบายพฤติกรรมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ตามบทบาทหน้าที่ที่แต่ละบุคคลได้รับ และถูกกำหนดโดยระเบียบของทางราชการ ซึ่งจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทดังกล่าวเป็นเบื้องต้น

ลินตัน (Linton อ้างถึงใน สุภา สุกุลเงิน 2545: 10) เป็นนักมานุษยวิทยาคนแรกที่ทำให้แนวคิดเรื่องฐานะตำแหน่ง (status) และบทบาท (role) ของฐานะตำแหน่งนั้น Linton กล่าวว่าสังคมตั้งอยู่บนรากฐานของการปฏิบัติตอบโต้ของคนในสังคมนั้น ถ้าหากคนไม่มีการกระทำตอบโต้ แนวคิดในเรื่องฐานะตำแหน่งและบทบาทจะไม่เกิดขึ้น ฐานะตำแหน่งเป็นนามธรรม เป็นเครื่องที่กำหนดบทบาทของตำแหน่งนั้นๆ

จันง อควิวัฒนสิทธิ์ (2532: 45) กล่าวว่า บทบาทเป็นสิ่งที่คู่กับสถานภาพ สถานภาพเป็นโครงสร้างของสังคม เป็นนามธรรมที่อยู่ในความคิดความเข้าใจร่วมกันของสังคม ส่วนบทบาทเป็นพฤติกรรมที่เห็นได้ชัด เป็นการกระทำของบุคคลตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่

ธงชัย สันติวงษ์ (2526: 92-93) ให้แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการแสดงบทบาทของบรรดาสมาชิกภายในองค์กร ย่อมกำหนดมาได้ 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นระยะของการคาดหมายในบทบาท เมื่อคนเริ่มเข้ามาในองค์กร ก็จะมีการได้ข้อมูลและข่าวสารจากองค์กร อาจโดยการปฐมนิเทศ การอบรม เพื่อให้คนๆ นั้น สามารถคาดหมายถึงบทบาทที่เขาต้องแสดงออกในองค์กร

ระยะที่ 2 เป็นระยะที่เป็นทางการ คนที่เข้ามาถูกกำหนดบทบาทที่จะต้องแสดง โดยอาจกำหนดออกมาเป็นวัตถุประสงค์ ระเบียบปฏิบัติงาน กฎข้อบังคับ และเขาจะต้องแสดงบทบาทไปตามที่กำหนด เพื่อแลกกับผลตอบแทน ซึ่งอาจจะเป็นผลตอบแทนทางด้านตัวเงิน หรือทางด้านการได้รับการส่งเสริมเลื่อนตำแหน่งหรือผลตอบแทนอื่นๆ

ระยะที่ 3 เป็นระยะของการเรียนในบทบาท เมื่อคนที่เข้ามาเริ่มปฏิบัติงาน เขาก็จะเริ่มการเรียนรู้ในบทบาทที่เขาได้แสดงออกมาอย่างเป็นทางการ และในขณะเดียวกัน เนื่องจากการทำงานต้องมีความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการ ความคาดหมายของผู้ร่วมงานที่ไม่เป็นทางการที่มีต่อบทบาทของเขาก็มีส่วนสำคัญเขาต้องพยายามที่จะปรับบทบาทของเขาให้สอดคล้องกับความคาดหมายที่เป็นทางการจากองค์กรและความคาดหมายที่ไม่เป็นทางการจากผู้ร่วมงาน

ระยะที่ 4 ระยะของการคงอยู่หรือออกไปจากองค์กร เมื่อคนเข้าองค์กรได้ปฏิบัติงานมาถึงระยะนี้ เขาก็ทราบว่าเขาควรจะอยู่หรือลาออกไปจากองค์กร โดยอาศัยการเรียนรู้จากบทบาทที่ผ่านมาในระยะที่ 3 เขาจะคงอยู่เมื่อบทบาทที่เขาแสดงอยู่สอดคล้องหรือเป็นไปตามความคาดหมายขององค์กรและตามความคาดหมายที่ไม่เป็นทางการจากผู้ร่วมงานอันใดอันหนึ่ง แล้วก็จะรู้สึกเกิดความขัดแย้งในบทบาท หรือความไม่ชัดเจนในบทบาทนั้น หากไม่สามารถแก้ไข ก็จะเกิดความเบื่อหน่าย ความไม่พึงพอใจ และลาออกไปในที่สุด จะเห็นได้ว่าเรื่องราวของบทบาทมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของคนในองค์กร คนในองค์กรจะแสดงพฤติกรรมตามที่ได้กำหนดไว้ในบทบาทที่เป็นที่คาดหวังจากผู้อื่นและองค์กร

สุพัตรา สุภาพ (2540: 30) กล่าวว่า บทบาท คือ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) ซึ่งมนุษย์แต่ละคนจะมีหลายบทบาท และแต่ละบทบาทจะมีความสมบูรณ์หรือสมดุลกันพอควร นอกจากนี้ยังกล่าวไว้ว่า บทบาทจะกำหนดความรับผิดชอบของงานต่างๆ ที่ปฏิบัติ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลมีพฤติกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

สงวนศรี วิรัชชัย (2547: 23-24) กล่าวว่าถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้ง จะพบบทบาทอยู่ 5 ลักษณะ ดังนี้

1) บทบาทตามที่กำหนด หมายถึง บทบาทที่สังคม กลุ่ม หรือองค์กร กำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่มหรือองค์กรนั้นๆ

2) บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ

3) บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่ง คิดและเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่

4) บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหรือแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง

5) บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งมักจะมีการเลือกรับรู้และรับรู้ที่ผิดไปจากความเป็นจริงได้

2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่

ทฤษฎีบทบาท เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม จึงสามารถนำทฤษฎีบทบาท มาอธิบายพฤติกรรมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ตามบทบาทหน้าที่ที่แต่ละบุคคลได้รับ และถูกกำหนดโดยระเบียบของทางราชการ ซึ่งจำเป็นต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีบทบาทเป็นเบื้องต้น ทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ มีนักวิชาการให้คำนิยามไว้ดังต่อไปนี้

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2525: 56-57) สรุปทฤษฎีบทบาทต่อไปนี้

1) ทฤษฎีบทบาทของราล์ฟ ลินตัน (Ralp Linton,s role theory) กล่าวว่า ตำแหน่งหรือสถานภาพเป็นผู้กำหนดบทบาท เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นครูต้องแสดงพฤติกรรมเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ลูกศิษย์

2) ทฤษฎีบทบาทของแนดล (Nadel,s role theory) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทคือส่วนประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรม 3 ลักษณะ คือส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท เช่น ครู ต้องพูดเก่งหรือมีอารมณ์ขัน ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้ เช่น เป็นแพทย์ต้องรักษาคนไข้และส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย เช่น ครูต้องเป็นสมาชิกคุรุสภาโดยกำหนดให้เป็นสมการได้ดังนี้

$$P = f(a,b,c\dots)$$

ถ้ากำหนดให้

P คือ บทบาท

a คือ ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท

b คือ ส่วนประกอบที่มีผลต่อบทบาทและขาดมิได้

c คือ ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย

จากสมการอธิบายได้ว่า บทบาทจะต้องประกอบด้วยส่วนประกอบหลายๆส่วน อย่างน้อย 3 ส่วน ขึ้นไปจนถึง n ส่วน

3) ทฤษฎีบทบาทของโฮมันน์ (Homann's role theory) กล่าวว่าบุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งเสมอ เช่น ตลอดกลางวันแสดงบทบาทสอนหนังสือเพราะมีตำแหน่งเป็นครูสอน ตอนเย็นแสดงบทบาทเรียนหนังสือ เพราะมีตำแหน่งเป็นนิสิตภาคสมทบ เป็นต้น

4) ทฤษฎีบทบาทของพาร์สันส์ (Parson's role theory) กล่าวว่าไว้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทของตน เช่น บุคคลที่มีเพื่อนมากก็ต้องแสดงบทบาทมากขึ้นเป็นเงาตามตัว

5) ทฤษฎีบทบาทของเมอร์ตัน (Merton's role theory) กล่าวว่าไว้ว่า บุคคลแต่ละคนจะต้องมีตำแหน่งและบทบาทควบคู่กันไปซึ่งไม่เหมือนกัน บทบาทจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับทักษะของสังคมที่เขาสังกัดอยู่ ตลอดจนถึงลักษณะของบุคคลในสังคมนั้น

6) ทฤษฎีบทบาทของกู๊ด (Good's role theory) กล่าวว่าไว้ว่า บทบาทคือ แบบแผนของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ของแต่ละบุคคลและบทบาทดังกล่าวควรเป็นไปตามข้อตกลงที่มีต่อสังคมนั้นๆ

7) ทฤษฎีบทบาทของกัสกิน (Guskin's role theory) กล่าวว่าไว้ว่า พฤติกรรมของบุคคลแต่ละคนคือผลที่ได้จากตำแหน่งทางสังคมของเขานั้นเอง และทฤษฎีบทบาทจัดเป็นข้อตกลงประการแรกที่สถาบันต่างๆในสังคมคาดหวังว่าบุคคลที่ได้รับตำแหน่งต่างๆ ควรปฏิบัติอย่างไรบ้าง

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2522: 39) กล่าวสรุปแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังและบทบาท แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1) บทบาทที่เป็นจริง (actual role) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจจะเป็นบทบาทหน้าที่ที่สังคมคาดหวัง หรือบทบาทที่ตนคาดหวัง หรืออาจไม่เป็นบทบาทที่ตนเองหรือสังคมคาดหวังก็ได้

2) บทบาทตามความคาดหวัง (expected role) เป็นบทบาทหน้าที่ผู้อื่นคาดหวังว่าเจ้าของควรมีบทบาทเช่นไร

3) บทบาทตามลักษณะการรับรู้ (perceived role) เป็นบทบาทหน้าที่ที่เจ้าของสถานภาพรับรู้ว่าจะมีบทบาทเช่นไร

จากทฤษฎีทั้งหลายที่กล่าวมานี้ พอจะสรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ตามหน้าที่ตำแหน่ง ตามสถานภาพที่ตนเองเป็นอยู่ ถ้าตำแหน่งหรือสถานภาพเปลี่ยนไป บทบาทก็

เปลี่ยนตามไปด้วย ดังนั้นตำแหน่งและสถานภาพกับการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบตามตำแหน่งและสถานภาพจึงควบคู่กันเสมอ

การแสดงบทบาทของบุคคลนั้น ต้องเข้าใจความหมายของบทบาท 4 ประการได้แก่

- 1) ความคาดหวังในบทบาท (role-expectation) คือ บทบาทที่มีอยู่ในระบบสังคม เป็นบทบาทที่บุคคลในสังคมคาดหวังให้บุคคลอื่นปฏิบัติอยู่เมื่อดำรงตำแหน่งอยู่ในสังคม
- 2) การรับรู้บทบาท (role-precipitation) คือ การที่บุคคลมองเห็นหรือคาดหวังว่าตนเองควรมีบทบาทเช่นไร ซึ่งอาจจะสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคมหรือไม่ก็ได้
- 3) บทบาทของพฤติกรรมที่ปฏิบัติจริง (actual behavior) ของบุคคลซึ่งอยู่ในสถานะทางอาชีพหรือการเงิน
- 4) การยอมรับบทบาท (role-acceptation) คือการที่บุคคลปฏิบัติตามความคิดโดยผ่านกระบวนการของบทบาททั้ง 3 ที่กล่าวมาแล้ว

จากความหมายและแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ดังกล่าวข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า บทบาทที่กำหนดไว้เป็นบทบาทที่วางไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นๆจะต้องมีสิทธิและหน้าที่ ภาระอะไรบ้าง ในองค์กรต่างๆ หรือหน่วยงานต่างๆ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ว่า จะต้องทำอะไรบ้าง และวางระเบียบไว้อย่างชัดเจนว่า บุคคลที่ปฏิบัติงานในองค์กรนั้นจำเป็นต้องเข้าใจอย่างชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทที่กำหนดไว้ขององค์กรนั้นๆ ทั้งนี้เพื่อให้มีมาตรฐานในการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง และเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องทราบถึงบทบาทของตนเองว่ามีขอบเขตการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงไร เพื่อจะได้แสดงบทบาทตามมาตรฐานการปฏิบัติที่ดี เป็นไปด้วยความถูกต้องและให้มีประสิทธิภาพ ฉะนั้น การที่บุคคลผู้ดำรงตำแหน่งต่างๆ ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของตนในฐานะที่อยู่ในตำแหน่งนั้นๆ ย่อมจะเป็นผลดียิ่ง เพราะการที่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตนนั้น จะเป็นการช่วยให้บุคคลนั้นปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมอย่างที่ตนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานนั้นคาดหวังไว้ ซึ่งจะเป็นผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าแก่งานในหน้าที่ของตนและสังคมต่อไปอีกด้วย

3. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ

ความรู้ความเข้าใจ คือข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และรายละเอียดของเรื่องราวและการกระทำต่าง ๆ ที่บุคคลได้ประสบมาและเก็บสะสมไว้เป็นความจำที่สามารถถ่ายทอดต่อ ๆ ไปได้ และสามารถนำความรู้ที่เก็บรวบรวมมาใช้คัดแปลง อธิบาย เปรียบเทียบในเรื่องนั้นๆ ได้อย่างมีเหตุผล และความรู้ความเข้าใจเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงถึงการนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในสถานการณ์

จริงได้ตามขั้นตอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ สามารถวัดความรู้ความเข้าใจได้โดยการระลึกถึงเรื่องเหล่านั้นแล้วแสดงออกมา

3.1 ความหมายของความรู้

ความรู้ (knowledge) หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์และโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการค้นคว้า หรือเป็นความรู้เกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของ หรือบุคคล ซึ่งได้จากการสังเกต ประสบการณ์ หรือรายงาน การรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้ต้องชัดเจน และต้องอาศัยเวลา นักวิชาการหลายคน ให้ความหมายของคำว่า “ ความรู้ความเข้าใจ ” โดยสรุปความหมายได้ว่า ความรู้ความเข้าใจ คือ ความสามารถในการจำและเข้าใจรายละเอียดของข้อมูลต่างๆที่บุคคลได้สะสมไว้และถ่ายทอดต่อกันมา ตลอดจนสามารถที่จะสื่อความหมาย แปลความ ตีความ ขยายความ หรือแสดง ความความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ หลังจากที่ได้รับข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆแล้ว ดังนี้

เกษม วัฒนชัย (2544: 39-40) ให้ความหมายของความรู้ว่า หมายถึง การรวบรวม ความคิดของมนุษย์ จัดให้เป็นหมวดหมู่และประมวลสาระที่สอดคล้องกัน โดยนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ดังนั้นสิ่งที่เป็นสาระที่สอดคล้องกัน โดยนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์

Davenport and Prusak (1998 อ้างอิงใน พรธิดา วิเชียรปัญญา 2547: 20) ให้ความหมายว่า ความรู้ หมายถึง ส่วนผสมของกรอบประสบการณ์ คุณค่า สารสนเทศ ที่เป็นสภาพแวดล้อมและกรอบการทำงานสำหรับการประเมิน และรวมกันของประสบการณ์และสารสนเทศใหม่

Hideo Yamazaki (สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ 2548: 8) ให้ความหมายของความรู้ เป็นสารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิดเปรียบเทียบ เชื่อมโยงกับความรู้อื่น จนเกิดเป็นความเข้าใจและนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปและตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ โดยไม่จำกัดช่วงเวลา

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520: 16 อ้างอิงใน ศศิประภา สาระไชย 2548: 22) กล่าวถึงความรู้ไว้ว่า ความรู้ในที่นี้เป็นพฤติกรรมเบื้องต้น ซึ่งผู้ที่เพียงแต่จำได้ อาจจะโดยการนึกได้ หรือการมองเห็น ได้ยินก็เกิดการจำได้ ความรู้ในขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง วิธีการแก้ไขปัญหา มาตรฐาน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการจำได้หรือระลึกได้นี้ไม่ได้ใช้กระบวนการของการใช้ความคิดที่ซับซ้อน หรืออาจกล่าวได้ว่าไม่ได้ใช้ความสามารถของสมองมากนัก ซึ่งเป็นระดับพฤติกรรมขั้นต้น

Bloom, et al. (1972 อ้างอิงใน สิริพร อุบล 2550: 17-18) แบ่งความรู้ออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆดังนี้

1) *ความรู้ในสิ่งเฉพาะ* ได้แก่ ความจำที่มีต่อลักษณะเฉพาะเจาะจง และรายละเอียดปลีกย่อยของข่าวสาร ข้อมูลที่เป็นอิสระแก่กัน ซึ่งจำแนกย่อยลงไปได้อีก ดังนี้

(1) *ความรู้เกี่ยวกับคำเฉพาะ* ได้แก่ การจำความหมายหรือคำจำกัดความของคำเฉพาะที่ใช้ในแต่ละสาขาวิชา ตลอดจนสัญลักษณ์ที่กำหนดขึ้นมาใช้ในแต่ละสาขาวิชา

(2) *ความรู้ในข้อเท็จจริงเฉพาะ* ได้แก่ ความรู้และความจำในเรื่องข้อมูลเหตุการณ์ บุคคล สถานที่ แหล่งข้อมูล เป็นต้น

2) *ความรู้ในวิธีการที่จะจัดกระทำกับสิ่งเฉพาะ* ได้แก่ ความรู้ในวิธีการที่จะจัดระบบศึกษา พิจารณาตัดสินใจ และวิจารณ์ความคิดและปรากฏการณ์ ซึ่งหมายถึงวิธีแสวงหาความรู้ การจัดลำดับเหตุการณ์ โดยยึดถือเวลา และเกณฑ์การตัดสินใจในสาขาวิชา ตลอดจนรูปแบบการจัดที่กำหนดไว้ในแต่ละสาขาวิชา ซึ่งจำแนกย่อยออกไปได้ ดังนี้

(1) *ความรู้เกี่ยวกับระเบียบประเพณี* ได้แก่ ความรู้ที่เกี่ยวกับลักษณะวิธีการของการปฏิบัติ และการเสนอความคิด และเหตุการณ์ เป็นต้นว่า สัญลักษณ์ที่ใช้กันอยู่ในการทำแผนที่ และพจนานุกรม ระเบียบปฏิบัติของพฤติกรรมทางสังคม กฎเกณฑ์ แบบและการประพจน์ที่ใช้กันอยู่

(2) *ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มและผลที่ตามมา* ได้แก่ ความรู้ด้านกระบวนการทิศทาง และความเคลื่อนไหวของปรากฏการณ์ที่ขึ้นอยู่กับเวลา

(3) *ความรู้เกี่ยวกับการจำแนกและการจัดประเภท* ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับชั้นชุด ชนิด ประเภท และการจัดที่มีประโยชน์และเป็นพื้นฐานสำหรับแต่ละสาขาวิชา แต่ละจุดหมายหรือแต่ละปัญหา

(4) *ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์* ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ หรือมาตรการที่ใช้สำหรับพิจารณาตัดสินเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหลักการ ความคิดเห็น และการปฏิบัติ

(5) *ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ* ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับวิธีการค้นคว้าหาความรู้ เทคนิคและการดำเนินงานที่นำมาใช้ในแต่ละสาขาวิชา ตลอดจนวิธีการที่ใช้การสำรวจปัญหาและปรากฏการณ์เฉพาะอย่างเน้นถึงความรู้ในวิธีการมีอะไรบ้าง ไม่ใช่ความสามารถของผู้เรียนที่จะนำวิธีการนั้นๆ ไปใช้

3) *ความรู้ที่เป็นสากลและนามธรรมในแต่ละสาขาวิชา* ได้แก่ ความรู้ที่เกี่ยวกับความคิด แนวทาง และรูปแบบที่สำคัญ ๆ ที่ใช้ในการจัดกระทำกับปรากฏการณ์และความคิดนั้น ๆ ซึ่งได้แก่ โครงสร้าง ทฤษฎีและกฎเกณฑ์ที่ใช้ในสาขาวิชานั้น ๆ เป็นระดับความคิดด้านนามธรรม และซับซ้อนเป็นการนำความรู้เฉพาะอย่างทีละกระจัดกระจายตามที่กล่าวมาแล้ว มารวมเข้าด้วยกันเป็นกฎเกณฑ์ หรือเป็นรูปแบบขึ้นมา ซึ่งจำแนกออกเป็นส่วนย่อย ๆ อีกดังนี้

(1) *ความรู้เกี่ยวกับหลักการและกฎสรุป* ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการสรุปสิ่งเฉพาะที่จำลองปรากฏการณ์ เป็นการสรุปที่มีค่าในการอธิบาย บรรยาย ทำนาย หรือบอกการกระทำที่สอดคล้องเหมาะสมหรือทิศทางที่จะกระทำตาม

(2) *ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง* ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับตัวหลักการและกฎสรุปผนวกเข้าด้วยกัน พร้อมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างกัน ที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนรอบด้านและเป็นระบบของปรากฏการณ์ ปัญหา หรือสาขาวิชาที่ซับซ้อน

สุนันท์ ศัลโกสม (2524: 4 อ้างถึงใน สมทรง เจริญพันธ์ 2552: 8) กล่าวถึงความรู้ว่า หมายถึง ความสามารถในการคงไว้ รักษาไว้ ซึ่งข้อเท็จจริง เรื่องราว รายละเอียดต่าง ๆ ตลอดจนประสบการณ์ทั้งหมดของผู้เรียน และในด้านความเข้าใจนั้น หมายถึง ความสามารถในการเก็บรวบรวมความรู้ และขยายความรู้ ความจำนั้นให้ไกลออกไปจากเดิมอย่างสมเหตุสมผล

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า ความรู้ คือ ข้อมูลและสารสนเทศที่ผสมผสานกับประสบการณ์ ความรอบรู้ในบริบท การแปลความหมาย การแสดงความคิดเห็น โดยเป็นสารสนเทศที่มีคุณค่าสูงที่พร้อมจะนำไปประยุกต์ใช้ในการตัดสินใจ หรือในการทำงาน

3.2 ความหมายของความเข้าใจ

จักรกริช ใจดี (2542: 8-9) แยกความเข้าใจออกเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1) *การแปลความ* คือ ความสามารถในการจับใจความให้ถูกต้องกับสิ่งที่สื่อความหมาย หรือความสามารถในการถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง หรือจากการสื่อสารรูปแบบหนึ่งไปสู่อีกรูปแบบหนึ่ง

2) *การตีความ* คือ ความสามารถในการอธิบาย หรือแปลความหมายหลาย ๆ อันมาเรียบเรียง โดยการจัดระเบียบ สรุปยอดเป็นเนื้อความใหม่ โดยยึดเป็นเนื้อความเดิมเป็นหลัก ไม่ต้องอาศัยหลักเกณฑ์อื่นใดมาใช้

3) *การขยายความ* คือ ความสามารถที่ขยายเนื้อหาข้อมูลที่รับรู้มาให้มากขึ้น หรือเป็นความสามารถในการทำนาย หรือคาดคะเนเหตุการณ์ล่วงหน้าได้อย่างดี โดยอาศัยข้อมูลอ้างอิงหรือแนวโน้มที่มากเกินจากข้อมูล

ดังนั้น สรุปได้ว่า ความเข้าใจ (comprehension) คือ ความสามารถจับใจความสำคัญของเรื่องราวต่าง ๆ ได้ทั้งภาษา รหัส สัญลักษณ์ ทั้งรูปธรรมและนามธรรม แบ่งเป็น การแปลความ การตีความ การขยายความ

3.3 การแบ่งระดับความรู้ความเข้าใจ

วิจารณ์ พานิช (2548: 5-6) กล่าวว่า “ความรู้” นั้น มีหลายนัยและหลายมิติ ความรู้คือสิ่งที่นำไปใช้จะไม่หมด หรือสึกหรอ แต่จะยิ่งงอกเงยหรืองอกงามขึ้น ความรู้คือสารสนเทศที่

นำไปสู่การปฏิบัติ ความรู้เกิดขึ้น ณ จุดที่ต้องการใช้ความรู้ นั้น และความรู้เป็นสิ่งที่ขึ้นกับบริบท และกระตุ้นให้เกิดขึ้นโดยความต้องการ

James Brain Quinn (อ้างอิงใน สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ 2548: 16) ได้แบ่งระดับความรู้ความเข้าใจเป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1: Know –what (รู้ว่าคืออะไร) เป็นความรู้เชิงรับรู้ หรือ ความรู้ที่ได้รับมาจากการเรียน เห็นหรือจดจำ มีลักษณะเป็นความรู้ในภาคทฤษฎีว่า สิ่งนั้นคืออะไร

ระดับที่ 2: Know-how (รู้ว่าเป็นอย่างไร/รู้วิธีการ) เป็นความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

ระดับที่ 3 : Know-why (รู้ว่าทำไม/รู้เหตุผล) เป็นความเข้าใจที่ลึกซึ้งเชิงเหตุผลที่สลับซับซ้อนขึ้น ภาย ได้เหตุการณ์และสถานการณ์ต่างๆ ความรู้ในระดับนี้สามารถพัฒนาได้บนพื้นฐานของประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาและการอภิปรายร่วมกับผู้อื่น

ระดับที่ 4: Care –why (ใส่ใจกับเหตุผล) เป็นความรู้ในลักษณะการสร้างสรรค์ที่มาจากตัวเอง บุคคลที่มีความรู้ในระดับนี้จะมีเจตจำนง แรงจูงใจ และการปรับตัวเพื่อความสำเร็จ ดังนั้นในการจัดการความรู้ องค์การต้องคำนึงถึงระดับของความรู้เพื่อก่อให้เกิดการบรรลุผลด้วย

สรุปได้ว่า ความรู้ ความเข้าใจ เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกันโดยตรงกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ โครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการศึกษาค้นคว้า ประสบการณ์ และรวมถึงการนำความรู้ความเข้าใจนั้นไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ตามขั้นตอนทักษะต่าง ๆ ทางสมอง 6 ชั้น ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

4. แนวคิดการปฏิบัติงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร

การส่งเสริมการเกษตรโดยทั่วไปแล้ว หมายถึง งานพัฒนาด้านการเกษตร ซึ่งเป็นการให้การศึกษาแก่เกษตรกรในลักษณะของการให้การศึกษาแบบนอกระบบโรงเรียน (Out of school education) โดยให้เกษตรกรได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง นอกจากนี้การส่งเสริมการเกษตรยังเป็นงานขององค์กรที่ทำหน้าที่ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกร แม่บ้านเกษตรกร และบุคคลอื่นๆ ในชนบท โดยการสอนให้เขาเหล่านั้นรู้จักการทำเกษตรที่ถูกต้องวิธีมีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยผสมผสานกับภูมิปัญญาของเกษตรกร การพัฒนาด้านเคหกิจเกษตร และการดำรงชีวิตในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม การส่งเสริมการเกษตรควรจะเริ่มต้นจากความต้องการของเกษตรกรและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่เกษตรกรมีอยู่ ในการส่งเสริมการเกษตรสิ่ง

ที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมาย ก็คือ การช่วยให้เกษตรกรและครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเป็นกำลังสำคัญในการสร้างผลผลิตมวลรวมของประเทศชาติ ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรนั้นค่อนข้างจะกว้างขวางและแตกต่างกันไปตามกลุ่มประชากรเป้าหมายที่องค์กรส่งเสริมการเกษตรเข้าไปเกี่ยวข้อง แต่โดยทั่วไปแล้ว หมายถึง การให้การศึกษาแก่เกษตรกร โดยขึ้นอยู่กับความจำเป็นและความต้องการของเกษตรกรเป็นสำคัญ องค์กรและหน่วยงานต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชน จะเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมการเกษตร งานส่งเสริมการเกษตรในปัจจุบันเกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ด้านการเกษตร เศรษฐกิจและสังคมแก่เกษตรกร และชี้แนะแนวทางในการใช้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกร

4.1 ความหมายของการส่งเสริมการเกษตร

บุญธรรม จิตตอนันต์ (2543: 72) ให้ความหมายงานส่งเสริมการเกษตรว่า หมายถึง การนำความรู้ วิธีการ และเทคนิคใหม่ ๆ หรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ไปแนะนำ เผยแพร่ให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกร แล้วติดตามให้คำแนะนำช่วยเหลือในการปฏิบัติจนประสบความสำเร็จตามความมุ่งหวัง

ชูเกียรติ รักซ้อน (2532: 10) สรุปว่า “การส่งเสริมการเกษตร คือ กระบวนการในการให้การศึกษาออกโรงเรียน ซึ่งรวมทั้งการบริการแก่บุคคลเป้าหมายที่เป็นเกษตรกรและครอบครัว โดยให้บุคคลเป้าหมายเหล่านี้ เรียนรู้ โดยการกระทำด้วยตนเองและช่วยตนเองเพื่อให้บรรลุถึงการกินคืออยู่ดี ของคนในชุมชน โดยส่วนรวม ทั้งนี้ โดยมีพื้นฐานตั้งอยู่บนการพัฒนาประชาชนในชุมชน”

โดยสรุปแล้ว การส่งเสริมการเกษตร หมายถึง การนำความรู้และวิทยาการที่ทันสมัย ซึ่งได้มาจากการค้นคิดและวิจัยของนักวิชาการไปสู่เกษตรกร โดยมีองค์กรส่งเสริมการเกษตรเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดและแพร่กระจายความรู้ดังกล่าว การส่งเสริมการเกษตรยังเป็นการให้การศึกษาแก่เกษตรกรในรูปแบบของการให้ศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นครูผู้ให้ความรู้ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการนำข้อมูลข่าวสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพทางการเกษตรไปสู่เกษตรกร เช่น เรื่องปัจจัยการผลิต การผลิตพืช-สัตว์ การตลาดสินค้าเกษตร การแปรรูปผลิตผลการเกษตร และแหล่งสินเชื่อการเกษตร เป็นต้น โดยเป้าหมายสูงสุดของการส่งเสริมการเกษตรก็คือ การพัฒนาสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้น สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยเท่าเทียมกัน

4.2 แนวคิดเกี่ยวกับงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร

การส่งเสริมการเกษตรเป็นงานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเกษตร มีความยากและซับซ้อน ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องใช้ความพยายามอย่างมาก จึงจะทำให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

ได้ ในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องจัดให้มีองค์กรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและมีเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นเข้าไปทำงานในพื้นที่ชนบท ที่มีการทำการเกษตรกันอย่างแพร่หลาย ดังนั้นนักส่งเสริมการเกษตรในระดับท้องถิ่นจึงมีความสำคัญมาก ประสิทธิภาพของงานส่งเสริมการเกษตร ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์และความเชื่อถือของเกษตรกรต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ดังนั้นนักส่งเสริมการเกษตรจึงควรเข้าใจระบบงานส่งเสริมการเกษตรเป็นอย่างดี

Axinn G.H. (1988 อ้างถึงใน ปัญญาพล บุญชู 2535: 38-42) ประมวลรูปแบบของการส่งเสริมการเกษตรที่ดำเนินการอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลก แบ่งเป็น 8 รูปแบบ ดังนี้

1) การส่งเสริมการเกษตรแบบทั่วไป การส่งเสริมแบบนี้ถือว่าเทคโนโลยีและข้อมูลที่จำเป็นสำหรับการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์มีอยู่พร้อมมูลแล้ว ดังนั้น หากนำข้อมูลและเทคโนโลยีที่จำเป็นนี้ไปให้เกษตรกรได้เรียนรู้ จะมีผลทำให้เกษตรกรสามารถปรับปรุงการทำการเกษตรของตนได้ วัตถุประสงค์ของการทำการเกษตรรูปแบบนี้ คือ ต้องการให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตการเกษตรได้มากขึ้น การวางแผนการส่งเสริมโดยทั่วไปกำหนดโดยรัฐ ลำดับความสำคัญของแผนการส่งเสริมการเกษตรอาจมีการเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมกับสถานการณ์และเวลาที่เปลี่ยนแปลงไป ในเบื้องต้นการวางแผนการส่งเสริมอาจจะทำครอบคลุมทั้งประเทศ แต่เมื่อนำไปปฏิบัติในพื้นที่ต่าง ๆ สามารถปรับปรุงแก้ไขให้เข้ากับลักษณะของพื้นที่นั้นๆ ได้ ลักษณะเด่นของการส่งเสริมการเกษตรในรูปแบบนี้ก็คือ มีพนักงานระดับสนามจำนวนมาก ทำให้เกิดความสิ้นเปลืองเพราะจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรต่างๆ เป็นจำนวนมาก โดยปกติจะได้รับการสนับสนุนด้านทรัพยากรต่างๆ จากรัฐ มีศูนย์กระจายอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ทำหน้าที่ควบคุมการดำเนินงานความสำเร็จของการส่งเสริมแบบนี้ วัดโดยศึกษาระดับการยอมรับ คำแนะนำส่งเสริม และการเพิ่มของผลผลิตทางการเกษตร

2) การส่งเสริมการเกษตรเฉพาะอย่าง หลักการของการส่งเสริมแบบนี้คือการที่จะเพิ่มสมรรถภาพการผลิตและผลผลิตของพืชหรือสัตว์ชนิดใดชนิดหนึ่งนั้น จำเป็นต้องรวมเอาสิ่งที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้เข้าด้วยกัน เช่น ปัจจัยการผลิต การตลาด การวิจัย การควบคุมราคา ตลอดจนการส่งเสริม ให้อยู่ภายใต้การบริหารของหน่วยงานเพียงหน่วยเดียวเท่านั้น การวางแผนการส่งเสริมการเกษตรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรอยู่ภายใต้การควบคุมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพืชหรือสัตว์ชนิดนั้น ๆ หน่วยงานจะเป็นผู้จัดหาทรัพยากรที่จำเป็นในการดำเนินงาน เช่นเดียวกับการส่งเสริมการเกษตรแบบทั่วไป ตัวชี้วัดความสำเร็จของการส่งเสริมแบบนี้ คือผลผลิตรวมของพืชหรือสัตว์ที่ได้รับการส่งเสริม

3) การส่งเสริมการเกษตรระบบการฝึกอบรมและเยี่ยมชม เกิดขึ้นมาจากปัญหาที่นักส่งเสริมการเกษตรหรือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ไม่ได้ได้รับการฝึกอบรมที่ดี ขาดการให้คำแนะนำปรึกษาและสนับสนุนจากหน่วยเหนืออย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เจ้าหน้าที่ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ ไม่ได้ออกไปพบปะกับเกษตรกร ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ งานส่งเสริมการเกษตรขาดการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพกับฝ่ายวิจัยและฝ่ายฝึกอบรม ทำให้เจ้าหน้าที่ขาดข้อมูลที่จำเป็นในการส่งเสริมแนะนำเกษตรกร ดังนั้นการส่งเสริมลักษณะนี้จึงพยายามที่จะแก้ปัญหาดังกล่าว โดยการวางแผนการส่งเสริมการเกษตรดำเนินงานร่วมกัน โดยฝ่ายส่งเสริมและฝ่ายวิจัย จะมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเป็นจำนวนมาก ทำให้เสียค่าใช้จ่ายสูง การดำเนินงานมีแผนการเยี่ยมชมเกษตรกรที่แน่นอน เจ้าหน้าที่ระดับสนามจะได้รับการฝึกอบรมทุก ๆ สองสัปดาห์ เพื่อเรียนรู้สิ่งที่จำเป็นในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกร การวัดความสำเร็จของการส่งเสริมวัดจากการเพิ่มผลผลิตของพืชหรือสัตว์ที่ได้รับการส่งเสริม รูปแบบการส่งเสริมแบบนี้ประเทศไทยได้นำมาใช้เมื่อประมาณ 20 ปีมาแล้ว และมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์เป็นระยะ ๆ

4) การส่งเสริมการเกษตร โดยเกษตรกรมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ รูปแบบนี้ยอมรับว่าเกษตรกรมีความรู้ด้านการเกษตรเป็นอย่างดี เนื่องจากทำการเกษตรมาเป็นเวลานาน ดังนั้นระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกรสามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้ ถ้าเกษตรกรได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ มากขึ้น การมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี ตลอดจนมีส่วนร่วมในการวางแผนการส่งเสริมมีความสำคัญอย่างยิ่ง สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การวางแผนการส่งเสริมต้องอยู่บนพื้นฐานของความต้องการของเกษตรกรอย่างแท้จริง การเข้าถึงเกษตรกรใช้กระบวนการเข้าถึงกลุ่มเกษตรกร ไม่นิยมใช้การเข้าถึงเกษตรกรรายบุคคล วัตถุประสงค์ของการส่งเสริมรูปแบบนี้ก็คือ การเพิ่มผลผลิตและการบริโภค ตลอดจนปรับปรุงคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ ของประชาชนในชนบท องค์กรส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ควบคุมการส่งเสริม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่เป็นที่เล็งเกษตรกรในการวางแผนการดำเนินงาน ส่วนใหญ่ใช้เจ้าหน้าที่เป็นคนภายในท้องถิ่น ทำให้เสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่ารูปแบบอื่น วิธีการส่งเสริมที่นิยมใช้ คือ การสาธิต การศึกษาดูงานแบบกลุ่ม การใช้เทคโนโลยีร่วมกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม เป็นต้น ความสำเร็จของการส่งเสริมแบบนี้ วัดจากจำนวนเกษตรกรที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตลอดจนความยั่งยืนขององค์กรเกษตรกรที่จัดตั้งขึ้น

5) การส่งเสริมการเกษตรแบบโครงการ เนื่องจากการส่งเสริมการเกษตรรูปแบบเดิม ๆ ให้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจ ในแง่ของการเพิ่มผลผลิตและการยกระดับความเป็นอยู่ของเกษตรกร จึงมีแนวคิดว่าการจัดทำโครงการเฉพาะขึ้นมา เพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง โดยการหาทรัพยากรที่จำเป็นจากแหล่งภายนอกจะช่วยแก้ปัญหาได้ ส่วนใหญ่รัฐจะเป็นผู้ควบคุมการ

วางแผนการดำเนินงาน โดยได้รับความช่วยเหลือด้านการเงินจากต่างประเทศ ดังนั้นลักษณะของการส่งเสริมการเกษตรแบบโครงการนี้ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะได้รับอัตราเบี้ยเลี้ยงที่สูงกว่าปกติที่เคยได้รับ มียานพาหนะ เครื่องมือ ตลอดจนอาคารสถานที่ค่อนข้างสมบูรณ์ การวัดความสำเร็จของโครงการ คือ ศึกษาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ในพื้นที่ภายใต้โครงการ

6) การส่งเสริมการเกษตรแบบเกษตรกรมีส่วนร่วมในค่าใช้จ่าย หลักการของการส่งเสริมแบบนี้คือ ให้เกษตรกรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการเสียค่าใช้จ่ายสำหรับการดำเนินงานบ้าง งานส่งเสริมทำให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่นั้นๆ จุดประสงค์ของการส่งเสริมแบบนี้ ต้องการให้เกษตรกรมีการเรียนรู้ และนำความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุงตนเอง ปรับปรุงการทำการเกษตรให้มีผลผลิตเพิ่มมากขึ้น การวางแผนการส่งเสริมเกิดขึ้นจากความร่วมมือประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในการออกค่าใช้จ่าย เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรส่วนใหญ่เป็นบุคคลในท้องถิ่น จึงไม่ค่อยจะมีการโยกย้ายไปทำงานที่อื่น ความสำเร็จของงานส่งเสริมวัดโดยการศึกษาระดับความร่วมมือในการออกค่าใช้จ่ายของเกษตรกรมีมากน้อยเพียงใด

7) การส่งเสริมการเกษตรโดยสถาบันการศึกษา การส่งเสริมลักษณะนี้ดำเนินการโดยสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยต่าง ๆ ที่มีการสอนด้านการเกษตร จุดประสงค์คือต้องการถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรแผนใหม่ ให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติ วิธีการส่งเสริมใช้วิธีการให้การศึกษาแบบนอกระบบโรงเรียน นับว่าเป็นการใช้ทรัพยากรด้านการศึกษาในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพ ความสำเร็จของการส่งเสริม คือ จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมในโครงการต่าง ๆ

8) การส่งเสริมการเกษตรโดยการวิจัยระบบการทำฟาร์ม เนื่องจากนักวิชาการตระหนักว่า เทคโนโลยีที่มีอยู่บางอย่างไม่เหมาะสมกับเกษตรกรรายย่อย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับระบบฟาร์มของเกษตรกรรายย่อย การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรมีควบคู่ไปกับกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัยระบบการทำฟาร์มที่แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ขึ้นอยู่กับสภาพทางการเกษตรของพื้นที่ เจ้าหน้าที่ระดับสนามจะมีความชำนาญเฉพาะอย่างสูง มีการดำเนินงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างงานวิจัยทางการเกษตรกับงานส่งเสริมการเกษตร การวัดความสำเร็จทำได้โดยศึกษาการยอมรับการปฏิบัติของเกษตรกร โดยพิจารณาว่าเกษตรกรนำเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นมาโดยกระบวนการวิจัยระบบการทำฟาร์มไปปฏิบัติมากน้อยเพียงใด

วิจิตร อาวะกุล (2535: 93-95) กล่าวถึง ขอบเขตของงานส่งเสริมการเกษตร อาจแบ่งพิจารณาได้ดังนี้

1) กลุ่มประชาชนที่จะให้บริการ ได้แก่ เกษตรกรและประชาชนทั่วไป ผู้ที่ไม่ได้เข้าศึกษาในระบบโรงเรียน เน้นการให้บริการแก่เกษตรกรและชาวนา รวมทั้งผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรอื่น ๆ เช่น พ่อค้าอาหารสัตว์ ปุ๋ย หรือผู้ค้าขายผลิตผลการเกษตร

2) วิชาที่สอน วิชาที่บรรจุเป็นหลักสูตรของโครงการต้องเป็นวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร คหเศรษฐศาสตร์ และวิชาที่เกี่ยวข้องกัน วิชาดังกล่าวมีขอบเขตที่กว้างยากแก่การพิจารณา อาจจะอาศัยการพิจารณาจากงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร โดยยึดหน่วยงานเป็นหลัก งานที่สังกัดหน่วยงานนั้น ๆ ถือเป็นงานที่เกี่ยวข้องมาเป็นวิชาที่สอนได้

3) วิธีที่ใช้ในการส่งเสริม มีวิธีการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรมากมายหลายวิธี ซึ่งต้องเลือกใช้ตามความเหมาะสมของกลุ่มเกษตรกรเป้าหมาย วิชาที่จะสอน สถานที่ที่จะสอน เป็นต้น

นอกจากนี้ขอบข่ายของงานส่งเสริมการเกษตรที่เกี่ยวข้องจะต้องรับผิดชอบ มีดังนี้

1) เรื่องประสิทธิภาพการผลิตทางเกษตร เช่น การทำให้เกิดผลกำไรจากการประกอบกิจกรรมเกษตร การใช้ทรัพยากรและปัจจัยการผลิตเพื่อให้ได้ผลตอบแทนสูง การรวมกลุ่มกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต เป็นต้น

2) เรื่องประสิทธิภาพการตลาด เช่น การขาย การหาตลาดผลผลิต การดำเนินการเตรียมแหล่งระบายสินค้าหรือตลาด การตั้งราคาผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต การรวมกลุ่มเพื่อการตลาด เป็นต้น

3) เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากร เช่น การพัฒนาและการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างฉลาดและประหยัด การแสวงหาแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ เช่น แหล่งน้ำ ดิน เป็นต้น การดำเนินการสงวนทรัพยากรธรรมชาติไว้ให้ใช้ได้ยาวนาน และการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากร เป็นต้น

4) เรื่องการบริหารและการจัดการ เช่น การปรับปรุงแก้ไขการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพทั้งครัวเรือนเกษตรกรและไร่นา ให้การศึกษา การวิเคราะห์ การร่วมกันแก้ปัญหาการเกษตร การเลือกและตัดสินใจลงทุนทำการเกษตร เป็นต้น

5) เรื่องครอบครัวและความเป็นอยู่ เช่น การจัดการบ้านเรือน โภชนาการ การเลือกเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม การวางแผนครอบครัวและการเลี้ยงดูบุตร การใช้แรงงานในครอบครัวให้มีประสิทธิภาพ และการใช้ประโยชน์จากวัสดุในท้องถิ่น การแก้ไข และตัดสินใจหาร่วมกัน เป็นต้น

6) เรื่องการพัฒนาเยาวชน เช่น การส่งเสริมเยาวชนด้านกิจกรรมเกษตร การส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ การจัดกลุ่มและกิจกรรมเยาวชนอื่น ๆ เป็นต้น

7) เรื่องการพัฒนาความเป็นผู้นำ เช่น การเสริมสร้างลักษณะความเป็นผู้นำในระบอบประชาธิปไตย การประชุม การพูด การแสดงออกในสังคม สร้างเสริมบุคลิกภาพ การทำงานกลุ่ม เป็นต้น

8) เรื่องการพัฒนาชุมชน เช่น การพัฒนาชนบท การปรับปรุงชุมชน การพัฒนาด้านสาธารณสุขโลก และปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เป็นต้น

9) เรื่องการสังคมสงเคราะห์ เช่น การช่วยเหลือสงเคราะห์อื่น ๆ นอกเหนือจากการเกษตร การช่วยเหลือแก้ปัญหาของหน่วยงาน และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกรณีเกิดภัยธรรมชาติ เป็นต้น

เอกชัย โอเจริญ และ ชูฉันทน์ พานิชโยทัย (2540: 5-6) เสนอแนวคิดว่ากรมส่งเสริมการเกษตรควรมีภารกิจในการดำเนินงาน ดังนี้

1) เสนอแนวคิดในการประกอบอาชีพแก่ประชากรเป้าหมาย ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ชีววิทยา เทคโนโลยีการผลิต เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง

2) ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร โดยเป็นตัวกลางในการนำวิทยาการจากสถาบันวิจัยหรือแหล่งความรู้ต่าง ๆ มาปรับปรุงพัฒนาเผยแพร่แก่ประชากรเป้าหมาย ในขณะเดียวกันก็รับปัญหาต่าง ๆ ในพื้นที่มาพิจารณาแก้ไขหรือถ่ายทอดกลับไปสู่สถาบันวิจัย

3) ส่งเสริมให้มีการผลิตทางการเกษตร ให้เพียงพอแก่การบริโภคภายในประเทศ เพียงพอแก่การใช้ในอุตสาหกรรมและเพื่อส่งออก โดยเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตและลดต้นทุนการผลิต

4) ให้การบริการและสนับสนุนปัจจัยการผลิตบางประเภท และบางโอกาสแก่เกษตรกร เช่น กรณีประสบภัยธรรมชาติ ศัตรูพืชระบาดรุนแรง และกรณีอื่น ๆ ที่เกษตรกรไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อให้การผลิตของเกษตรกรและของประเทศเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรมีการรวมตัวเป็นสถาบันเกษตรกร หรือกลุ่มกิจกรรมเฉพาะเรื่อง เพื่อให้มีส่วนร่วมในการพิจารณาการใช้เทคโนโลยีการผลิต ชนิด ปริมาณ และคุณภาพของผลผลิตรวม ทั้งนี้เพื่อเป็นฐานในการจำหน่ายและกระจายรายได้อย่างยุติธรรม โดยการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 140 และ 141 การจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรและกลุ่มยุวเกษตรกร

6) ประสานงานกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการเผยแพร่ความรู้ทางการผลิตพืช ปศุสัตว์ ประมง ป่าไม้ ในระดับพื้นที่ปฏิบัติการ รวมทั้งประสานกับ

หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาการเกษตรในทุก ๆ ด้านเพื่อประโยชน์ของเกษตรกรและประเทศ

จากแนวคิดข้างต้น สรุปได้ว่า การส่งเสริมการเกษตรโดยทั่วไปแล้ว คือ งานพัฒนาด้านการเกษตร ซึ่งเป็นการให้การศึกษาแก่เกษตรกรในลักษณะของการให้การศึกษาแบบนอกระบบโรงเรียน (out of school education) โดยให้เกษตรกรได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง นอกจากนี้ การส่งเสริมการเกษตรยังเป็นงานขององค์กรที่ทำหน้าที่ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของเกษตรกร แม่บ้านเกษตรกร และบุคคลอื่น ๆ ในชนบท โดยการสอนให้เขาเหล่านั้นรู้จักการทำเกษตรที่ถูกต้อง มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยผสมผสานกับภูมิปัญญาของเกษตรกร การพัฒนาด้านเศรษฐกิจเกษตร และการดำรงชีวิตในชุมชนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม การส่งเสริมการเกษตรควรจะเริ่มต้นจากความต้องการของเกษตรกรและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่เกษตรกรมีอยู่ ในการส่งเสริมการเกษตรสิ่งที่ต้องการให้บรรลุเป้าหมาย คือ การช่วยให้เกษตรกรและครอบครัวมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเป็นกำลังสำคัญในการสร้างผลผลิตมวลรวมของประเทศชาติ ความหมายของการส่งเสริมการเกษตรนั้นค่อนข้างจะกว้างขวางและแตกต่างกันไปตามกลุ่มประชากรเป้าหมายที่องค์กรส่งเสริมการเกษตรเข้าไปเกี่ยวข้อง แต่โดยทั่วไปแล้ว หมายถึง การให้การศึกษาแก่เกษตรกร โดยขึ้นอยู่กับความจำเป็นและความต้องการของเกษตรกรเป็นสำคัญ องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน จะเข้าไปมีบทบาทในการส่งเสริมการเกษตร งานส่งเสริมการเกษตรในปัจจุบันเกี่ยวข้องกับการให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ด้านการเกษตร เศรษฐกิจและสังคม แก่เกษตรกร และชี้แนะแนวทางในการใช้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ

ให้เกิดประโยชน์ต่อเกษตรกร

4.3 การปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในระดับตำบล

กรมส่งเสริมการเกษตร (2551 ก: 12-30) กำหนดแนวทางการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร เพื่อเสริมสนับสนุนให้ศูนย์บริการและส่งเสริมพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนแก่องค์กรเกษตรกรในระดับตำบล ดังนี้

1) การจัดทำข้อมูลการเกษตร ประกอบด้วย (1) ข้อมูลกลุ่ม เป็นการจัดทำข้อมูลกลุ่มหรือทบทวนข้อมูลเดิมให้เป็นปัจจุบัน การดำเนินการคือ วางแผน จัดเก็บ วิเคราะห์ข้อมูล จัดทำทะเบียนสมาชิกและนำเสนอต่อคณะกรรมการศูนย์บริการ (2) ข้อมูลระดับตำบล เป็นข้อมูลระดับตำบล ข้อมูลข่าวสาร องค์ความรู้ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทุกด้าน นำมาใช้เป็นฐานข้อมูล วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค อันนำไปสู่เป้าหมายการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร การดำเนินการคือ จัดทำและปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานการเกษตร รวบรวมองค์ความรู้ จัดทำทะเบียนเกษตรกร จัดทำ

ข้อมูลกลุ่ม (3) ข้อมูลเจ้าหน้าที่ระดับตำบล เป็นข้อมูลที่ได้มาจากกลุ่มและระดับตำบล รวบรวมวิเคราะห์เพื่อการใช้งาน 4 ด้าน คือ เศรษฐกิจ สังคม ชีวภาพ และกายภาพ

2) การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร จัดทำแผนกลุ่มที่มีการวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล ที่มีการจัดเวทีความร่วมมือของหน่วยงาน/องค์กร และภาคีอื่น ๆ ร่วมปฏิบัติงาน จัดทำแผนพัฒนาของเจ้าหน้าที่ หน่วยงาน

3) การจัดการเรียนรู้/การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร มาจากการจัดเวทีการจัดการเรียนรู้/การถ่ายทอดเทคโนโลยี ที่เกิดจากความต้องการของเกษตรกร มาสอดคล้องกับแผนพัฒนาของกลุ่มต่าง ๆ มีการจัดทำเป้าหมาย วัตถุประสงค์ เนื้อหาหลักสูตร แผนการเรียนการสอน รูปแบบ/วิธีการ/เครื่องมือ การจัดกระบวนการเรียนรู้

4) การให้บริการทางการเกษตร การดำเนินการ (1) การให้บริการ ณ ที่ทำการศูนย์บริการ ได้แก่ การรับเรื่องขอรับบริการทางการเกษตร การประชาสัมพันธ์ การให้บริการจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ (2) การให้บริการคลินิกเกษตร

5) การส่งเสริมกลุ่ม/เครือข่าย การดำเนินการ (1) การบริหารจัดการองค์กรของกลุ่ม/เครือข่าย วิเคราะห์ศักยภาพการบริหาร กำหนดเป้าหมายและจัดทำบริหารกลุ่ม กำหนดโครงสร้าง บทบาทหน้าที่ จัดระบบการประสานงาน การติดตามผลการดำเนินงาน (2) การจัดทำและเผยแพร่ข้อมูลของกลุ่ม/เครือข่าย (3) การวิเคราะห์ศักยภาพและจัดทำแผนกลุ่ม/เครือข่าย ศึกษา กำหนดเป้าหมาย และนำเสนอต่อเวทีประชาคมและศูนย์บริการ (4) การปฏิบัติงานตามแผนที่กำหนดจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (5) การสรุปผลและประเมินผลการดำเนินงานรายกิจกรรมของสมาชิกรายบุคคลและภาพรวมของกลุ่ม

วิทยา อธิปอนันต์ (2555: 2-3) กล่าวถึง นโยบายส่งเสริมการเกษตรใช้ระบบส่งเสริมการเกษตรเป็นหลักในการปฏิบัติงาน โดยใช้เวทีตามระบบส่งเสริมการเกษตรและ สบกด.ในการบูรณาการการทำงานในพื้นที่ โดยมีเป้าหมาย คือ มีการจัดเวทีตามระบบส่งเสริมการเกษตร และมีการบูรณาการการทำงาน และ สบกด. มีการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง บูรณาการแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลกับแผนพัฒนาตำบลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

การปฏิบัติงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร ยังคงดำเนินการตาม 2 ระบบย่อย คือ ระบบการปฏิบัติงานในพื้นที่ และระบบสนับสนุนการปฏิบัติงาน ซึ่งมีแนวทาง ดังนี้

1) การปฏิบัติงานในพื้นที่ เน้นการใช้ สบกด. เป็นกลไกในการขับเคลื่อนงาน และการบูรณาการการทำงานในพื้นที่ ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง การบูรณาการแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลกับแผนพัฒนาตำบลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยเสริมหนุนให้ สบกด. สามารถบริหารจัดการในเรื่อง (1) การจัดทำข้อมูลการเกษตร ให้ สบกด.

มีส่วนร่วมในการรวบรวมจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับเวทีเครือข่าย (2) การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ให้มีการประชุมคณะกรรมการบริหาร ศบคต. ร่วมกับท้องถิ่นและหน่วยงานภาคีในการวางแผนจัดทำแผนพัฒนาระดับหมู่บ้าน วิเคราะห์และจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลเพื่อบูรณาการกับแผนพัฒนาท้องถิ่นของ อปท. (3) การจัดการเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยี กำหนดหลักสูตรให้ตรงกับประเด็นปัญหา จัดกลุ่มเกษตรกรตามปัญหาความต้องการของเกษตรกร และสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อต่อ ยอดการผลิตของเกษตรกร (4) การให้บริการด้านการเกษตร ได้แก่ ด้านข้อมูลการเกษตร เครื่องมืออุปกรณ์การเกษตร เอกสารคำแนะนำโดยให้บริการผ่านทางช่องทางต่าง ๆ ซึ่งเข้าถึงเกษตรกรได้อย่างรวดเร็ว

2) การสนับสนุนการปฏิบัติงาน เน้นการใช้เวทีตามระบบส่งเสริมการเกษตร และการนิเทศงานของสำนักงานเกษตรจังหวัด ในการขับเคลื่อนการดำเนินงาน เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงทางวิชาการอย่างเป็นระบบ จากส่วนกลาง/เขต หรือหน่วยงานวิชาการในพื้นที่ ถ่ายทอดสู่เจ้าหน้าที่ในระดับจังหวัดและอำเภอ เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถไปถ่ายทอดสู่เกษตรกรได้อย่างมั่นใจ ประกอบไปด้วย เวทีการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เวทีการประชุมเพื่อการบริหาร และการนิเทศงานของสำนักงานเกษตรจังหวัด

สรุปได้ว่า กิจกรรมทางส่งเสริมการเกษตรเพื่อพัฒนาเกษตรกรและการเกษตรมีอย่างมากมาย ต้องมีการวางรูปแบบและโครงสร้างของแผนงานและโครงการส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้บริการแก่เกษตรกร ในทางปฏิบัติรัฐบาลจะดำเนินการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ เช่น งบประมาณ สำนักงาน บุคลากร และปัจจัยการผลิตต่างๆ เพื่อใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร โดยต้องยึดหลักการของการส่งเสริมการเกษตรที่รวบรวมจากผู้ที่มิประสบความสำเร็จในการทำงานด้านส่งเสริมการเกษตร ซึ่งหลักการต่างๆ เหล่านี้ นำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับองค์กรส่งเสริม ในการวางแผนแก้ไขปัญหาให้แก่เกษตรกรอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น งานส่งเสริมการเกษตรก็คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการใช้วิธีการส่งเสริมในรูปแบบต่าง ๆ สามารถจะปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนได้ โดยที่นักส่งเสริมต้องไม่ยึดยึดหรือหยิบบิ้นความคิดเห็นของตนเองหรือขององค์กรส่งเสริมการเกษตร ให้แก่ประชาชน การส่งเสริมสามารถอธิบายได้อีกอย่างหนึ่ง คือ เป็นระบบของการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับประชาชนที่อยู่ในชนบท นักส่งเสริมเปรียบเสมือนครู ที่สอนประชาชนในชนบท ให้มีการปรับปรุงการผลิตทางการเกษตร การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เสริมสร้างความชำนาญ รวมทั้งการพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงานให้สูงขึ้น

5. การดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ภายใต้แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่จะต้องส่งเสริมการรวมตัวของเกษตรกรเพื่อวางแผนพัฒนาการเกษตร ภายใต้หลักการที่ประชาชนมีส่วนร่วมคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจในการกำหนดแผนการพัฒนาพื้นที่ด้วยตนเอง เพื่อให้ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้จัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางให้เกษตรกรได้เข้ามามีส่วนร่วมคิด วิเคราะห์วางแผนและบริหารจัดการแผนด้วยตนเอง โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำหน้าที่ในการสนับสนุนด้านการบริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง รวมทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารการเกษตร ที่สำคัญแก่เกษตรกรในลักษณะ บูรณาการ ณ จุดเดียว คือ ที่ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จะไม่เน้นในด้านของอาคารสิ่งก่อสร้างแต่จะเน้นด้านความสำคัญของชุมชนเป็นหลัก

5.1 ความเป็นมาของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

กรมส่งเสริมการเกษตร (2552: 1-3) กล่าวถึงความเป็นมาว่า เริ่มจากการปรับเปลี่ยนกระบวนการในการพัฒนาการเกษตรที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เกษตรกร สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร มีโอกาสและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนด้วยตนเอง และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในลักษณะบูรณาการ โดยเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการวางแผนและพัฒนาตนเองในด้านการพัฒนาการเกษตร การเพิ่มมูลค่าสินค้าการเกษตร ปรับปรุงคุณภาพสินค้า วางแผนในการบริหารจัดการ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และพัฒนาระบบข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และการเสนอแนะให้มีการใช้ประโยชน์จากงบประมาณของ อปท. ในการพัฒนาการเกษตร ตลอดจนส่งเสริมให้มีการออมและระดมทุนของชุมชน เพื่อการลงทุนทางธุรกิจการเกษตร ดังนั้น จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานของส่วนราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในระดับท้องถิ่น และการบริการด้านการพัฒนาการเกษตรที่มีการผสมผสานสามารถให้บริการแก่เกษตรกรที่จุดเดียว (one stop service) และเป็นลักษณะบูรณาการ จากส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทุกหน่วยงานทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง โดยปัญหาและความต้องการของเกษตรกรเป็นหลักดำเนินการผ่านศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (ศบกด.) เพื่อให้การดำเนินงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นไปตามกระบวนการในการพัฒนาการเกษตรและแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐที่บัญญัติภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งเน้นการกระจายอำนาจและการมี

ส่วนร่วมของประชาชนจึงมีการจัดตั้ง สบกด.ขึ้นใน ปี พ.ศ. 2543 และดำเนินการต่อเนื่องมาจนปัจจุบัน ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 78(3) รัฐจะต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจ มาตรา 84(8) รัฐจะต้องคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการตลาด รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรเพื่อรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรเอง ซึ่งสอดคล้องกับแผนการกระจายอำนาจให้แก่ อปท. ตาม พรบ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ อปท. พ.ศ. 2542 และประกอบกับคณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่ อปท. พ.ศ. 2543 กำหนดแผนในปี พ.ศ. 2546 ให้กรมส่งเสริมการเกษตรถ่ายโอนภารกิจ สบกด. ให้กับ อปท. ในลักษณะดำเนินงานร่วมกัน โดยรัฐจะเป็นผู้สนับสนุนวิชาการและท้องถิ่นเป็นผู้ปฏิบัติและสนับสนุนงบประมาณ จนถึงปัจจุบันเกิดความร่วมมือขึ้นแล้วในหลายเรื่องและหลายระดับด้วยกัน เช่น การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรร่วมกัน ระหว่าง สบกด. กับ อปท. หรือการลงนามบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือ (MOU) ระหว่างกรมส่งเสริมการเกษตรกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและพัฒนาด้านการเกษตรของท้องถิ่น เป็นต้น ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบการบริหารราชการแผ่นดิน ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2550 มีการปรับเปลี่ยนบทบาท และการตั้งงบประมาณของราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค และ อปท. ให้สามารถดำเนินการกิจการสาธารณะที่ตอบสนองต่อความต้องการของเกษตรกรในแต่ละระดับ เพื่อให้เกษตรกรในท้องถิ่นมีรายได้ที่ดีและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งให้ความสำคัญในกระบวนการที่ให้เกษตรกรสามารถตัดสินใจในการผลิตการเกษตรด้วยตนเอง และสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของ อปท. ภายใต้ภารกิจการถ่ายโอน ประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรเกษตรกร สถาบันเกษตรกรในการพัฒนาการเกษตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์แก่เกษตรกร จึงมีการจัดตั้ง สบกด. ขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2543 ซึ่งเห็นชอบในหลักการโครงการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรชุมชนตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ โดยคำนึงถึงอาชีพหลักของเกษตรกรแต่ละพื้นที่เป็นสำคัญ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการให้บริการแก่เกษตรกร การวางแผนพัฒนาการเกษตรในระดับตำบล โดยมีคณะกรรมการบริหาร สบกด. เป็นผู้ดำเนินการภายใต้การสนับสนุนจากภาครัฐและ อปท. จากระยะเวลาที่ผ่านมาจนถึงปี 2556 มีการจัดตั้ง สบกด. แล้วจำนวน 7,106 ศูนย์

ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันที่มีการปรับปรุงระบบส่งเสริมการเกษตรและบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่าง กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกับกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงปรับปรุงคู่มือการดำเนินงาน สบกด. ให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน และผู้เกี่ยวข้องสามารถดำเนินงานได้

5.2 วัตถุประสงค์ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

กรมส่งเสริมการเกษตร (2552: 2) กำหนดวัตถุประสงค์ของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรไว้ ดังนี้

1) เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการในการพัฒนาการเกษตร ที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันเกษตรกรและชุมชน มีโอกาสและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืนด้วยตนเอง และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนในลักษณะบูรณาการ โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะทำหน้าที่ในการให้การสนับสนุนด้านการบริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางวิชาการด้านการเกษตร ทั้งด้านพืช ด้านปศุสัตว์ ประมง และข่าวสารข้อมูลการเกษตรที่สำคัญ

2) เพื่อปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานของส่วนราชการในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในระดับท้องถิ่น ให้มีการบริการทางด้านการพัฒนาการเกษตรที่ผสมผสานและสามารถให้บริการแก่เกษตรกรที่จุดเดียว

3) เพื่อเพิ่มศักยภาพของชุมชนในการวางแผนและพัฒนาตนเอง ในด้านการพัฒนาการเกษตร เสนอแนะให้มีการใช้ประโยชน์จากงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการเกษตร รวมทั้งส่งเสริมการออมและระดมทุนของชุมชน เพื่อการลงทุนทางธุรกิจ

5.3 องค์ประกอบของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

กรมส่งเสริมการเกษตร (2552: 4-13) ระบุว่า ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (สบกต.) ประกอบด้วย ที่ทำการศูนย์ ข้อมูล คณะกรรมการบริหาร แผนพัฒนาการเกษตรของตำบล จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือจุดสาธิตการเกษตร และสมาชิก มีรายละเอียด ดังนี้

5.3.1 ที่ทำการศูนย์ จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลการเกษตรและศูนย์กลางในการให้บริการด้านการเกษตรของชุมชน มิใช่จัดตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่ จึงใช้อาคารสถานที่ที่มีอยู่แล้วในชุมชน ปกติจะขอใช้สถานที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นหลัก ซึ่งจะเป็นที่ประชุมชี้แจงบทบาทภารกิจการแก้ไขปัญหาการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การให้คำปรึกษา คำแนะนำการเกษตร ตลอดจนข่าวสารการเกษตรในชุมชน

5.3.2 ข้อมูล เป็นข้อมูลด้านการเกษตรของทั้งตำบลมีองค์ประกอบเป็นหมู่บ้าน มีทั้งข้อมูลด้านกายภาพ (ดิน น้ำ) ด้านชีวภาพ (สภาพการผลิต เทคโนโลยี ฯลฯ) ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม เพื่ออธิบายศักยภาพของพื้นที่และชุมชนในตำบล ซึ่งอาจจัดทำในรูปแบบที่ แฟ้มข้อมูล (ตามมาตรฐานข้อมูลประจำ สบกต.)

5.3.3 คณะกรรมการบริหาร ศบกด. เป็นผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และภาคประชาชนที่ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการสรรหา เพื่อทำหน้าที่บริหารจัดการ ศบกด.

1) **การคัดเลือกคณะกรรมการบริหาร ศบกด.** มาจากการคัดเลือกจากคณะกรรมการสรรหาซึ่งแต่งตั้งโดยนายอำเภอ ประกอบด้วย

- (1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จำนวน 1 คน
- (2) ผู้แทน อปท. จำนวน 1 คน
- (3) กำนัน จำนวน 1 คน
- (4) ผู้แทนสถาบันเกษตรกร จำนวน 2 คน

2) **องค์ประกอบของคณะกรรมการบริหาร ศบกด.** มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 16 คน เป็นอย่างน้อย นายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้ง ประกอบด้วย

- (1) ผู้แทน อปท. จำนวน 1 คน
- (2) ผู้แทนสถาบันเกษตรกรและหรือกลุ่มอาชีพการเกษตรในตำบล โดยพิจารณาจากสถาบันหรือกลุ่มอาชีพที่มีการดำเนินกิจกรรมมากไปหาน้อย รวมแล้วไม่เกิน 2 คน
- (3) อาสาสมัครเกษตรที่มีอยู่ในตำบลจำนวน 1-4 คน และหากไม่มีให้คัดเลือกผู้แทนตามข้อ (1) (2) (4) ในข้อ 1) แทน
- (4) ผู้แทนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 คน โดยพิจารณาจากหมู่บ้านที่มีกิจกรรมการเกษตรมากไปหาน้อย
- (5) ประธานกรรมการ จะต้องได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมคณะกรรมการบริหาร ศบกด. โดยมีองค์ประชุมไม่น้อยกว่า 2 ใน 3
- (6) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบตำบลเป็นกรรมการและเลขานุการ โดยตำแหน่ง
- (7) ผู้ช่วยเลขานุการเป็นพนักงานส่วนท้องถิ่น (อบต. เทศบาลตำบล/เทศบาล)
- (8) หากหมู่บ้านใดมีผู้แทนในข้อ (1) (2) และ (3) อยู่แล้ว ไม่ต้องคัดเลือกผู้แทนของหมู่บ้านนั้น

3) **บทบาทของคณะกรรมการบริหาร ศบกด.** ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหาร เลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการ ดังนี้

(1) บทบาทคณะกรรมการบริหาร ศบกด.

ก. จัดทำข้อตกลงร่วมกัน เกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการ ศบกด.

ข. จัดให้มีการประชุมทุกเดือน เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการบริหารจัดการ ศบกด. ได้แก่ การพิจารณากิจกรรม/โครงการ การวางแผนการปฏิบัติงานและติดตามงาน

ค. กระตุ้นให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันวางแผนพัฒนาด้านการเกษตรตามแผนพัฒนาตำบล ทั้งการแก้ไขปัญหาการผลิต การส่งเสริมอาชีพ และการตลาด โดยมีการพัฒนาแผนทุกปี

ง. วางแผนการปฏิบัติงาน ศบกด. ร่วมกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

จ. ประสานงานจัดหางบประมาณและบริหารจัดการเงินทุนของ ศบกด. ในกรณีที่มีเงินทุน

ฉ. สนับสนุนการดำเนินงานของ ศบกด. อำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในพื้นที่ เช่น จัดคนไว้บริการด้านการเกษตรในแต่ละวัน ดูแลสถานที่ ฯลฯ

ช. จัดทำข้อมูลการเกษตร โดยจัดเก็บ สำรวจ ตรวจสอบ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์ของข้อมูลในการพัฒนาการเกษตรในตำบล

ซ. การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ปัญหาความต้องการของชุมชน ในเวทีประชาคมระดับหมู่บ้านที่ อปท. จัดขึ้น เพื่อปรับปรุงแผนพัฒนาการเกษตรของหมู่บ้าน จากนั้นเสนอแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้านเข้าสู่เวทีประชาคมในระดับตำบล เพื่อปรับปรุงเป็นแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล และบูรณาการร่วมกับแผนพัฒนาท้องถิ่น การเสนอแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลที่ผ่านการบูรณาการแล้วให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่น เพื่อพิจารณาหาแหล่งสนับสนุนงบประมาณในพื้นที่ และการเสนอแผนงาน/โครงการที่เกินศักยภาพของ อปท. เข้าสู่แผนพัฒนาอำเภอ/จังหวัด

ฅ. การจัดการเรียนรู้/การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

ประกอบด้วย การคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา การประสาน/สนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดกระบวนการเรียนรู้ในเวทีของคณะกรรมการบริหาร ศบกด. การทำหน้าที่เป็นวิทยากร การจัดทำทำเนียบผู้รู้/วิทยากรเกษตรกร และคลังความรู้ของชุมชน

ญ. การให้บริการทางการแพทย์ ประกอบด้วย การร่วมกำหนด กิจกรรมการให้บริการ การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ การรับเรื่องและร่วมในการให้บริการทางการแพทย์ การร่วมประเมินผลการให้บริการ การรวบรวมปัญหาความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ การร่วมดำเนินการจัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่เพื่อให้บริการแก่เกษตรกร การสรุปปัญหาและจัดลำดับความเร่งด่วนของปัญหาหลักด้านการเกษตร 5 ลำดับ และการจัดทำโครงการเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนในกรณีปัญหาดังกล่าวไม่สามารถแก้ไขได้ในระดับพื้นที่

ฎ. การส่งเสริมกลุ่ม/เครือข่าย ประกอบด้วย การเป็นที่ปรึกษาของกลุ่ม การร่วมประสานสนับสนุน และผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตามแผนงานของกลุ่ม/เครือข่าย การสนับสนุนการเกิดเครือข่าย โดยให้มีเวทีพบปะเพื่อประสานเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม การติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม/เครือข่าย

ฏ. การสนับสนุนการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน โดยร่วมกันผลิตและร่วมกันจำหน่าย

ฐ. ด้านการเตือนภัย โดยแจ้งข่าวเตือนภัยแก่ชุมชนให้เฝ้าระวัง และแจ้งข่าวให้สำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่ที่รับผิดชอบจากเหตุผิดปกติ หรือภัยธรรมชาติ ภัยศัตรูพืช สัตว์ ประมง และภัยเศรษฐกิจ อื่นๆ

ฑ. การรับรองรายงานต่าง ๆ เช่น ตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องของผู้ประสบภัยธรรมชาติ การสำรวจจำนวนปี นาปรัง และข้อมูลการเกษตรอื่น ๆ

(2) บทบาทของเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ สบกด.

ก. การจัดทำข้อมูลการเกษตร ประกอบด้วย การรวบรวม/จัดเก็บ วิเคราะห์ ประมวลผล และเรียบเรียงเป็นฐานข้อมูลในการปฏิบัติงาน การร่วมวิเคราะห์ข้อมูลกับ คณะกรรมการบริหาร สบกด. กลุ่ม/เครือข่าย และ อปท. และการรายงานข้อมูลผลการดำเนินงานของ สบกด. ตามระบบจัดเก็บ และนำเสนอข้อมูล สบกด. (ศ. 02)

ข. การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ประกอบด้วย การผลักดันให้คณะกรรมการบริหาร สบกด. และตัวแทนองค์กร เข้าไปมีส่วนร่วมในเวทีประชาคมระดับหมู่บ้าน และตำบล ที่ อปท. จัดขึ้น การเป็นวิทยากรกระบวนการ (กระตุ้น ประสานงาน และอำนวยความสะดวก) การนำเสนอข้อมูลพื้นฐาน 4 ด้านของหมู่บ้าน และตำบล ข้อมูลนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรมส่งเสริมการเกษตร ข้อมูลด้านการผลิตตามกิจกรรมแต่ละพื้นที่ การจัดประชุมคณะกรรมการบริหาร สบกด. เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูล ปัญหาความต้องการแต่ละหมู่บ้าน เพื่อจัดทำเป็นแผนงาน/โครงการของตำบล การร่วมกับประธาน สบกด.

ในการนำเสนอแผนพัฒนาการเกษตรเข้าสู่เวทีประชาคมในระดับตำบล และการร่วมกับประธาน ศบกด. ในการนำเสนอแผนพัฒนาการเกษตรที่เกินศักยภาพของ อปท.เข้าสู่แผนพัฒนาอำเภอ/จังหวัด

ค. การจัดการเรียนรู้/การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

ประกอบด้วย การจัดทำแผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรของ ศบกด. รายเดือน การเป็นวิทยากร/วิทยากรกระบวนการ การประสานงานกับทีมงานภาคี และผู้เกี่ยวข้องในการจัดกระบวนการเรียนรู้ และการจัดทำทำเนียบวิทยากร/จุดสาธิต

ง. การให้บริการทางการเกษตร ประกอบด้วย การร่วมกับ

คณะกรรมการบริหาร ศบกด. กำหนดกิจกรรมการให้บริการตามความเหมาะสม และความพร้อมของแต่ละศูนย์ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การกำหนดแผนการให้บริการทางการเกษตรประจำปี ของ ศบกด. การประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ การสรุป และประเมินผลการให้บริการ การกำหนดแผนปฏิบัติงานประจำ ศบกด. ให้ชัดเจนและปฏิบัติตามแผนเพื่อเป็นผู้ให้บริการแก่เกษตรกร การประสานการเตรียมการก่อนเปิดคลินิก รวบรวมปัญหา เชิญผู้เกี่ยวข้อง ดำเนินการจัดคลินิก ให้คำแนะนำ/แก้ไข การรวบรวม สรุปผลการดำเนินงาน และปัญหาหลักของเกษตรกรในตำบล และการร่วมกับ ศบกด. จัดทำโครงการแก้ไขปัญหาหลักที่ยังแก้ไม่ได้ เสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุน

จ. การส่งเสริมกลุ่ม/เครือข่าย ประกอบด้วย การร่วมวิเคราะห์

ตรวจสอบข้อมูล การเป็นที่ปรึกษา ช่วยกำหนดประเด็นการพัฒนา การจัดทำแผนสนับสนุนกลุ่ม/เครือข่าย การเป็นวิทยากร/วิทยากรกระบวนการ การช่วยประสานงานเพื่อเสริมหนุนด้านความรู้ ทรัพยากร ฯลฯ การติดตามสนับสนุน และนำเสนอผลการดำเนินงานกลุ่ม และเครือข่ายต่อคณะกรรมการบริหาร ศบกด.

ฉ. การพยากรณ์และการเตือนภัย ประกอบด้วย การพยากรณ์

ดำเนินการสำรวจข้อมูลตามแบบรายงานการคาดคะเนผลผลิตไม้ผล จำนวน 8 ชนิด ได้แก่ ลิ้นจี่ ลำไย กาแฟ เงาะ มังคุด ทุเรียน มะม่วง และมะนาว โดยการสำรวจและรายงาน 3 ช่วง คือ ช่วงติดดอก ช่วงติดผลอ่อน และช่วงให้ผลผลิต แล้วส่งให้อำเภอ และนำผลการคาดคะเนผลผลิตที่ได้รับจากจังหวัด อำเภอ แจ้งให้เกษตรกรทราบ การเตือนภัยธรรมชาติ ภัยศัตรูพืช ภัยเศรษฐกิจ ดำเนินการ เตือนภัยจากส่วนกลางผ่าน จังหวัด อำเภอ แจ้งให้เกษตรกรทราบก่อนเกิดเหตุการณ์ เช่น น้ำท่วม ฝนแล้ง ศัตรูพืชระบาด ราคาผลผลิตตกต่ำ เป็นต้น และเมื่อพบเหตุผิดปกติ หรือเริ่มเกิดภัย เช่น น้ำท่วมฉับพลัน คลองชลประทานชำรุด เกิดโรคระบาดพืช สัตว์ ประมง ปริมาณผลผลิตมากเกินกว่าที่คาดคะเนไว้หลายเท่า การชุมนุมเรียกร้องของเกษตรกร เป็นต้น ให้แจ้งด่วน

ไปยังอำเภอ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่

4) คุณสมบัติของคณะกรรมการบริหาร ศบกด.

(1) เป็นบุคคลธรรมดา มีสัญชาติไทย และบรรลุนิติภาวะ
 (2) เป็นผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก มีกิจการหรือมีภูมิลำเนา
 อยู่ในท้องที่ที่ ศบกด. ดำเนินกิจกรรมอยู่

(3) มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

(4) เป็นบุคคลที่ประกอบอาชีพสุจริต ไม่ประพฤติตนเป็นภัยต่อสังคม

(5) มีสุขภาพแข็งแรง สมบูรณ์ ทั้งร่างกายและจิตใจ สามารถปฏิบัติ

หน้าที่การเกษตรตามที่ได้รับมอบหมายได้

5) สิทธิของคณะกรรมการบริหาร ศบกด.

(1) สิทธิในการเบิกค่าตอบแทนการประชุมของคณะกรรมการบริหาร
 ศบกด. ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงการคลัง และ/หรือกระทรวงมหาดไทยกำหนด

(2) การเบิกค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมฝึกอบรม/ ดูงาน/ ประชุมสัมมนา
 ของหน่วยงานภาครัฐ

ก. ประธานคณะกรรมการบริหาร ศบกด. ที่เป็นเกษตรกร (ไม่มี
 ตำแหน่งทางการเมือง/ปกครองท้องถิ่น/ข้าราชการ) เทียบสิทธิข้าราชการระดับชำนาญงาน

ข. คณะกรรมการบริหาร ศบกด. ที่เป็นเกษตรกร/ผู้นำ มีสิทธิ
 เทียบเท่าข้าราชการระดับปฏิบัติงาน

6) การดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการบริหาร ศบกด.

(1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบ ศบกด. เป็นกรรมการ
 และเลขานุการ โดยตำแหน่ง

(2) พนักงานส่วนท้องถิ่น เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการโดย
 ตำแหน่ง

(3) คณะกรรมการบริหาร ศบกด. ดำรงตำแหน่งตามวาระ 4 ปี และเมื่อ
 พ้นจากตำแหน่ง อาจได้รับการคัดเลือกอีก แต่ไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน ในกรณีที่ดำเนินการไประยะ
 หนึ่งแล้ว และไม่สามารถดำเนินการต่อได้ ให้แต่งตั้งคณะกรรมการชุดใหม่ได้ แต่ไม่เกินระยะเวลา
 ที่เหลือในวาระนั้น

7) การพ้นวาระของคณะกรรมการบริหาร ศบกด.

(1) ครบวาระ (4 ปี)

(2) ถึงแก่กรรม

(3) ลาออก

(4) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก

(5) คณะกรรมการบริหาร สบกด. จำนวน 2 ใน 3 มีมติเพิ่มเติมให้พ้นวาระ เนื่องจากไม่เข้าร่วมประชุมหรือไม่ปฏิบัติหน้าที่

5.3.4 แผนพัฒนาการเกษตรของตำบล เกิดจากชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาให้ครอบคลุมทั้ง ด้านกายภาพ เช่น ดิน แหล่งน้ำ ป่าชุมชน และด้านการเกษตร เช่น การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง และด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้ทราบว่ากิจกรรมหลักของตำบลคืออะไร จะปรับปรุงในส่วนใด จะถ่ายทอดความรู้เรื่องอะไร และจะลงทุนทางธุรกิจชุมชนอย่างไร

5.3.5 จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือจุดสาธิตการเกษตร ทั้งด้านพืช ประมง ปศุสัตว์ เกษตรผสมผสาน และอื่นๆ โดยพิจารณาคัดเลือกจากฟาร์มของเกษตรกรที่ดำเนินการจนประสบผลสำเร็จในอาชีพ สามารถเป็นตัวอย่างในการเรียนรู้ และนำไปปฏิบัติของเกษตรกรในตำบล โดยมีวิทยากรเกษตรกรซึ่งเป็นเจ้าของจุดสาธิตการเกษตร ทำหน้าที่วิทยากรเกษตรกรในการถ่ายทอดความรู้

5.3.6 สมาชิกของ สบกด. เป็นเกษตรกรที่จดทะเบียนเกษตรกรตามแบบ ทบก.01 หรือบุคคลทั่วไปที่สมัครเป็นสมาชิก สบกด.

5.4 ภารกิจของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

กรมส่งเสริมการเกษตร (2552: 14-18) กล่าวว่า การดำเนินงาน สบกด. โดยคณะกรรมการบริหาร สบกด. ตามภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตร มีภารกิจดังนี้

5.4.1 ภารกิจหลักของ สบกด. ที่ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี และนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1) ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2543 เห็นชอบในหลักการในการจัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรชุมชนที่จะจัดตั้งขึ้น ซึ่งเป็นเพียงศูนย์กลางในการให้บริการ มิใช่เป็นการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นใหม่ ในการให้บริการให้ใช้อาคารสถานที่ราชการหรืออาคารสถานที่อื่นใดที่มีอยู่แล้วในชุมชน โดยไม่ควรจัดสร้างอาคารหรือสำนักงานขึ้นใหม่ เพื่อเป็นการประหยัดงบประมาณ โดยมีเป้าหมายให้จัดตั้งศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลให้ครบทุกตำบลทั่วประเทศ โดยมีแนวทางการดำเนินงานเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

(1) การเตรียมความพร้อมชุมชน

(2) การจัดทำแผน

(3) การปฏิบัติตามแผน

- (4) การจดทะเบียนและบริการ
  - (5) การจัดตั้ง สบกด.
  - (6) การค้าขายโดยระบบอิเล็กทรอนิกส์
- 2) ภารกิจที่ สบกด. รับผิดชอบตามนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดังนี้
- (1) การถ่ายทอดเทคโนโลยี
  - (2) การจัดทำข้อมูลพื้นฐานการเกษตร
  - (3) การพยากรณ์ และการเตือนภัยธรรมชาติ ภัยศัตรูพืช และภัยเศรษฐกิจ
  - (4) การให้บริการประชาชน
- 3) ภารกิจของ สบกด. กับโครงการตามยุทธศาสตร์ของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
- (1) ศึกษา วิเคราะห์โครงการเพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในพื้นที่และเกษตรกร
  - (2) วางแผนการปฏิบัติงานเพื่อดำเนินงานตามโครงการ เน้นการบูรณาการ มีการแบ่งงาน มอบหมายงานและกำหนดผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน
  - (3) คัดเลือกบุคคลเป้าหมาย (เกษตรกร) เข้าร่วมโครงการตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ หรือผ่านกระบวนการของเวทีชุมชน
  - (4) ดำเนินงานตามแผนงาน/ โครงการ/ กิจกรรม ที่กำหนดตามที่ได้รับมอบหมาย
  - (5) ปรีกษา แนะนำ ช่วยเหลือ ควบคุม กำกับ และติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติงาน

5.4.2 ภารกิจของ สบกด. ที่เป็นกลไกตามระบบส่งเสริมการเกษตร

ระบบส่งเสริมการเกษตร คือ ระบบการปฏิบัติงานในพื้นที่และระบบสนับสนุนการปฏิบัติงาน ซึ่งคณะกรรมการบริหาร สบกด.บริหารจัดการภารกิจหลักของศูนย์บริการฯ ได้แก่ การประสานอาสาสมัครเกษตร/เกษตรกรหมู่บ้านและกลุ่มเครือข่าย เพื่อจัดทำหรือปรับปรุงภารกิจทั้ง 4 ด้าน ดังต่อไปนี้

- 1) ข้อมูลการเกษตรและข้อมูลสถานการณ์ในตำบลให้เป็นปัจจุบัน ใช้งานได้จริง สามารถนำไปจัดทำหรือปรับปรุง ทั้งนี้ เพิ่มจากข้อมูลพืชเศรษฐกิจหลักของท้องถิ่นที่มีอยู่แล้วเก็บรวบรวมให้ครบทั้ง 4 ด้าน (กายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคม)

2) แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลที่ผ่านเวทีประชาคมระดับหมู่บ้านแล้ว นำเสนอเวทีประชาคมระดับตำบล เพื่อเข้าสู่ช่องทางการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น (แผนสามปี) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือแหล่งงบประมาณต่าง ๆ ในพื้นที่

3) การเรียนรู้ สำหรับกลุ่ม/เครือข่ายในพื้นที่ เช่น การถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม ดูงาน ให้คำแนะนำ หรือการจัดกระบวนการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ เพื่อให้เกษตรกร รวมกลุ่มกันเรียนรู้ และพัฒนาอาชีพ หรือการแก้ไขปัญหา

4) การบริการ เป็นการให้บริการทางการเกษตรที่ครอบคลุมทั้งการ ให้บริการ ณ ที่ทำการ สบกด. และการให้บริการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่แบบประหยัด

(1) การให้บริการ ณ ที่ทำการ สบกด.

ก. การให้คำปรึกษา/คำแนะนำ รับเรื่องปัญหาทางการเกษตร และร่วมในการให้บริการทางการเกษตร

ข. การสนับสนุนปัจจัยการผลิตเพื่อการเรียนรู้ (กรณีที่มีโครงการ สนับสนุน)

ค. ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่/เอกสารคำแนะนำ

ง. การให้บริการวินิจฉัยศัตรูพืช วิเคราะห์ดิน ฯลฯ (ถ้ามี)

จ. การจดทะเบียนต่าง ๆ

(2) การบริการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่แบบประหยัด (ถ้ามีงบประมาณ)

ก. รวบรวมปัญหาความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่

ข. ร่วมดำเนินการจัดคลินิกเกษตรเคลื่อนที่เพื่อให้บริการแก่ เกษตรกร

ค. สรุปรายปัญหา และจัดลำดับความเร่งด่วนของปัญหาหลักด้าน การเกษตร

ง. จัดทำโครงการเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุน ในกรณีที่ปัญหาไม่สามารถแก้ไขได้ในระดับพื้นที่

5.4.3 ภารกิจของ สบกด. ร่วมกับอาสาสมัครเกษตร

อาสาสมัครเกษตร หมายถึง เกษตรกรหรือบุคคลที่ได้รับการคัดเลือกหรือ สมัครใจเข้าเป็นอาสาสมัคร ภายใต้หลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนด เพื่อเป็นเครือข่ายในการช่วยเหลือการปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งงานของชุมชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเกษตรหรือสหกรณ์ เรียกโดยย่อว่า “อภษ”

ประเภทอาสาสมัครเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ เกษตรหมู่บ้าน ซึ่งเป็นเครือข่ายสำคัญในการช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และ สบกด. ในระดับหมู่บ้าน ดังนี้

- 1) การจัดทำข้อมูลการเกษตร โดยร่วมมือสนับสนุนในการรวบรวม/จัดเก็บวิเคราะห์ ประมวลผล และเรียบเรียงเป็นฐานข้อมูล
- 2) การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในเวทีประชาคมระดับหมู่บ้าน เพื่อวิเคราะห์ปัญหาความต้องการ และศักยภาพของพื้นที่
- 3) เป็นวิทยากรเกษตรกรรมตามสาขาอาชีพในจุดถ่ายทอดเทคโนโลยีของ สบกด.

5.4.4 ภารกิจของ สบกด. กับศูนย์เรียนรู้ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเกษตร

ศูนย์เรียนรู้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ในการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม ฝึกงาน ให้คำแนะนำหรือการจัดกระบวนการเรียนรู้รูปแบบอื่น ๆ โดย

- 1) คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา (โดยการวิเคราะห์ปัญหา กลุ่มเป้าหมายแล้วกำหนดประเด็นเรียนรู้/ ฝึกปฏิบัติ)
- 2) ประสาน/สนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการจัดทำ ศูนย์เรียนรู้/จุดถ่ายทอดเทคโนโลยี
- 3) จัดกระบวนการเรียนรู้ในเวทีของคณะกรรมการบริหาร สบกด.
- 4) ทำหน้าที่เป็นวิทยากร
- 5) จัดทำทำเนียบผู้รู้/วิทยากรเกษตรกรรมและคลังความรู้ของชุมชน

5.5 การดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการเกษตร (2552: 19-21) ระบุถึงการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (สบกด.) ตามระบบส่งเสริมการเกษตร ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีประเด็นและขั้นตอน ดังนี้

5.5.1 การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลบูรณาการกับแผนพัฒนาการเกษตรท้องถิ่น

1) สบกด. จัดประชุมคณะกรรมการบริหาร สบกด. เพื่อเตรียมข้อมูลในการนำเสนอข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตร 4 ด้านของหมู่บ้าน/ ตำบล แล้วรวบรวมปัญหาความต้องการของแต่ละหมู่บ้าน และวิเคราะห์จัดทำเป็นแผนงาน/ โครงการด้านการเกษตรของตำบล

2) นำข้อมูลจากการวิเคราะห์พื้นที่และชุมชนจากข้อมูลข้อ 1) รวมทั้งทางเลือกการเกษตรเสนอเกษตรกรในเวทีประชาคมหมู่บ้าน/ตำบล

3) นำผลแผนงาน/โครงการ/ทางเลือกที่ผ่านการวิเคราะห์ของคณะกรรมการบริหาร ศบกด. จากเวทีประชาคมหมู่บ้านจาก ข้อ 2) เข้าสู่เวทีประชาคมในระดับตำบล โดยมี อปท. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดทำเป็นแผนพัฒนาท้องถิ่น (แผนพัฒนาสามปี) ของ อปท.

4) ศบกด. สรุปรวบรวมแผนงาน/โครงการด้านการเกษตรจากเวทีประชาคมที่ชุมชนเสนอ เพื่อบรรจุเข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น

5) อปท. นำแผนระดับตำบลทุกด้าน (เกษตร สังคม สิ่งแวดล้อม ฯลฯ) ที่อปท. ดำเนินการได้เอง จัดทำเป็นแผนงาน/โครงการ เข้าสู่แผนพัฒนาท้องถิ่น เพื่อจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณ ส่วนแผน ที่เกินศักยภาพนำเสนอโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณตามลำดับขึ้นไป เช่น แผนพัฒนาอำเภอ/จังหวัด /องค์การบริหารส่วนจังหวัด

5.5.2 การทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของท้องถิ่น ระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกับกรมส่งเสริมการเกษตร

ทั้งนี้จากการทำบันทึกข้อตกลงดังกล่าว ภาครัฐและ อปท. จะสนับสนุนการดำเนินงานของ ศบกด. ดังนี้

- 1) การพัฒนาสมรรถนะของคณะกรรมการบริหาร ศบกด. ในการบริหารจัดการ ศบกด. และประสานเครือข่ายกลุ่ม/องค์กรชุมชนด้านการเกษตร
- 2) การให้บริการด้านการเกษตรในด้านการพัฒนาการเกษตรในพื้นที่
- 3) การบูรณาการร่วมกันของแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลกับแผนพัฒนาท้องถิ่น
- 4) การสนับสนุนงบประมาณตามแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลที่ชุมชนเสนอ
- 5) ความร่วมมือในการปฏิบัติงานร่วมกันของ อปท. กับ ศบกด.

แนวทางการดำเนินงานของ ศบกด. เพื่อให้สอดคล้องกับบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของท้องถิ่น ระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกับกรมส่งเสริมการเกษตร มีดังนี้

- 1) คณะกรรมการบริหาร ศบกด. เสนอปัญหา/ความต้องการเพื่อการพัฒนาความรู้
- 2) คณะกรรมการร่วมเป็นผู้เสนอข้อมูลทางเลือกโครงการ โดยเป็นผู้เสนอหรือวิทยากร

- 3) ร่วมจัดเวทีเสนอข้อมูลแก่ท้องถิ่น
- 4) จัดทำโครงการเสนอขอรับการอุดหนุนจากท้องถิ่น/รัฐ
- 5) บริหารจัดการโครงการที่ได้รับการอนุมัติงบประมาณ

5.5.3 การถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรให้กับ อปท.

กรมส่งเสริมการเกษตรมีภารกิจที่ต้องถ่ายโอนให้ อปท. จำนวน 10 ภารกิจ ซึ่งถ่ายโอนไปแล้วและดำเนินการในรูปแบบ “ภาครัฐดำเนินการร่วมกับ อปท.” ดังนี้

- 1) การสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรระดับตำบลและข้อมูลรายครัวเรือน
- 2) การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล
- 3) การบริการข้อมูล และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
- 4) การรวบรวมส่งเสริมพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 5) การช่วยเหลือผู้ประสบภัยธรรมชาติ
- 6) การสำรวจช่วยเหลือป้องกันกำจัดศัตรูพืช
- 7) การฝึกอบรมอาชีพการเกษตร
- 8) การรวมกลุ่มและพัฒนากลุ่ม
- 9) การกระจายพันธุ์
- 10) การดำเนินการถ่ายโอนภารกิจ สบกด. และการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร

ทั้งนี้แนวทางการปฏิบัติงานตามคู่มือการถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.6 อุปสรรคในการดำเนินงาน สบกด. การถ่ายโอนภารกิจกรมส่งเสริมการเกษตรให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิทยา อธิปอนันต์ (2555: 3) จากการดำเนินงานของ สบกด. ที่ผ่านมา อปท. ได้รับถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรเกือบทุก อปท. พบว่ายังคงมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ดังนี้

5.6.1 กรมส่งเสริมการเกษตรและสำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มียงบประมาณในการสร้างความเข้าใจ ขั้นตอน และวิธีปฏิบัติงานในการขับเคลื่อน สบกด.

5.6.2 อปท. มีงบประมาณจำกัด ไม่เพียงพอในการสนับสนุนงานของ สบกด.

5.6.3 กฎ ระเบียบ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานในพื้นที่ยังไม่ได้รับการแก้ไขให้สอดคล้องและสนับสนุนการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกษตรกรไม่ได้รับประโยชน์เต็มที่

5.7 บันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมของท้องถิ่น ระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและกรมส่งเสริมการเกษตร (MOU)

การที่กรมส่งเสริมการเกษตรถ่ายโอนภารกิจให้แก่ อปท. ซึ่งเป็นภารกิจที่ท้องถิ่นเลือกทำอิสระและดำเนินการร่วมกันกับรัฐ โดยรัฐเป็นผู้สนับสนุนวิชาการ และ อปท. เป็นผู้ปฏิบัติ นั้น ยังคงมีปัญหาในการดำเนินการ กรมส่งเสริมการเกษตรและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จึงมีความเห็นพ้องกันว่าควรมีการทำความตกลงร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการสนับสนุนการปฏิบัติงานในพื้นที่ให้มีการประสานงานร่วมกัน และสามารถนำภารกิจไปบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด จึงมีการลงนามในบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมของท้องถิ่นระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นและกรมส่งเสริมการเกษตร เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2551 ซึ่งมีประเด็นที่ทำความตกลงร่วมกัน ดังนี้

- 1) การพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และกรมส่งเสริมการเกษตร
- 2) การจัดทำฐานข้อมูลการเกษตร
- 3) การพัฒนาและการให้บริการด้านการเกษตร
- 4) การบูรณาการแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลกับแผนพัฒนาท้องถิ่น และพัฒนาองค์ความรู้
- 5) การศึกษาวิจัย และติดตามประเมินผลการดำเนินงาน

5.8 แนวทางการส่งเสริมการเกษตรโดยใช้ สบกด. เป็นกลไกในปี 2555 - 2559

วิทยา อธิปอนันต์ (2555:4-5) จากปัญหาการดำเนินงานร่วมกันระหว่างกรมส่งเสริมการเกษตรกับ อปท. หลังการถ่ายโอนภารกิจให้แก่ อปท. ตั้งแต่ปี 2546 ในการปฏิบัติงานของ สบกด. ตามระบบส่งเสริมการเกษตรที่กำหนดให้ สบกด. เป็นกลไกขับเคลื่อนงานส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมในพื้นที่ สรุปได้ดังนี้

5.8.1 บทบาทและสถานะของ สบกด. ให้ สบกด. เป็นจุดบริการด้านการเกษตร มีระบบสารสนเทศบริการความรู้และข้อมูลการเกษตร และให้ สบกด. เป็นหน่วยงานหนึ่งใน อปท. (ส่วนงานเกษตร)

5.8.2 โครงสร้างของคณะกรรมการบริหาร สบกด. ให้นายก อปท. เป็นประธานศูนย์ โดยตำแหน่ง ให้นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นเลขานุการ พนักงานส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ช่วยเลขานุการ มีกรรมการไม่น้อยกว่า 15 คน โดยให้มีอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านเป็นกรรมการด้วย

5.8.3 บทบาทและการมีส่วนร่วมของ อปท. และการสนับสนุนการปฏิบัติงาน ให้ อปท. ตั้งงบประมาณในการบริหารงานของ สบกด. โดยให้กรมส่งเสริมการเกษตรประสานกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อแจ้งให้ อปท. สนับสนุนงบประมาณสำหรับ สบกด.

5.8.4 บทบาทของอาสาสมัครเกษตร อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้านหรือเกษตรหมู่บ้านกับการมีส่วนร่วมของ สบกด. ให้อาสาสมัครเกษตร อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน หรือเกษตรหมู่บ้านเป็นคณะกรรมการบริหาร สบกด. มีส่วนร่วมในการสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลด้านการเกษตรและข้อมูลภัยธรรมชาติ และมีส่วนร่วมในเวทีการจัดทำแผนพัฒนาของหมู่บ้าน

5.8.5 การสนับสนุนของส่วนกลางให้กรมส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานภาคี จัดการสัมมนาทบทวน/ซักซ้อมความเข้าใจการปฏิบัติงานทุกปี ให้กรมส่งเสริมการเกษตรจัดหาสื่อและอุปกรณ์ในการถ่ายทอดความรู้ให้จังหวัด อำเภอ และกำหนดให้แผนการถ่ายทอดความรู้เป็นแผนประจำปี

5.8.6 การจัดตั้ง สบกด. เพิ่มเติม ควรจัดตั้งตามความต้องการของชุมชน

5.9 นโยบายกรมส่งเสริมการเกษตรในการดำเนินงาน สบกด.

วิทยา อธิปอนันต์ (2555: 5-6) เพื่อให้การดำเนินงานในพื้นที่ตามระบบส่งเสริมการเกษตรดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพในปี 2555 กรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบายและแนวทางในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร ซึ่งกำหนดให้ใช้ระบบส่งเสริมการเกษตรเป็นหลักในการปฏิบัติงาน โดยใช้เวทีตามระบบส่งเสริมการเกษตรและ สบกด. ในการบูรณาการการทำงานในพื้นที่ มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้

5.9.1 จัดเวทีตามระบบส่งเสริมการเกษตรในทุกระดับตามแผนที่กำหนด โดยใช้เป็นเวทีในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบายการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ

5.9.2 ประสานงานวิชาการและดำเนินงาน โครงการความร่วมมือกับกรมวิชาการเกษตรและหน่วยงานวิชาการอื่น ๆ ในพื้นที่

5.9.3 สบกด. เปิดให้บริการแก่เกษตรกร โดยมอบหมายคณะกรรมการให้หมุนเวียนประจำศูนย์

5.9.4 ประชุมคณะกรรมการบริหาร สบกด. เป็นประจำทุกเดือนอย่างน้อยเดือนละ

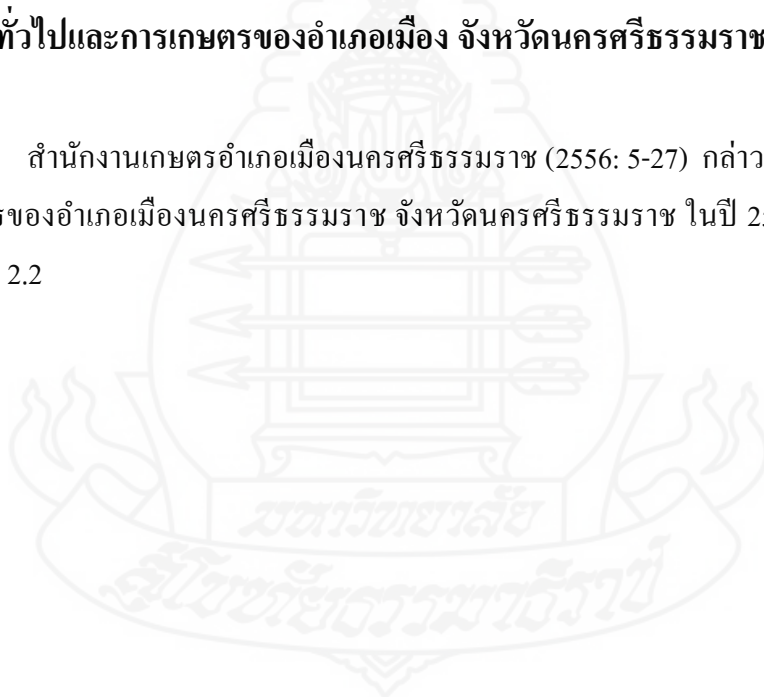
5.9.5 จัดทำแผนปฏิบัติงาน แผนถ่ายทอดความรู้ และปฏิบัติงานตามแผน

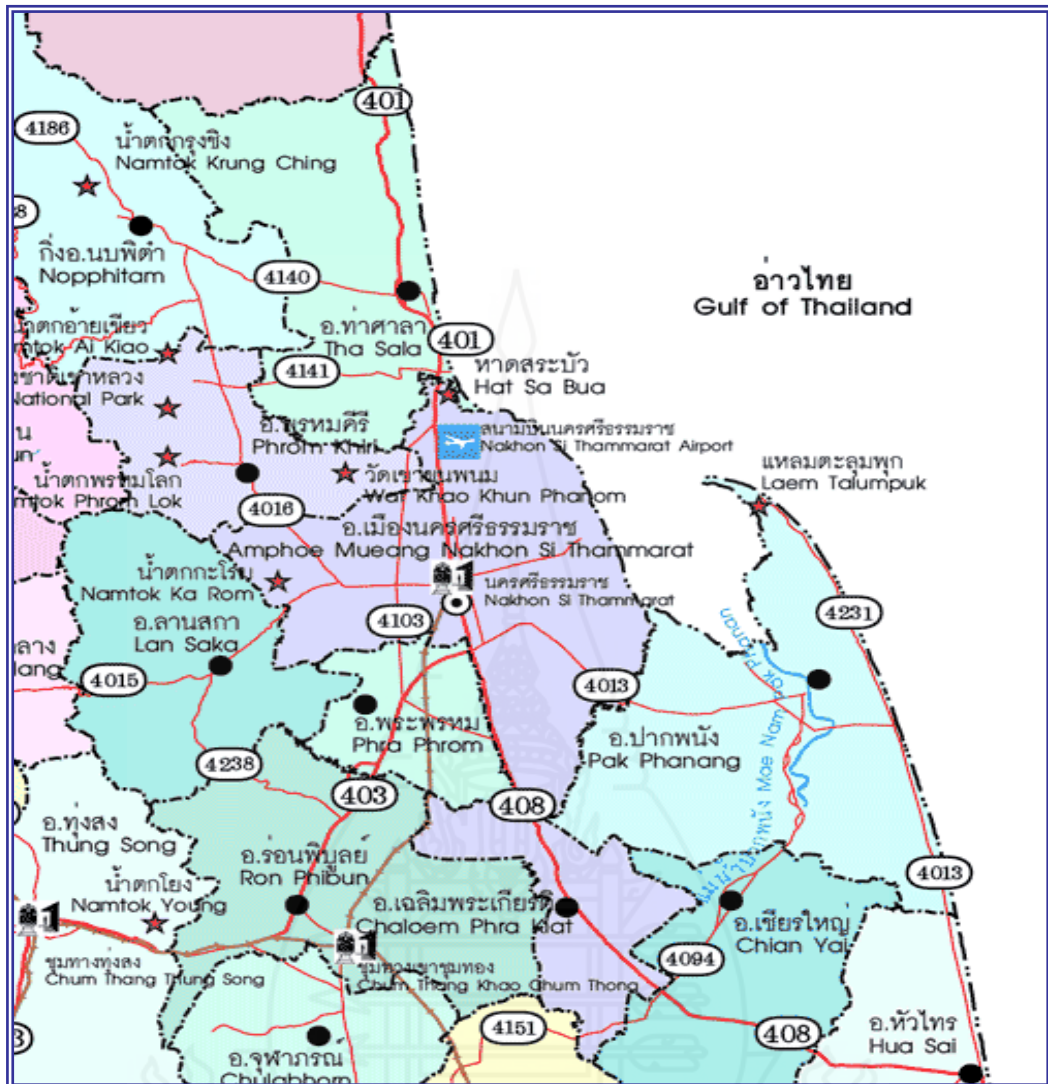
5.9.6 ทบทวนปรับปรุงแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้านและระดับตำบล เสนอแผนเพื่อบูรณาการกับ อปท. โดยคณะกรรมการบริหาร ศบกต. อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) และผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม

สรุปได้ดังนี้ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เป็นกลไกในการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรในระดับพื้นที่ ขณะเดียวกัน ปัจจุบันได้เกิดความร่วมมือหลายหน่วยงาน รวมทั้งการลงนามบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือ (MOU) ระหว่างกรมส่งเสริมการเกษตรกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานและพัฒนาด้านการเกษตรของท้องถิ่น ให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และคณะกรรมการบริหาร ศบกต. ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับระบบส่งเสริมการเกษตรและสถานการณ์ปัจจุบัน

6. สภาพทั่วไปและการเกษตรของอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช (2556: 5-27) กล่าวถึง สภาพทั่วไปและการเกษตรของอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ในปี 2556 ไว้ดังภาพที่ 2.1 และภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.1 แผนที่อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช (2556: 3)

ภาพที่ 2.2 แผนที่อำเภอเมืองนครศรีธรรมราชแบ่งตามเขตตำบล
ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช (2556: 4)

6.1 ข้อมูลทางกายภาพ

6.1.1 ลักษณะและที่ตั้ง

อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของศาลากลางจังหวัด นครศรีธรรมราช เนื้อที่ 591.531 ตารางกิโลเมตร (369,594.375 ไร่)

6.1.2 อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอท่าศาลา และอำเภอพรหมคีรี
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอปากพนัง อำเภอพระพรหม และอำเภอ เฉลิมพระเกียรติ
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอปากพนัง และทะเลอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอพรหมคีรี และอำเภอลานสกา

6.1.3 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ร้อยละ 95.06 เป็นที่ราบ คิดเป็นเนื้อที่ 562.30 ตารางกิโลเมตร เป็นภูเขาร้อยละ 4.31 คิดเป็นเนื้อที่ 25.5 ตารางกิโลเมตร พื้นน้ำร้อยละ 0.63 ของพื้นที่ คิดเป็นเนื้อที่ 3.73 ตารางกิโลเมตร

6.1.4 พื้นที่และการใช้ประโยชน์

พื้นที่ราบและภูเขาทางด้านทิศตะวันตกของอำเภอใช้ประโยชน์พื้นที่ เกี่ยวกับการปลูกไม้ยืนต้น ปลูกผัก และผลไม้ พื้นที่ราบทางทิศตะวันออกของอำเภอใช้ประโยชน์ พื้นที่เกี่ยวกับการปลูกพืชผัก นาข้าว เลี้ยงสัตว์ และการทำประมง

6.1.5 ลักษณะภูมิอากาศ

สภาพโดยทั่วไปอยู่ในเขตร้อนชื้นเมืองร้อน ฝนตกตลอดทั้งปี อุณหภูมิ เฉลี่ย 27.58 องศาเซลเซียส แบ่งฤดูออกเป็น 2 ฤดู

ฤดูร้อน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน

ฤดูฝน แบ่งออกเป็น 2 ช่วง

เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ฝนตกไม่หนาแน่น

เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนมกราคม ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุม ตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นช่วงที่มีฝนตกชุกหนาแน่น

6.1.6 การเมือง การปกครอง การบริหารราชการ

1) **ส่วนภูมิภาค** อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช แบ่งการปกครองออกเป็น 16 ตำบล 115 หมู่บ้าน ได้แก่ ตำบลในเมือง ตำบลท่าวัง ตำบลคลัง ตำบลท่าไร่ ตำบลปากนคร ตำบลนาทราย ตำบลกำแพงเซา ตำบลไชยมนตรี ตำบลมะม่วงสองต้น ตำบลนาเคียน ตำบลท่าजू ตำบลโพธิ์เสด็จ ตำบลบางจาก ตำบลปากพูน ตำบลท่าซัก ตำบลท่าเรือ

2) **ส่วนท้องถิ่น** แบ่งการปกครองออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

- (1) เทศบาลนคร 1 แห่ง คือ เทศบาลนครนครศรีธรรมราช
- (2) เทศบาลเมือง 1 แห่ง คือ เทศบาลเมืองปากพูน
- (3) เทศบาลตำบล 5 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลท่าแพ เทศบาลตำบลปากนคร เทศบาลตำบลบางจาก เทศบาลตำบลท่าजू และเทศบาลตำบลโพธิ์เสด็จ

3) **องค์การบริหารส่วนตำบล** มี 13 แห่ง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลปากพูน องค์การบริหารส่วนตำบลท่าซัก องค์การบริหารส่วนตำบลปากนคร องค์การบริหารส่วนตำบลท่าไร่ องค์การบริหารส่วนตำบลบางจาก องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเรือ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าजू องค์การบริหารส่วนตำบลไชยมนตรี องค์การบริหารส่วนตำบลมะม่วงสองต้น องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์เสด็จ องค์การบริหารส่วนตำบลนาเคียน องค์การบริหารส่วนตำบลนาทราย องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเซา

6.1.7 ประชากร

อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช มีประชากรทั้งสิ้น 266,772 คน แยกเป็นชาย 130,448 คน หญิง 136,324 คน ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ยต่อพื้นที่ประมาณ 450.98 คน/ตารางกิโลเมตร

6.2 ข้อมูลทางชีวภาพ

6.2.1 **พันธุ์พืช** สภาพพื้นที่ของอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช เป็นที่ราบลุ่มสภาพพื้นที่เป็นดินเหนียว ดินเหนียวปนทราย ความอุดมสมบูรณ์ของดินตามธรรมชาติปานกลาง ปฏิบัติการดินเป็นกรดแก่ถึงด่างปานกลาง ซึ่งดินมีความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 5.5– 8.0 เหมาะแก่การทำนาปลูกไม้ผลและพืชผัก ซึ่งพันธุ์พืชเศรษฐกิจที่นิยมปลูก ได้แก่ ข้าว ไม้ผล ไม้ยืนต้น และพืชผัก

6.2.2 **พันธุ์สัตว์** เกษตรกรในท้องที่อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่มีการเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายให้กับพ่อค้าที่มารับซื้อ

6.3 ระบบการปลูกพืชแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

6.3.1 **สภาพการผลิตในฤดูฝน** มีการปลูกข้าวเป็นหลัก เรียกว่าการปลูกข้าวนาปี ช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์

6.3.2 สภาพการผลิตในฤดูแล้ง มีการปลูกข้าว เรียกว่าการทำนาปรัง ช่วงเดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน

การปลูกพืชผัก ได้แก่ พริกขี้หนู กระเทียม ผักกวางตุ้ง แตงกวา มะเขือ ผักเขียว ผักทอง และการทำไร่นาสวนผสม ได้แก่ การปลูกไม้ผล ส้มโอ มะพร้าว มะนาว กระท้อน ฝรั่ง กล้ายน้ำว่า ฯลฯ รวมทั้งการเลี้ยงปลาในบ่อดิน และร่องสวนตลอดปี

การเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ การเลี้ยงโคพื้นเมือง และโคลูกผสม ไข่พื้นเมือง เป็ดไข่ เป็ดเนื้อ สุกร เกษตรกรเลี้ยงบริเวณบ้าน และสวนไร่นา

พันธุ์ข้าวที่ปลูก พันธุ์ส่งเสริม ได้แก่ พันธุ์ชัยนาท 1 เล็บนกปัตตานี เนียงพัทลุง และพันธุ์ปทุมธานี 1 พันธุ์พื้นเมือง ได้แก่ พันธุ์เข้มทอง ลูกกลาย ข้าวพันธุ์เหลือง สังข์หยด

พันธุ์ไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ ส้มโอ มะพร้าว มะนาว กระท้อน ฝรั่ง กล้ายน้ำว่า มังคุดเงาะ ฝรั่งนทุเรียนหมอนทอง ลองกอง ลางสาด และขนุนทองสุคใจ

6.4 ระบบการผลิต

ระบบการผลิตโดยเฉพาะด้านพืช เกษตรกรในท้องที่อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จะอาศัยน้ำชลประทาน และน้ำจากธรรมชาติ เป็นส่วนใหญ่

6.4.1 ข้าว มีการผลิตปีละ 1 ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ 1 ข้าวนาปี เกษตรกรเริ่มปลูกประมาณเดือนสิงหาคม ถึงเดือนมีนาคม
ครั้งที่ 2 ข้าวนาปรัง (เฉพาะเกษตรกรที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ) เริ่มปลูกประมาณเดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน

วิธีทำ 1) อาศัยน้ำฝนและแหล่งน้ำตามธรรมชาติ
2) การไถนาเกษตรกรส่วนใหญ่ใช้รถไถเดินตามและรถแทรกเตอร์นั่งขับ

3) การเก็บเกี่ยวใช้รถเกี่ยวข้าว
4) การผลิตเพื่อจำหน่ายประมาณร้อยละ 80.0 ของผลผลิต และผลิตเพื่อบริโภค และเก็บไว้ทำพันธุ์ ประมาณร้อยละ 20.0

6.4.2 ไม้ผล พืชผัก

1) เกษตรกรนิยมขุดคูยกร่อง ขุดหลุมปลูกเป็นแถว เป็นแนว
2) ในช่วง 1-4 ปีแรก เกษตรกรจะปลูกพืชล้มลุก (พืชผัก) โดยการหว่านแล้วถอนแยกบนคันร่อง และปลูกเป็นหลุมแซมสวนยาง และที่ว่างระหว่างคัน
3) บนคันร่องปลูกไม้ผล เช่น มะม่วง กระท้อน และ ฝรั่ง ฯลฯ

4) ผลผลิตพืชผักส่วนใหญ่พ่อค้าจะมารับซื้อที่แปลงของเกษตรกร และเกษตรกรนำพืชผลไปจำหน่ายเอง

6.4.3 สัตว์

- 1) เลี้ยงโคเฉลี่ยครัวเรือนละ 2-4 ตัว ไก่เฉลี่ยครัวเรือนละ 10-20 ตัว
  - 2) การเลี้ยงเพื่อบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายให้กับพ่อค้าที่มารับซื้อถึงบ้าน
  - 3) อาหารสัตว์ส่วนใหญ่จะหาตามหัวไร่ปลายนา หรือฟางข้าวที่เหลือจากการเก็บเกี่ยว หรือเศษอาหารที่เหลือภายในครอบครัว และปล่อยให้สัตว์หากินเองตามธรรมชาติ
  - 4) ราคาและตลาดตกลงกันตามความพอใจ และอิงราคาตลาดข้างเคียง
- ผลผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ปี 2555/2556 ในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ดังตารางที่ 2.1 ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ผลผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ปี 2555/2556 ในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

ชนิด	พื้นที่ปลูก (ไร่)	พื้นที่เก็บเกี่ยว/ พื้นที่ให้ผลผลิตแล้ว	ผลผลิตเฉลี่ย (กิโลกรัม/ไร่)	ยอดผลิตรวม (กิโลกรัม)
ข้าวนาปี	653,599	626,338	520.70	326,180,585
ข้าวนาปรัง	110,512	110,512	618.68	68,371,560
ยางพารา	1,838,641	1,472,792	283	416,492,136
ปาล์มน้ำมัน	12,335	56,99	2,407	137,168,702
มังคุด	89,110	66,636	685	45,645,530
ทุเรียน	49,725	43,496	972	42,270,600
เงาะ	57,140	47,776	1,095	52,331,794
ส้มโอ	22,797	18,189	1,086(ผล/ไร่)	19,754,810 (ผล)
ลองกอง	34,912	19,852	1,100	21,839,825

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช (2556: 16)

ปฏิทินการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และการประมงในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ดังตารางที่ 2.2 ดังนี้

ตารางที่ 2.2 ปฏิทินการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และการประมงในอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

พืช/สัตว์/ประมง	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
พืช												
ข้าวนาปี		→					←					
ข้าวนาปรัง			←			→						
ไร่นาสวนผสม												
พืชผักต่าง ๆ	←											→
ไม้ผล	←											→
สัตว์												
โค	←											→
สุกร	←											→
ไก่	←											→
เป็ด	←											→
ประมง												
ปลาน้ำจืด		←										→
กุ้ง	←											→
ปู		←										→

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช (2556: 17)

สรุปดังนี้ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช มีเนื้อที่ 591.531 ตารางกิโลเมตร (369,594.375ไร่) มีประชากรทั้งสิ้น 266,772 คน แยกเป็นชาย 130,448 คน หญิง 136,324 คน ส่วนภูมิภาค แบ่งการปกครองออกเป็น 16 ตำบล 115 หมู่บ้าน ระบบการผลิตโดยเฉพาะด้านพืช เกษตรกรในท้องที่อำเภอเมืองนครศรีธรรมราชจะอาศัยน้ำชลประทาน และน้ำจากธรรมชาติ เป็นส่วนใหญ่ มีการประกอบอาชีพด้านการเกษตร คือการปลูกพืชผัก การทำไร่นาสวนผสม การปลูกไม้ผล ด้านการประมงเลี้ยงปลาในบ่อดิน และร่องสวนตลอดปี และด้านปศุสัตว์ เลี้ยงเพื่อบริโภคในครัวเรือนและจำหน่ายให้กับพ่อค้าที่มารับซื้อถึงบ้าน

7. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิระศักดิ์ ฉัตรดำรง (2549: 76) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการให้บริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดสุรินทร์ โดยประชากรในการศึกษาคือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 99 คน ผลการวิจัยพบว่า เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 44.9 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ทำงานเฉลี่ย 21.17 ปี มีตำแหน่งเป็นนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร 6 รับผิดชอบงานเฉลี่ย 8.10 ปี เงินเดือนเฉลี่ย 28,662.63 บาท/เดือน ผู้รับบริการมีความพึงพอใจปานกลางต่อแนวทางการสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการให้บริการของศูนย์ฯ ได้แก่ อาชีพเสริมและการได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล

วิศิษฐ์ สิทธิเกสร (2550: 61-65) ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารในการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุทัยธานี ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 48.76 ปี และมีสถานภาพสมรสแล้ว จบการศึกษาระดับประถมศึกษา รองลงมาจบมัธยมศึกษาตอนต้น ตำแหน่งทางสังคมเป็นผู้นำหมู่บ้าน มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งเฉลี่ย 1.95 ปี แหล่งข้อมูลข่าวสารได้รับจากวิทยุ โทรทัศน์ พื้นที่ทำการเกษตรมากกว่า 40 ไร่ โดยเฉลี่ย 32.29 ไร่ จำนวนแรงงานเฉลี่ย 2.42 คนต่อครัวเรือน รายได้ในรอบปีที่ผ่านมาเฉลี่ย 150,148.50 บาท การทดสอบความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานศูนย์ฯ พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีความรู้ความเข้าใจในประเด็นการมีส่วนร่วมการประชุมของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เป็นอย่างมาก ระดับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการบริหารศูนย์ฯ ด้านการกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ด้านการจัดกิจกรรมช่วยเหลือเกษตรกร ด้านสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล และด้านการประชาสัมพันธ์

อมรรัตน์ วรรณโชติ (2550: 52-54) ศึกษาเรื่อง การประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาจากกรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่รับผิดชอบศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 102 ราย เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปร ผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่ดำเนินการได้ครบถ้วนในระดับดี ได้แก่ การให้บริการ ณ จุดถ่ายทอด และการสร้างฟาร์มสาธิต เครือข่ายการเรียนรู้ ประเด็นที่เกษตรกรใช้บริการจากศูนย์บริการสูงสุด ได้แก่

การศึกษาหาความรู้จากข่าวสารความรู้และสื่อภายในศูนย์บริการ ส่วนกิจกรรมที่ต้องปรับปรุงแก้ไข คือ ศูนย์บริการส่วนใหญ่ไม่มีอุปกรณ์ในการนำเสนอข่าวสาร เช่น โสตทัศนอุปกรณ์

ปรีชา ธารมดี (2551: 82-85) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการ บริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดนนทบุรี พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 49.90 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส จบ การศึกษาระดับประถมศึกษา เป็นผู้แทนหมู่บ้าน สถาบันเกษตรกร หรือกลุ่มอาชีพ ระยะเวลาการ ดำรงตำแหน่งเฉลี่ย 3.86 ปี การได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรระดับมากจากโทรทัศน์ และ หนังสือพิมพ์ รายได้จากการประกอบอาชีพในครัวเรือนเฉลี่ย 342,560 บาท มีหนี้สินเฉลี่ย 105,546 บาท และส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานในภาพรวมและการดำเนินการใน 5 ด้าน ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล การจัดกิจกรรมสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร การประชาสัมพันธ์ การกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของคณะกรรมการ และการสนับสนุนการ ปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ยกเว้นด้านการบริหารศูนย์ฯ ซึ่งมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้แก่ ระยะเวลา ดำรงตำแหน่ง ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรจากแหล่งต่างๆ ขนาดพื้นที่ทำการเกษตร จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และรายได้ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ระดับปานกลาง

สมนึก คงชู (2552: 101-107) ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในอำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง พบว่า ประธานและกรรมการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.23 ปี นับถือศาสนาพุทธ เป็นกรรมการ มาแล้วเฉลี่ย 4.64 ปี เป็นผู้นำทางการเกษตร เป็นสมาชิกกลุ่มองค์กร รับข่าวสารการเกษตรทาง โทรทัศน์ อาชีพหลักเกษตรกร อาชีพรองรับจ้างทั่วไป รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ยต่อปี 177,162 บาท แรงงานเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 3.71 คน ใช้เงินทุนของตนเอง ขณะที่เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการเป็นเพศชายและหญิงเท่ากัน อายุเฉลี่ย 45.3 ปี นับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่จบ การศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นคณะกรรมการเฉลี่ย 3.8 ปี ไม่เป็นผู้นำทางการเกษตร แต่ทุกคนเป็น สมาชิกกลุ่มองค์กร รับข่าวสารการเกษตรทางโทรทัศน์ และเข้าร่วมประชุมสัมมนา มีรายได้หลัก จากเงินเดือน รายได้รองจากเกษตรกร รายได้เฉลี่ยต่อปี 229,062 บาท การร่วมกิจกรรมกับ ศูนย์บริการของทั้งประธานและกรรมการกับเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ ในภาพรวมระดับปาน กลาง หน่วยงานที่สังกัดของเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการให้การสนับสนุนกิจกรรมของ ศูนย์บริการ ปัญหาการปฏิบัติงาน ได้แก่ การประชุมไม่สม่ำเสมอ สถิติข้อมูลไม่เป็นปัจจุบัน

สถานที่ตั้งไม่เหมาะสม ขาดงบประมาณดำเนินการและการบูรณาการ เอกสารเผยแพร่ทางการเกษตรไม่เพียงพอ กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรมีน้อย

อาภาภรณ์ ชูเกียรติศิริ (2552: 99-107) ศึกษาการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดนครนายก พบว่า คณะกรรมการบริหาร สบกด. ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 45.72 ปี ประมาณสามในห้าจบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งเฉลี่ย 2.88 ปี การดำเนินงานในสามด้าน ได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลบูรณาการกับแผนพัฒนาการเกษตรท้องถิ่น การถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริมการเกษตรให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 9 ภารกิจ การทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของท้องถิ่นระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกับกรมส่งเสริมการเกษตร โดยภาพรวม คณะกรรมการบริหาร สบกด. เกือบทั้งหมด หรือส่วนใหญ่มีการดำเนินงานทั้งหมดในทุกขั้นตอน และมีแนวโน้มไปในทิศทางเดียวกัน ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงาน สบกด. มีคณะกรรมการบริหาร สบกด. ส่วนน้อยที่มีปัญหา ซึ่งปัญหาสำคัญคือขาดการบูรณาการในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขาดงบประมาณและบุคลากรในการดำเนินงาน

จำลอง ศรีไสย (2552: บทคัดย่อ) ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ต่อการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล พื้นที่ 4 อำเภอชายแดนด้านความมั่นคงจังหวัดสงขลา พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล มีส่วนร่วมต่อการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ผลเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ต่อการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลที่เพศต่างกัน มีส่วนร่วมคิด มีส่วนร่วมตัดสินใจ มีส่วนร่วมปฏิบัติ และมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผล โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจไม่แตกต่างกัน สำหรับการมีส่วนร่วมติดตามและประเมินผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ปัญหาและข้อเสนอแนะ พบว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ไม่แน่ใจว่าแผนพัฒนาการเกษตรมีประโยชน์จริง ไม่ได้สำรวจความต้องการที่แท้จริงของเกษตรกร

ปีอนงค์ วงศ์บุญ (2553: 81-83) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรในจังหวัดมุกดาหาร ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรในจังหวัดมุกดาหาร ส่วนใหญ่ร้อยละ 81.11 เป็นเพศชาย ร้อยละ 60.74 มีอายุระหว่าง 46-55 ปี ร้อยละ 51.48 จบการศึกษาชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 80.74 ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ร้อยละ 42.59 เป็นคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนหมู่บ้าน ร้อยละ 40.00 มีรายได้ต่อเดือน ระหว่าง 5,001-10,000 บาท ด้านการบริหารศูนย์ฯ พบว่า ภาพรวมทุกกิจกรรมมีส่วนร่วม ระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการประชาสัมพันธ์ มีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดมุกดาหาร เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัญหาด้านการบริหารศูนย์ฯ ที่พบคือ กองทุนกิจกรรมด้านการเกษตรที่มีอยู่ในตำบลไม่เข้าร่วมกับกองทุนศูนย์ฯ ปัญหาด้านกำหนดบทบาทความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ที่พบคือ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ บางคนไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงและบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ปัญหาที่พบด้านการจัดกิจกรรมสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกรคือ การสร้างเครือข่ายด้านต่างๆ ยังไม่เป็นรูปธรรมที่ชัด ปัญหาที่พบด้านการจัดเวทีชุมชนเพื่อวางแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล คือ แผนงาน/โครงการไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นิภาพร ด้อมกลาง (2554: 37-40) ศึกษาการพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ด้านบุคลากร คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองไข่น้ำ มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่และการบริหารจัดการศูนย์ฯ น้อย มีบุคลากรไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานและการบริหารจัดการ ขาดการอบรมเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์เพื่อพัฒนาศักยภาพ การประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการใหม่เมื่อครบวาระ ด้านงบประมาณ มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการศูนย์ฯ น้อย ด้านสถานที่ เครื่องมือ วัสดุ และอุปกรณ์ สถานที่คับแคบ ไม่มีที่ทำการศูนย์ฯ แยกเฉพาะ มีเครื่องมือ อุปกรณ์ เอกสารข้อมูลไม่ครบถ้วนตามมาตรฐาน ข้อมูลประจำศูนย์ฯ ที่กำหนด ด้านแผนงานการบูรณาการจัดทำปรับปรุงแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลกับแผนพัฒนาท้องถิ่นสอดคล้องกัน แต่ไม่ครอบคลุมทุกแผนงาน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรให้สอดคล้องกับ

ความต้องการของชุมชนน้อย มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การประชาสัมพันธ์กิจกรรมศูนย์ฯน้อย ไม่มีการรายงานผลตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

สุขสัจจาล เมลิตอง (2554: 103-105) วิจัยเรื่องผลการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของศูนย์บริการ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากและมากที่สุด ศูนย์บริการส่วนใหญ่มีการมอบหมายงานตามความเหมาะสม (ร้อยละ 58.1) มีการวางแผนงบประมาณให้มีความสอดคล้องกับแผนปฏิบัติงานของศูนย์บริการ (ร้อยละ 37.2) มีการสนับสนุนวัสดุในการดำเนินงาน (ร้อยละ 34.9) การบริการข้อมูลแก่เกษตรกรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 55.8) และมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์บริการให้ประชาชนทราบทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน (ร้อยละ 44.2) ผลการดำเนินงานของศูนย์บริการ พบว่า จำนวนโครงการที่ศูนย์บริการ ได้รับการสนับสนุนเฉลี่ย เท่ากับ 2.42 โครงการ ได้รับงบประมาณสนับสนุนโครงการเฉลี่ย เท่ากับ 92,214.42 บาท และร้อยละเฉลี่ยของสัดส่วนเกษตรกรที่มาใช้บริการจากศูนย์บริการ เท่ากับร้อยละ 15.94 ระดับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมากและมากที่สุด

กล่าวโดยสรุป จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล พบว่า มีหลายปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงาน ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐาน คือปัจจัยด้านบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพสมรส อาชีพ การมีตำแหน่งทางสังคม และรายได้ ปัจจัยด้านการบริหาร ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ด้านภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการศูนย์ฯ ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล และด้านการประชาสัมพันธ์ ซึ่งบางด้านสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่บางด้านมีผลการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามแผนปฏิบัติงาน ปัญหาสำคัญคือ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ และงบประมาณได้รับการสนับสนุนไม่เพียงพอในการบริหารและจัดการศูนย์ฯ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน จะส่งเสริมและสนับสนุนให้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ดำเนินการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในระดับพื้นที่มากขึ้น ยึดแนวทางการบริหารจัดการเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย คือ ความเข้มแข็งของชุมชนในการพัฒนาอาชีพการเกษตรอย่างยั่งยืน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัย ดำเนินงานตามรายละเอียดต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ประชากร

ประชากรในการวิจัยนี้คือ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 13 ศูนย์ จำนวน 273 คน เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structure interview) ประกอบด้วย คำถามแบบเลือกตอบ (check list) คำถามแบบปลายเปิด (open-ended question) คำถามแบบ ปลายปิด (closed-end question) และคำถามที่กำหนดให้ตอบตามมาตรวัดแบบประมาณค่า (rating scale) ประกอบด้วยเนื้อหา 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส อาชีพ การมีตำแหน่งทางสังคม รายได้ และรายจ่าย คำถามเป็นแบบปลายปิด (มีคำตอบให้เลือก แบบให้เลือกคำตอบเดียว แบบให้เลือกหลายคำตอบ) และเติมคำในช่องว่าง แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตร คำถามเป็นแบบมีคำตอบให้เลือกเป็นแบบมาตรประมาณค่า (rating scale) กำหนดให้แต่ละข้อมี 5 ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ระดับน้อย

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ระดับค่อนข้างน้อย

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 4 หมายถึง ระดับค่อนข้างมาก

ระดับคะแนน 5 หมายถึง ระดับมาก

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช คำถามเป็นแบบให้เลือกตอบ โดยผู้ศึกษาให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ตอบข้อคำถามทั้งหมด 25 ข้อ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ว่าเข้าใจถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลของอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ด้านภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการศูนย์ฯ ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล และด้านการประชาสัมพันธ์ คำถามเป็นแบบมีคำตอบให้เลือกเป็นแบบมาตราประมาณค่า กำหนดให้แต่ละข้อมี 5 ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ระดับน้อย

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ระดับค่อนข้างน้อย

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 4 หมายถึง ระดับค่อนข้างมาก

ระดับคะแนน 5 หมายถึง ระดับมาก

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช คำถามของปัญหาเป็นแบบมีคำตอบให้เลือกเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) กำหนดให้แต่ละข้อมี 5 ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนน 1 หมายถึง ระดับน้อย

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ระดับค่อนข้างน้อย

ระดับคะแนน 3 หมายถึง ระดับปานกลาง

ระดับคะแนน 4 หมายถึง ระดับค่อนข้างมาก

ระดับคะแนน 5 หมายถึง ระดับมาก

และคำถามของข้อเสนอแนะเป็นแบบปลายเปิด

2.2 การสร้างเครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

2.2.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จากหนังสือ เอกสาร ผลงานทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อกำหนดกรอบการสร้างเครื่องมือหรือแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

2.2.2 กำหนดตัวแปรและสร้างแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วยคำถามที่กำหนดคำตอบให้เลือก และคำถามที่เปิดโอกาสให้ตอบแสดงความคิดเห็น จัดทำแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในแต่ละขอบเขตศึกษา

2.2.3 การทดสอบเครื่องมือ

1) การตรวจสอบความถูกต้อง (validity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วทั้งหมดไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องในเนื้อหา แล้วนำมาแก้ไขปรับปรุงเป็นแบบวัดที่สมบูรณ์ ชัดเจน และมีความถูกต้องตามเนื้อหา

2) การตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (reliability) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดสอบกับคณะกรรมการศูนย์ฯ อำเภอใกล้เคียง จำนวน 20 ราย เพื่อทดสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ (reliability) จากนั้นนำไปคำนวณหาค่าความน่าเชื่อถือของแบบสัมภาษณ์โดยวิธี Cronbach's alpha มีค่าสัมประสิทธิ์ของระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ ระดับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ และระดับความรุนแรงของปัญหา เท่ากับ 0.866 0.980 และ 0.979 ซึ่งเป็นค่าทดสอบที่มีความน่าเชื่อถือ จึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับคณะกรรมการศูนย์ฯ ที่เป็นประชากรในการวิจัยต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.1 การติดต่อประสานงาน ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับเกษตรตำบล เพื่อขอความร่วมมือในการนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์

3.2 การเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการกรอกแบบสัมภาษณ์ เช่น ปากกา ดินสอ เครื่องบันทึกเสียง

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยใช้วิธีการ คือ แนะนำตนเอง ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับให้คณะกรรมการศูนย์ฯ เข้าใจ และขอความร่วมมือคณะกรรมการศูนย์ฯ ให้ข้อมูลที่เป็นจริงครบถ้วน หลังจากนั้นผู้วิจัย ทบทวนความสมบูรณ์ของข้อมูล และกล่าวขอบคุณเมื่อดำเนินการเก็บข้อมูลเสร็จสิ้น

3.4 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2556 – มกราคม 2557 เก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบถ้วน จำนวน 273 ราย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้รับการสัมภาษณ์มา ตรวจสอบความสมบูรณ์และถูกต้อง จัดทำรหัสและบันทึกข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำเร็จรูป ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและ ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โดยใช้สถิติค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ส่วนระดับการ ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากแหล่งต่างๆ ใช้สถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ (ranking)

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โดยข้อคำถามทั้งหมด 25 ข้อ มีคำตอบที่ ถูกในข้อคำถามที่ 1, 2, 4, 5, 8, 10, 12, 14, 15, 18, 19, 21 และ 23 และมีคำตอบที่ผิดในข้อคำถามที่ 3, 6, 7, 9, 11, 13, 16, 17, 20, 22, 24 และ 25 แล้วนำข้อมูลผู้ตอบถูกต้องมาคำนวณโดยสถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ และการจัดอันดับ

เมื่อผู้ศึกษาให้คะแนนตามเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ ตอบไม่ถูกต้อง ให้ 0 คะแนน และ ตอบถูกต้องให้ 1 คะแนน แล้วนำคะแนนรวมที่ได้มาแบ่งระดับความเข้าใจออกเป็น 5 ระดับ (จาก คะแนนเต็ม 25) ได้แก่

- 1 - 5 คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจระดับน้อย
- 6 - 10 คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจระดับค่อนข้างน้อย
- 11 - 15 คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจระดับปานกลาง
- 16 - 20 คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจระดับค่อนข้างมาก
- 21 - 25 คะแนน หมายถึง มีความรู้ความเข้าใจระดับมาก

ตอนที่ 3 ระดับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ใช้สถิติค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ปัญหาวิเคราะห์โดยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ส่วนข้อเสนอแนะวิเคราะห์ด้วยวิธีการพรรณนา

การคำนวณหาช่วงคะแนนของค่าเฉลี่ยของระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ และความรุนแรงของปัญหา โดยใช้สูตร

$$\text{ช่วงคะแนน} = \frac{\text{ระดับคะแนนสูงสุด} - \text{ระดับคะแนนต่ำสุด}}{\text{ระดับคะแนนสูงสุด}}$$

$$\text{ช่วงคะแนน} = \frac{5 - 1}{5}$$

$$= 0.80$$

ดังนั้นช่วงคะแนนของค่าเฉลี่ยของระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ และความรุนแรงของปัญหา จึงอยู่ระหว่าง 0.80 คะแนน ซึ่งมีความหมาย ดังนี้

ช่วงคะแนนของค่าเฉลี่ยของระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรจากแหล่งต่าง ๆ มีความหมาย ดังนี้

ช่วงคะแนน 1.00 - 1.80 หมายถึง ระดับการได้รับข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ น้อย

ช่วงคะแนน 1.81 - 2.60 หมายถึง ระดับการได้รับข้อมูลจากแหล่งต่างๆค่อนข้างน้อย

ช่วงคะแนน 2.61 - 3.40 หมายถึง ระดับการได้รับข้อมูลจากแหล่งต่างๆปานกลาง

ช่วงคะแนน 3.41 - 4.20 หมายถึง ระดับการได้รับข้อมูลจากแหล่งต่างๆค่อนข้างมาก

ช่วงคะแนน 4.21 - 5.00 หมายถึง ระดับการได้รับข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ มาก

ช่วงคะแนนของค่าเฉลี่ยของระดับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ มีความหมาย ดังนี้

ช่วงคะแนน 1.00 - 1.80 หมายถึง ระดับการดำเนินงานน้อย

ช่วงคะแนน 1.81 - 2.60 หมายถึง ระดับการดำเนินงานค่อนข้างน้อย

ช่วงคะแนน 2.61 - 3.40 หมายถึง ระดับการดำเนินงานปานกลาง

ช่วงคะแนน 3.41 - 4.20 หมายถึง ระดับการดำเนินงานค่อนข้างมาก

ช่วงคะแนน 4.21 - 5.00 หมายถึง ระดับการดำเนินงานมาก

ช่วงคะแนนของค่าเฉลี่ยของระดับความรุนแรงของปัญหา มีความหมาย ดังนี้

ช่วงคะแนน 1.00 - 1.80 หมายถึง ระดับความรุนแรงของปัญหาน้อย

ช่วงคะแนน 1.81 - 2.60 หมายถึง ระดับความรุนแรงของปัญหาค่อนข้างน้อย

ช่วงคะแนน 2.61 - 3.40 หมายถึง ระดับความรุนแรงของปัญหาปานกลาง

ช่วงคะแนน 3.41 - 4.20 หมายถึง ระดับความรุนแรงของปัญหา ค่อนข้างมาก

ช่วงคะแนน 4.21 - 5.00 หมายถึง ระดับความรุนแรงของปัญหามาก

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้แบบ สัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม สำเร็จรูป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการบรรยายประกอบตาราง ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ตอนที่ 3 การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

การศึกษาสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ประกอบด้วย สภาพทางสังคม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส ตำแหน่งทางสังคม และ ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรจากแหล่งต่างๆ สภาพทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้แก่ อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา (2556) และรายจ่ายในรอบปีที่ผ่านมา (2556) ผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงเป็นค่าร้อยละ การแจกแจง ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.1 - 4.3

1.1 สภาพทางสังคมของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ตารางที่ 4.1 สภาพทางสังคมของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

N= 273

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	S.D.
1. เพศ						
ชาย	208	76.2				
หญิง	65	23.8				
2. อายุ (ปี)						
			33	77	51.70	7.590
น้อยกว่า 41	24	8.7				
41 – 50	86	31.5				
51 – 60	129	47.3				
มากกว่า 60	34	12.5				
3. ระดับการศึกษา						
ไม่ได้เรียนหนังสือ	2	0.7				
ประถมศึกษา	58	21.2				
มัธยมศึกษาตอนต้น	57	20.9				
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	74	27.1				
อนุปริญญา/ปวส.	25	9.2				
ปริญญาตรี	54	19.8				
อื่น ๆ ได้แก่ ปริญญาโท	3	1.1				
4. สถานภาพการสมรส						
โสด	12	4.4				
สมรส	255	93.4				
หม้าย/หย่าร้าง	6	2.2				

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

N= 273

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	S.D.
5. การมีตำแหน่งทางสังคม						
ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	82	30.0				
มีตำแหน่งทางสังคม	191	70.0				
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	74	27.1				
สมาชิก อบต./สมาชิกเทศบาล	54	19.8				
คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจ	32	11.7				
อื่นๆ ได้แก่ อคม./ประธานกลุ่มทำนา	37	13.6				

จากตารางที่ 4.1 สภาพทางสังคมของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ปรากฏผล ดังนี้
เพศ พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร้อยละ 76.2 เป็นเพศชาย รองลงมา ร้อยละ 23.8 เป็นเพศหญิง

อายุ พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร้อยละ 47.3 มีอายุระหว่าง 51-60 ปี รองลงมา ร้อยละ 31.5 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 12.5 มีอายุมากกว่า 60 ปี และร้อยละ 8.7 มีอายุน้อยกว่า 41 ปี โดยมีอายุดำสุด 33 ปี สูงสุด 77 ปี และอายุเฉลี่ย 51.70 ปี

ระดับการศึกษา พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร้อยละ 27.1 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ประกาศนียบัตรวิชาชีพ รองลงมา ร้อยละ 21.2 ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 20.9 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 19.8 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 9.2 อนุปริญญา/ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ร้อยละ 1.1 ระดับปริญญาโท และร้อยละ 0.7 ไม่ได้เรียนหนังสือ

สถานภาพการสมรส พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร้อยละ 93.4 มีสถานภาพสมรส รองลงมา ร้อยละ 4.4 มีสถานภาพโสด และร้อยละ 2.2 หม้าย/อยู่ย้าง

การมีตำแหน่งทางสังคม พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร้อยละ 30.0 ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และร้อยละ 70.0 มีตำแหน่งทางสังคม โดยร้อยละ 27.1 เป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 19.8 เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)/สมาชิกสภาเทศบาล ร้อยละ 13.6 เป็นอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.)/ประธานกลุ่มทำนา และร้อยละ 11.7 เป็นคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

N= 273

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	S.D.
1. อาชีพหลัก						
ทำนา	45	16.6				
ทำสวนปาล์มน้ำมัน	20	7.3				
ทำสวนยางพารา	22	8.1				
ทำสวนผลไม้	23	8.4				
ทำประมง	12	4.4				
มีเงินเดือนประจำ	112	41.0				
ประกอบธุรกิจการค้า	29	10.6				
รับจ้างทั่วไป	8	2.9				
อื่นๆ ได้แก่ ทำปศุสัตว์	2	0.7				
2. อาชีพรอง						
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)						
ทำนา	41	15.0				
ทำสวนปาล์มน้ำมัน	38	13.9				
ทำสวนยางพารา	60	22.0				
ทำสวนผลไม้	43	15.8				
ทำประมง	16	5.9				
มีเงินเดือนประจำ	34	12.5				
ประกอบธุรกิจการค้า	63	23.1				
รับจ้างทั่วไป	59	21.6				
อื่นๆ ได้แก่ ทำปศุสัตว์	25	9.2				

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

N= 273

ประเด็น	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	S.D.
3. รายได้ของครัวเรือน			75,000	1,200,000	310,459.49	157,403.663
ในรอบปีที่ผ่านมา						
(บาท)						
น้อยกว่า 100,0001	12	4.4				
100,001 – 250,000	117	42.9				
250,001 – 400,000	77	28.2				
400,001 – 550,000	47	17.2				
มากกว่า 550,000	20	7.3				
4. รายจ่ายของครัวเรือน			60,000	1,000,000	236,865.57	105,221.402
ในรอบปีที่ผ่านมา						
(บาท)						
น้อยกว่า 100,0001	18	6.6				
100,001 – 200,000	118	43.3				
200,001 – 300,000	79	28.9				
300,001 – 400,000	46	16.8				
มากกว่า 400,000	12	4.4				

จากตารางที่ 4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ปรากฏผล ดังนี้
อาชีพหลัก พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร้อยละ 41.0 ประกอบอาชีพหลัก คือ มีเงินเดือนประจำ รองลงมา ร้อยละ 16.6 มีอาชีพทำนา ร้อยละ 10.6 ประกอบธุรกิจการค้า ร้อยละ 8.4 ทำสวนผลไม้ ร้อยละ 8.1 ทำสวนยางพารา ร้อยละ 7.3 ทำสวนปาล์ม น้ำมัน ร้อยละ 4.4 ทำประมง ร้อยละ 2.9 รับจ้างทั่วไป และร้อยละ 0.7 ประกอบอาชีพอื่นๆ คือ ทำปศุสัตว์

อาชีพรอง พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร้อยละ 23.1 ประกอบอาชีพรอง คือ ประกอบธุรกิจการค้า รองลงมา ร้อยละ 22.0 มีอาชีพทำสวนยางพารา ร้อยละ 21.6 มีอาชีพรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 15.8 ทำสวนผลไม้ ร้อยละ 15.0 ทำนา ร้อยละ 13.9 ทำสวนปาล์ม น้ำมัน ร้อยละ 12.5 มีเงินเดือนประจำ ร้อยละ 9.2 ทำปศุสัตว์ และร้อยละ 5.9 ทำประมง

รายได้ของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร้อยละ 42.9 มีรายได้ 100,001 – 250,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 28.2 มีรายได้ 250,001 – 400,000 บาท ร้อยละ 17.2 มีรายได้ 400,001 – 550,000 บาท ร้อยละ 7.3 มีรายได้มากกว่า 550,000 บาท และร้อยละ 4.4 มีรายได้น้อยกว่า 100,001 บาท โดยมีรายได้ต่ำสุด 75,000 บาท สูงสุด 1,200,000 บาท และมีรายได้เฉลี่ยต่อปี 310,459.49 บาท คิดเป็นรายได้เฉลี่ยเดือนละ 25,871.62 บาท

รายจ่ายของครัวเรือนในรอบปีที่ผ่านมา พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร้อยละ 43.3 มีรายจ่าย 100,001 – 200,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 28.9 มีรายจ่าย 200,001 – 300,000 บาท ร้อยละ 16.8 มีรายจ่าย 300,001 – 400,000 บาท ร้อยละ 6.6 มีรายจ่ายน้อยกว่า 100,001 บาท และร้อยละ 4.4 มีรายจ่ายมากกว่า 400,000 บาท โดยมีรายจ่ายต่ำสุด 60,000 บาท สูงสุด 1,000,000 บาท และมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อปี 236,865.57 บาท คิดเป็นรายจ่ายเฉลี่ยเดือนละ 19,738.80 บาท

1.3 แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏผลดังนี้

การได้รับข้อมูลข่าวสารการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคล ประกอบด้วย เกษตรอำเภอ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร นักวิชาการเกษตร เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เจ้าหน้าที่ประมง เจ้าหน้าที่บริษัทเอกชน อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน หมอคลินิกอาสา เกษตรกรผู้นำ และเพื่อนบ้าน สื่อมวลชน ประกอบด้วย วารสารทางการเกษตร แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ ป้ายโฆษณา อินเทอร์เน็ต และหอกระจายข่าว และสื่อกิจกรรม ประกอบด้วย การประชุม การอบรม การสัมมนา การรณรงค์ การสาธิต นิทรรศการ การศึกษาดูงาน และคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ โดยให้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ แสดงความคิดเห็นถึงระดับของการได้รับข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่างๆอยู่ในระดับใด กำหนดระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเป็น 5 ระดับ คือ ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารมาก มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารค่อนข้างมาก มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารปานกลาง มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน ระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารค่อนข้างน้อย มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน และระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารน้อย มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอรายละเอียดตามตารางที่ 4.3 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

N=273

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	ระดับการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร					ค่าเฉลี่ย (S.D)	ความหมาย
	1 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	3 จำนวน (ร้อยละ)	4 จำนวน (ร้อยละ)	5 จำนวน (ร้อยละ)		
ส่วนบุคคล						2.87	ปานกลาง
						(0.942)	
เกษตรอำเภอ	13 (4.8)	54 (19.8)	90 (33.0)	104 (38.1)	12 (4.4)	3.18 (0.958)	ปานกลาง
นักวิชาการส่งเสริม การเกษตร	6 (2.2)	18 (6.6)	65 (23.8)	147 (53.8)	37 (13.6)	3.70 (0.865)	ค่อนข้างมาก
นักวิชาการเกษตร	64 (23.4)	48 (17.6)	73 (26.7)	83 (30.4)	5 (1.8)	2.70 (1.185)	ปานกลาง
เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์	47 (17.2)	53 (19.4)	125 (45.8)	43 (15.8)	5 (1.8)	2.66 (0.999)	ปานกลาง
เจ้าหน้าที่ประมง	46 (16.8)	65 (23.8)	122 (44.7)	37 (13.6)	3 (1.1)	2.58 (0.959)	ค่อนข้างน้อย
เจ้าหน้าที่บริษัทเอกชน	99 (36.3)	94 (34.4)	59 (21.6)	21 (7.7)	0 (0.0)	2.01 (0.943)	ค่อนข้างน้อย
อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน	8 (2.9)	32 (11.7)	115 (42.1)	109 (39.9)	9 (3.3)	3.29 (0.827)	ปานกลาง
หมอดินอาสา	23 (8.4)	58 (21.2)	108 (39.6)	78 (28.6)	6 (2.2)	2.95 (0.961)	ปานกลาง
เกษตรกรผู้นำ	23 (8.4)	34 (12.5)	140 (51.3)	73 (26.7)	3 (1.1)	3.00 (0.881)	ปานกลาง
เพื่อนบ้าน	21 (7.7)	101 (37.0)	114 (41.8)	34 (12.5)	3 (1.1)	2.62 (0.840)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N=273

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร					ค่าเฉลี่ย (S.D)	ความหมาย
	1 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	3 จำนวน (ร้อยละ)	4 จำนวน (ร้อยละ)	5 จำนวน (ร้อยละ)		
สื่อมวลชน						2.74 (1.01)	ปานกลาง
วารสารทางการเกษตร	27 (9.9)	76 (27.8)	95 (34.8)	69 (25.3)	6 (2.2)	2.82 (0.993)	ปานกลาง
แผ่นพับ	20 (7.3)	68 (24.9)	111 (40.7)	64 (23.4)	10 (3.7)	2.91 (0.958)	ปานกลาง
หนังสือพิมพ์	21 (7.7)	53 (19.4)	82 (30.0)	99 (36.3)	18 (6.6)	3.15 (1.054)	ปานกลาง
โทรทัศน์	4 (1.5)	37 (13.6)	70 (25.6)	68 (24.9)	94 (34.4)	3.15 (1.108)	ปานกลาง
วิทยุ	27 (9.9)	71 (26.0)	87 (31.9)	49 (17.9)	39 (14.3)	3.01 (1.188)	ปานกลาง
ป้ายโฆษณา	47 (17.2)	86 (31.5)	123 (45.1)	14 (5.1)	3 (1.1)	2.41 (0.871)	ค่อนข้างน้อย
อินเทอร์เน็ต	145 (53.1)	65 (23.8)	46 (16.8)	13 (4.8)	4 (1.5)	1.78 (0.988)	น้อย
หอกระจายข่าว	28 (10.3)	85 (31.1)	105 (38.5)	54 (19.8)	1 (0.4)	2.69 (0.917)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

N=273

แหล่งข้อมูลข่าวสาร	ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร					ค่าเฉลี่ย (S.D)	ความหมาย
	1 จำนวน (ร้อยละ)	2 จำนวน (ร้อยละ)	3 จำนวน (ร้อยละ)	4 จำนวน (ร้อยละ)	5 จำนวน (ร้อยละ)		
สื่อกิจกรรม						2.66 (0.871)	ปานกลาง
การประชุม	5 (1.8)	39 (14.3)	126 (46.2)	90 (33.0)	13 (4.8)	3.25 (0.824)	ปานกลาง
การอบรม	10 (3.7)	36 (13.2)	130 (47.6)	93 (34.1)	4 (1.5)	3.16 (0.808)	ปานกลาง
การสัมมนา	25 (9.2)	81 (29.7)	89 (32.6)	72 (26.4)	6 (2.2)	2.83 (0.994)	ปานกลาง
การณรงค์	32 (11.7)	105 (38.5)	123 (45.1)	13 (4.8)	0 (0.0)	2.43 (0.759)	ค่อนข้างน้อย
การสาธิต	20 (7.3)	84 (30.8)	130 (47.6)	29 (10.6)	10 (3.7)	2.73 (0.884)	ปานกลาง
นิทรรศการ	25 (9.2)	109 (39.9)	119 (43.6)	20 (7.3)	0 (0.0)	2.49 (0.763)	ค่อนข้างน้อย
การศึกษาดูงาน	56 (20.5)	69 (25.3)	78 (28.6)	63 (23.1)	7 (2.6)	2.62 (1.125)	ปานกลาง
คลินิกเกษตรเคลื่อนที่	115 (42.1)	108 (39.6)	42 (15.4)	8 (2.9)	0 (0.0)	1.79 (0.807)	น้อย
เฉลี่ยรวม						2.75 (0.941)	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.3 ผลการศึกษาแหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.75) และเมื่อพิจารณาแต่ละลักษณะของแหล่งความรู้ มีดังนี้

สื่อบุคคล พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้รับความรู้จากสื่อบุคคลประเภท นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับค่อนข้างมาก (ค่าเฉลี่ย 3.70) รองลงมาคือสื่อบุคคลประเภท อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน เกษตรอำเภอ เกษตรกรผู้นำ หมอদিনอาสา นักวิชาการเกษตร เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ และเพื่อนบ้าน ได้รับในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.29 3.18 3.00 2.95 2.70 2.66 และ 2.62 ตามลำดับ) และสื่อบุคคลประเภทเจ้าหน้าที่ประมงและเจ้าหน้าที่บริษัทเอกชนได้รับในระดับค่อนข้างน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.58 และ 2.01 ตามลำดับ) ในภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้รับความรู้จากสื่อบุคคลในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.87)

สื่อมวลชน พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้รับความรู้จากสื่อมวลชน ประเภท โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์เท่ากัน วิทยุ แผ่นพับ วารสารทางการเกษตร และหอกระจายข่าวอยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.15 3.15 3.01 2.91 2.82 และ 2.69 ตามลำดับ) รองลงมาคือสื่อมวลชนประเภทป้ายโฆษณา ในระดับค่อนข้างน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.41) และสื่อมวลชนประเภทอินเทอร์เน็ตได้รับในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.78) ในภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้รับความรู้จากสื่อมวลชนในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.74)

สื่อกิจกรรม พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้รับความรู้จากสื่อกิจกรรม ประเภท การประชุม การอบรม การสัมมนา การสาธิต และการศึกษาดูงาน อยู่ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.25 3.16 2.83 2.73 และ 2.62 ตามลำดับ) รองลงมาคือสื่อกิจกรรมประเภทนิทรรศการ และการรณรงค์ อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.49 และ 2.43 ตามลำดับ) และสื่อกิจกรรมประเภทคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ที่ได้รับในระดับน้อย (ค่าเฉลี่ย 1.79) ในภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้รับความรู้จากสื่อกิจกรรมในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.66)

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 25 ประเด็น จำแนกรายละเอียด ดังตารางที่ 4.4-4.5

ตารางที่ 4.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

N=273

ประเด็นความรู้	เฉลี่ย คำตอบ	ตอบถูกต้อง		ลำดับที่
		จำนวน	ร้อยละ	
1. ศูนย์ฯจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลการเกษตร และศูนย์กลางในการให้บริการด้านการเกษตรของชุมชน ภายใต้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ	ถูก	270	98.9	1
2. ศูนย์ฯประกอบด้วย ที่ทำการศูนย์ฯ ข้อมูล คณะกรรมการ แผนพัฒนาการเกษตรของตำบล จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือจุดสาธิต และสมาชิก	ถูก	269	98.5	2
3. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีหน้าที่จัดการเรียนรู้/ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร และให้บริการทางด้านการเกษตร	ถูก	266	97.4	3
4. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันวางแผนพัฒนาการเกษตร ตามแผนพัฒนาตำบล	ถูก	263	96.3	4
5. คณะกรรมการศูนย์ฯ สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในพื้นที่	ถูก	263	96.3	4
6. จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือจุดสาธิตการเกษตร พิจารณาคัดเลือก จากฟาร์มของเกษตรกรที่ดำเนินการจนประสบความสำเร็จในอาชีพ โดยมีเกษตรกรเจ้าของจุดสาธิต เป็นวิทยากรเกษตรกร	ถูก	261	95.6	6
7. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ต้องเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรให้แก่ประชาชนรับทราบและเข้าร่วมกิจกรรม	ผิด	254	93.0	7
8. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ จัดให้มีการประชุมประจำเดือนทุกเดือน เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการบริหารจัดการศูนย์ฯ	ถูก	244	89.4	8
9. ศูนย์ฯ ไม่ได้เป็นศูนย์รวมเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์วิเคราะห์ปัญหา และกำหนดด้วยตนเองในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร	ผิด	242	88.6	9
10. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการจัดทำ/ปรับปรุง แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลกับแผนพัฒนาท้องถิ่น	ถูก	241	88.3	10
11. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีหน้าที่จัดทำข้อมูลการเกษตร โดยจัดเก็บตรวจสอบ เผยแพร่และใช้ประโยชน์ข้อมูลในการพัฒนาการเกษตรในตำบล	ถูก	239	87.5	11
12. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องของผู้ประสบภัยธรรมชาติ การสำรวจข้าว และข้อมูลการเกษตรอื่นๆ	ถูก	239	87.5	11
13. การจัดทำข้อตกลงร่วมเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการศูนย์ฯ เป็นหน้าที่ของเลขานุการแต่ผู้เดียว	ถูก	237	86.8	13

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ประเด็นความรู้	เฉลย คำตอบ	ตอบถูกต้อง		ลำดับที่
		จำนวน	ร้อยละ	
14. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ได้เป็นผู้นำและแกนหลักในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรเพื่อพัฒนาตำบลและหมู่บ้าน	ผิด	235	86.1	14
15. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ได้มีหน้าที่ติดตาม/เฝ้าระวัง/รายงานเดือนกษัตริย์ชาติ ศัตรูพืช และภัยเศรษฐกิจ และแจ้งสำนักงานเกษตรอำเภอทราบ	ผิด	233	85.3	15
16. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ต้องติดตาม/นิเทศ/ให้คำปรึกษา แก่เกษตรกร	ถูก	233	85.3	15
17. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ดำรงตำแหน่งตามวาระ 1 ปี และเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วจะไม่สามารถเข้ามาเป็นคณะกรรมการได้อีก	ผิด	232	85.0	17
18. ศูนย์ฯ ให้ความสำคัญกับหน่วยงานที่รับผิดชอบมากกว่าให้ความสำคัญกับชุมชน	ผิด	231	84.6	18
19. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ จัดประชุมพิจารณาผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ทุกเดือนอย่างน้อย เดือนละ 1 ครั้ง ในการพิจารณากิจกรรม/โครงการ	ถูก	231	84.6	18
20. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ได้เป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย และติดตามประเมินผล การดำเนินงานของกลุ่ม/เครือข่าย	ผิด	231	84.6	18
21. การแสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรม เป็นการสร้างโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้ แต่ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนตัดสินใจทางเลือกอาชีพด้วยตนเอง	ผิด	228	83.5	21
22. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่มีหน้าที่ประสานงานจัดหางบประมาณ และบริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ฯ	ผิด	224	82.1	22
23. โครงสร้างของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีจำนวนรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 16 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจาก อปท. สถาบันเกษตรกร อาสาสมัครเกษตรผู้แทนหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เป็นเลขานุการและนายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้ง	ผิด	205	75.1	23
24. หน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ คือ จัดตั้ง สนับสนุน การดำเนินงานกองทุนพัฒนาการเกษตร ตามความต้องการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ	ผิด	201	73.6	24
25. กลไกในการขับเคลื่อนการทำงานของศูนย์ฯ โดยการใช้การประชาคม	ถูก	200	73.3	25

จากตารางที่ 4.4 ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ปรากฏว่าคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร้อยละ 90 ขึ้นไป ตอบถูกต้องใน 7 ประเด็น เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) ศูนย์ฯ จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลการเกษตร และศูนย์กลางในการให้บริการด้านการเกษตรของชุมชน ภายใต้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ (ร้อยละ 98.9) 2) ศูนย์ฯ ประกอบด้วยที่ทำการศูนย์ฯ ข้อมูล คณะกรรมการ แผนพัฒนาการเกษตรของตำบล จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือจุดสาธิต และสมาชิก (ร้อยละ 98.5) 3) คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีหน้าที่จัดการเรียนรู้/ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร และให้บริการทางด้านการเกษตร (ร้อยละ 97.4) 4) คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันวางแผนพัฒนาการเกษตร ตามแผนพัฒนาตำบล (ร้อยละ 96.3) 5) คณะกรรมการศูนย์ฯ สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในพื้นที่ (ร้อยละ 96.3) 6) จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือจุดสาธิตการเกษตร พิจารณาคัดเลือกจากฟาร์มของเกษตรกรที่ดำเนินการจนประสบผลสำเร็จในอาชีพ โดยมีเกษตรกรเจ้าของจุดสาธิต เป็นวิทยากรเกษตรกร (ร้อยละ 95.6) และ 7) คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ต้องเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรให้แก่ประชาชนรับทราบและเข้าร่วมกิจกรรม (ร้อยละ 93.0)

คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร้อยละ 81 - 90 ตอบถูกต้องใน 15 ประเด็น เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ จัดให้มีการประชุมประจำเดือนทุกเดือน เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการบริหารจัดการศูนย์ฯ (ร้อยละ 89.4) 2) ศูนย์ฯ ไม่ได้เป็นศูนย์รวมเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ วิเคราะห์ปัญหา และกำหนดด้วยตนเองในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร (ร้อยละ 88.6) 3) คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการจัดทำ/ปรับปรุง แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลกับแผนพัฒนาท้องถิ่น (ร้อยละ 88.3) 4) คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีหน้าที่จัดทำข้อมูลการเกษตร โดยจัดเก็บ สำรวจ ตรวจสอบ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์ของข้อมูลในการพัฒนาการเกษตรในตำบล (ร้อยละ 87.5) 5) คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องของผู้ประสบภัยธรรมชาติ การสำรวจข้าวนาปี นาปรัง และข้อมูลการเกษตรอื่นๆ (ร้อยละ 87.5) 6) การจัดทำข้อตกลงร่วมเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการศูนย์ฯ เป็นหน้าที่ของเลขานุการแต่ผู้เดียว (ร้อยละ 86.8) 7) คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ได้เป็นผู้นำและแกนหลักในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรเพื่อพัฒนาตำบลและหมู่บ้าน (ร้อยละ 86.1) 8) คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ได้มีหน้าที่ติดตาม/เฝ้าระวัง/รายงานเดือนภัยธรรมชาติ ศัตรูพืช และภัยเศรษฐกิจ และแจ้งสำนักงานเกษตรอำเภอทราบ (ร้อยละ 85.3) 9) คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ต้องติดตาม/นิเทศ/ให้คำปรึกษา แก่เกษตรกร (ร้อยละ 85.3) 10) คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ดำรงตำแหน่งตามวาระ 1 ปี และเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วจะ

ไม่สามารถเข้ามาเป็นคณะกรรมการได้อีก (ร้อยละ 85.0) 11) ศูนย์ฯ ให้ความสำคัญกับหน่วยงานที่รับผิดชอบมากกว่าให้ความสำคัญกับชุมชน (ร้อยละ 84.6) 12) คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ จัดประชุมพิจารณาผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ทุกเดือนอย่างน้อย เดือนละ 1 ครั้ง ในการพิจารณา กิจกรรม/โครงการ (ร้อยละ 84.6) 13) คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ได้เป็นผู้สนับสนุนส่งเสริม และพัฒนาเครือข่าย และติดตามประเมินผล การดำเนินงานของกลุ่ม/เครือข่าย (ร้อยละ 84.6) 14) การแสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรม เป็นการสร้างโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้ แต่ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนตัดสินใจทางเลือกอาชีพด้วยตนเอง (ร้อยละ 83.5) และ 15) คณะกรรมการบริหาร ศูนย์ฯ ไม่มีหน้าที่ประสานงานจัดหางบประมาณ และบริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ฯ (ร้อยละ 82.1)

คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร้อยละ 71-80 ตอบถูกต้องใน 3 ประเด็น เรียงลำดับจาก มากไปน้อย ดังนี้ 1) โครงสร้างของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีจำนวนรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 16 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจาก อปท. สถาบันเกษตรกร อาสาสมัครเกษตร ผู้แทนหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ส่งเสริม การเกษตร เป็นเลขานุการและนายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้ง (ร้อยละ 75.1) 2) หน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ คือ จัดตั้ง สนับสนุน การดำเนินงานกองทุนพัฒนาการเกษตร ตามความต้องการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ (ร้อยละ 73.6) และ 3) กลไกในการขับเคลื่อนการทำงาน ของศูนย์ฯ โดยการใช้การประชาคม (ร้อยละ 73.3)

ตารางที่ 4.5 ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

N = 273							
จำนวนข้อ ที่ตอบถูก	ระดับ ความรู้	จำนวน (ราย)	ร้อยละ	ค่าต่ำสุด	ค่าสูงสุด	เฉลี่ย	S.D.
				10	25	21.89	2.723
21 – 25	มาก	214	78.4				
16 – 20	ค่อนข้างมาก	51	18.7				
11 – 15	ปานกลาง	6	2.2				
6 – 10	ค่อนข้างน้อย	2	0.7				

จากตารางที่ 4.5 ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์ฯ สามารถจำแนกได้ดังนี้ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร้อยละ 78.4 มีความรู้ระดับมาก (ตอบถูก 21-25 ข้อ) รองลงมาร้อยละ 18.7 มีความรู้ระดับค่อนข้างมาก (ตอบถูก 16-20 ข้อ) ร้อยละ 2.2 มี

ความรู้ระดับปานกลาง (ตอบถูก 11-15ข้อ) และร้อยละ 0.7 มีความรู้ระดับค่อนข้างน้อย (ตอบถูก 6-10 ข้อ) โดยเฉลี่ยมีความรู้ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 21.89)

ตอนที่ 3 การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ระดับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการวิจัยครั้งนี้ ศึกษาถึงด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ด้านภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการศูนย์ฯ ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล และด้านการประชาสัมพันธ์ โดยให้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ แสดงความคิดเห็นถึงระดับการดำเนินงานในประเด็นต่างๆอยู่ในระดับใด กำหนดระดับการดำเนินงานเป็น 5 ระดับ คือ ระดับการดำเนินงานมาก มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน ระดับการดำเนินงานค่อนข้างมาก มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน ระดับการดำเนินงานปานกลาง มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน ระดับการดำเนินงานค่อนข้างน้อย มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน และระดับการดำเนินงานน้อย มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอรายละเอียดตามตารางที่ 4.6 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.6 ระดับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ประเด็นบทบาทหน้าที่	ระดับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่					เฉลี่ย (S.D)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ						3.43 (0.869)	ค่อนข้างมาก
1.1 จัดทำแผนการปฏิบัติงานศูนย์ฯ	2 (0.7)	37 (13.6)	97 (35.5)	126 (46.2)	11 (4.0)	3.39 (0.798)	ปานกลาง
1.2 ประชุมทุกเดือน เพื่อพิจารณา กิจกรรม/โครงการ การวางแผนการปฏิบัติงานและติดตามงาน	2 (0.7)	40 (14.7)	79 (28.9)	77 (28.2)	75 (27.5)	3.67 (1.054)	ค่อนข้างมาก

N=273

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

N=273

ประเด็นบทบาทหน้าที่	ระดับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่					เฉลี่ย (S.D)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1.3 กำหนดแผนการปฏิบัติงานประจำ ศูนย์ฯ เพื่อกำหนดเป้าหมายการ ดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรประจำปี	20 (7.3)	22 (8.1)	89 (32.6)	112 (41.0)	30 (11.0)	3.40 (1.032)	ปานกลาง
1.4 ประสานงานจัดหางบประมาณ และบริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ฯ	4 (1.5)	45 (16.5)	109 (39.9)	101 (37.0)	14 (5.1)	3.28 (0.851)	ปานกลาง
1.5 ชี้แจงแผนงาน/โครงการที่ได้รับ การจัดสรรงบประมาณ	1 (0.4)	34 (12.5)	94 (34.4)	126 (46.2)	18 (6.6)	3.46 (0.809)	ค่อนข้างมาก
1.6 พิจารณาคัดเลือกพื้นที่เพื่อเข้าร่วม โครงการที่ได้รับงบประมาณ	4 (1.5)	20 (7.3)	93 (34.1)	135 (49.5)	21 (7.7)	3.55 (0.799)	ค่อนข้างมาก
1.7 พิจารณาคัดเลือกเกษตรกรเพื่อเข้า ร่วมโครงการที่ใช้งบประมาณ	2 (0.7)	21 (7.7)	86 (31.5)	143 (52.4)	21 (7.7)	3.59 (0.772)	ค่อนข้างมาก
1.8 บริหารจัดการโครงการที่ได้รับการ อนุมัติงบประมาณ	1 (0.4)	39 (14.3)	92 (33.7)	122 (44.7)	19 (7.0)	3.44 (0.834)	ค่อนข้างมาก
2. ด้านภารกิจความรับผิดชอบของ คณะกรรมการศูนย์ฯ						3.43 (0.877)	ค่อนข้างมาก
2.1 พิจารณาจัดทำข้อตกลงในการแบ่ง บทบาทหน้าที่ของคณะ กรรมการบริหารศูนย์ฯ	3 (1.1)	42 (15.4)	81 (29.7)	134 (49.1)	13 (4.8)	3.41 (0.845)	ค่อนข้างมาก
2.2 รวบรวม/จัดเก็บ/วิเคราะห์/ ประมวลผล และเรียบเรียงเป็น ฐานข้อมูลในการปฏิบัติงาน ในส่วนที่ ได้รับมอบหมาย ทั้งด้าน พืช ประมง ปศุสัตว์	5 (1.8)	39 (14.3)	78 (28.6)	139 (50.9)	12 (4.4)	3.42 (0.854)	ค่อนข้างมาก
2.3 วิเคราะห์ข้อมูลกับคณะ กรรมการบริหารศูนย์ฯ กลุ่ม/เครือข่าย และ อปท.	1 (0.4)	43 (15.8)	98 (35.9)	119 (43.6)	12 (4.4)	3.66 (0.811)	ค่อนข้างมาก
2.4 รายงานข้อมูลการดำเนินงานของ ศูนย์ฯ ตามแบบจัดเก็บและนำเสนอ ข้อมูลศูนย์ฯ	2 (0.7)	37 (13.6)	88 (32.2)	124 (45.4)	22 (8.1)	3.47 (0.853)	ค่อนข้างมาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

N=273

ประเด็นบทบาทหน้าที่	ระดับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่					เฉลี่ย (S.D)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
2.5 ติดตามการปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เป้าหมายของโครงการ/กิจกรรม/แผนงาน ประจำปี สัปดาห์ ประจำเดือน และประจำปี	2 (0.7)	42 (15.4)	126 (46.2)	75 (27.5)	28 (10.3)	3.31 (0.880)	ปานกลาง
2.6 ติดตามตรวจสอบความถูกต้อง การปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอนและ ประเมินผลการปฏิบัติงานโครงการ	4 (1.5)	51 (18.7)	82 (30.0)	112 (41.0)	24 (8.8)	3.37 (0.935)	ปานกลาง
2.7 สรุปรายงานผลการปฏิบัติงานของ ศูนย์ฯ ในการดำเนินงานส่งเสริม การเกษตร	3 (1.1)	58 (21.2)	69 (25.3)	117 (42.9)	26 (9.5)	3.38 (0.960)	ปานกลาง
3. ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือ เกษตรกร						3.48 (0.882)	ค่อนข้างมาก
3.1 กระตุ้นผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องร่วมกันแก้ปัญหาการผลิต การส่งเสริมอาชีพ และการตลาด	4 (1.5)	41 (15.0)	65 (23.8)	139 (50.9)	24 (8.8)	3.51 (0.904)	ค่อนข้างมาก
3.2 จัดทำข้อมูลการเกษตร โดยจัดเก็บ สํารวจ ตรวจสอบ เผยแพร่ และใช้ ประโยชน์ของข้อมูลในการพัฒนาการ เกษตรในตำบล	5 (0.7)	28 (0.7)	89 (0.7)	122 (0.7)	29 (0.7)	3.52 (0.883)	ค่อนข้างมาก
3.3 ปรับปรุงข้อมูลของศูนย์ฯ ให้เป็น ข้อมูลปัจจุบันอยู่เสมอเพื่อเป็นข้อมูล ทางการเกษตร	2 (0.7)	37 (13.6)	83 (30.4)	93 (34.1)	58 (21.2)	3.62 (0.990)	ค่อนข้างมาก
3.4 ประสาน/สนับสนุนงบประมาณ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และถ่ายทอด ความรู้แก่เกษตรกร	3 (1.1)	22 (8.1)	93 (34.1)	98 (35.9)	57 (20.9)	3.67 (0.931)	ค่อนข้างมาก
3.5 จัดกระบวนการเรียนรู้ในเวทีของ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ	4 (1.5)	51 (18.7)	73 (26.7)	137 (50.2)	8 (2.9)	3.34 (0.865)	ปานกลาง
3.6 จัดทำ ทำเนียบผู้รู้/วิทยากร เกษตรกรและคลังความรู้แก่เกษตรกร	2 (0.7)	45 (16.5)	91 (33.3)	129 (47.3)	6 (2.2)	3.34 (0.802)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

N=273

ประเด็นบทบาทหน้าที่	ระดับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่					เฉลี่ย (S.D)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
3.7 รวบรวมปัญหาความต้องการของ เกษตรกรในพื้นที่ที่รับผิดชอบ	7 (2.6)	39 (14.3)	90 (33)	127 (46.5)	10 (3.7)	3.34 (0.861)	ปานกลาง
3.8 สรุปปัญหาและจัดลำดับความ เร่งด่วนของปัญหาหลักด้านการเกษตร	9 (3.3)	42 (15.4)	79 (28.9)	129 (47.3)	14 (5.1)	3.36 (0.917)	ปานกลาง
3.9 จัดทำโครงการเสนอหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุน ในกรณี ที่ปัญหาดังกล่าว ไม่สามารถแก้ไขได้ ในระดับท้องถิ่น	8 (2.9)	45 (16.5)	75 (27.5)	132 (48.4)	13 (4.8)	3.36 (0.913)	ปานกลาง
3.10 เป็นที่ปรึกษากลุ่ม/เครือข่าย	3 (1.1)	22 (8.1)	93 (34.1)	142 (52.0)	13 (4.8)	3.51 (0.758)	ค่อนข้างมาก
3.11 ประสานสนับสนุน และผลักดัน ให้เกิดการปฏิบัติตามแผนงานของ กลุ่ม/เครือข่าย	2 (0.7)	39 (14.3)	73 (26.7)	149 (54.6)	10 (3.7)	3.46 (0.809)	ค่อนข้างมาก
3.12 สนับสนุนการเกิดเครือข่าย โดย ให้มีเวทีพบปะเพื่อประสานเชื่อมโยง ระหว่างกลุ่ม	3 (1.1)	30 (11.0)	83 (30.4)	146 (53.5)	11 (4.0)	3.48 (0.786)	ค่อนข้างมาก
3.13 ติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ของกลุ่ม/เครือข่าย	4 (0.7)	58 (0.7)	83 (0.7)	79 (0.7)	48 (0.7)	3.41 (1.057)	ค่อนข้างมาก
3.14 สนับสนุนการจัดตั้งวิสาหกิจ ชุมชนและกลุ่มกิจกรรมต่างๆ	2 (0.7)	45 (16.5)	76 (27.8)	95 (34.8)	55 (20.1)	3.57 (1.013)	ค่อนข้างมาก
3.15 พิจารณาคัดเลือกจุดสาธิตของ ศูนย์ฯ	2 (0.7)	18 (6.6)	95 (34.8)	138 (50.5)	20 (7.3)	3.57 (0.755)	ค่อนข้างมาก
3.16 พิจารณาคัดเลือกวิทยากรเกษตรกร ประจำจุดสาธิต	3 (1.1)	32 (11.7)	77 (28.2)	144 (52.7)	17 (6.2)	3.51 (0.823)	ค่อนข้างมาก
3.17 ร่วมในการเตือนภัยต่างๆ แก่ เกษตรกร	5 (1.8)	26 (9.5)	92 (33.7)	135 (49.5)	15 (5.5)	3.47 (0.814)	ค่อนข้างมาก
3.18 แจ้งเรื่องให้สำนักงานเกษตร อำเภอทราบเมื่อเกิดภัยต่างๆ ในพื้นที่	5 (1.8)	28 (10.3)	90 (33.0)	88 (32.2)	62 (22.7)	3.64 (1.002)	ค่อนข้างมาก

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

N=273

ประเด็นบทบาทหน้าที่	ระดับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่					เฉลี่ย (S.D)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
4. ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์						3.29 (0.978)	ปานกลาง
4.1 สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน โดยให้บริการทางด้านการเกษตร	2 (0.7)	30 (0.7)	83 (0.7)	86 (0.7)	72 (0.7)	3.72 (0.999)	ค่อนข้างมาก
4.2 จัดทำคู่มือรับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานศูนย์ฯ	13 (0.7)	60 (0.7)	66 (0.7)	71 (0.7)	63 (0.7)	3.41 (1.197)	ค่อนข้างมาก
4.3 บันทึกข้อมูลเกษตรกรที่มาใช้บริการจากศูนย์ฯ/ให้คำปรึกษาแนะนำ	9 (3.3)	63 (23.1)	90 (33.0)	89 (32.6)	22 (8.1)	3.19 (0.989)	ปานกลาง
4.4 จัดทำบอร์ดนิทรรศการ ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์	4 (1.5)	44 (16.1)	125 (45.8)	81 (29.7)	19 (7.0)	3.25 (0.859)	ปานกลาง
4.5 รวบรวมข้อคิดเห็นจากผู้รับฟังความคิดเห็น และความคิดเห็นจากผู้มารับบริการศูนย์ฯ	9 (3.3)	68 (24.9)	103 (37.7)	86 (31.5)	7 (2.6)	3.05 (0.894)	ปานกลาง
4.6 พิจารณาจัดทำแผนปฏิบัติงานเพื่อสนับสนุนและปรับปรุงการให้บริการจากข้อคิดเห็น	8 (2.9)	62 (22.7)	106 (38.8)	81 (29.7)	16 (5.9)	3.13 (0.929)	ปานกลาง
5. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล						3.35 (0.923)	ปานกลาง
5.1 รวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตรในชุมชน/หมู่บ้าน (ภาพถ่าย/ชีวภาพ/เศรษฐกิจ/สังคม)	3 (1.1)	43 (15.8)	102 (37.4)	100 (36.6)	25 (9.2)	3.37 (0.894)	ปานกลาง
5.2 วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลปัญหาความต้องการของชุมชนในเวทีประชาคมระดับหมู่บ้าน ที่ อปท. จัดขึ้น เพื่อปรับปรุงแผนพัฒนาการเกษตรของหมู่บ้าน	4 (1.5)	51 (18.7)	120 (44.0)	69 (25.3)	29 (10.6)	3.25 (0.933)	ปานกลาง

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

N=273

ประเด็นบทบาทหน้าที่	ระดับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่					เฉลี่ย (S.D)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
5.3 เสนอแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน เข้าสู่เวทีประชาคมในระดับตำบล เพื่อปรับปรุงเป็นแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล และบูรณาการร่วมกับแผนพัฒนาท้องถิ่น	4 (1.5)	43 (15.8)	88 (32.2)	108 (39.6)	30 (11.0)	3.43 (0.933)	ค่อนข้างมาก
5.4 เสนอแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลที่ผ่านการ บูรณาการแล้ว ให้องค์กรปกครองท้องถิ่นใช้หรือหน่วยงานอื่นเพื่อพิจารณาหาแหล่งสนับสนุนงบประมาณในพื้นที่	3 (1.1)	54 (19.8)	76 (27.8)	125 (45.8)	15 (5.5)	3.35 (0.895)	ปานกลาง
5.5 เสนอแผนงานที่เกินศักยภาพของอปท. เข้าสู่แผนพัฒนาระดับอำเภอ/จังหวัด	6 (2.2)	51 (18.7)	90 (33.0)	100 (36.6)	26 (9.5)	3.33 (0.959)	ปานกลาง
6. ด้านการประชาสัมพันธ์						3.36 (1.071)	ปานกลาง
6.1 วางแผนการประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ	8 (0.7)	66 (0.7)	76 (0.7)	100 (0.7)	23 (0.7)	3.23 (1.005)	ปานกลาง
6.2 การประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานและบทบาทของศูนย์ฯ ผ่านเกษตรกรที่มาใช้บริการศูนย์ฯ / หน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง	5 (1.8)	42 (15.4)	95 (34.8)	106 (38.8)	25 (9.2)	3.38 (0.916)	ปานกลาง
6.3 ประชาสัมพันธ์ แนวทางการดำเนินงานของศูนย์ฯ ผ่านเวทีประชาคม การประชุม หอกระจายข่าว และสื่อต่างๆ	9 (3.3)	60 (22.0)	79 (28.9)	61 (22.3)	64 (23.4)	3.41 (1.163)	ค่อนข้างมาก
6.4 สรุป/รายงานผล การดำเนินงานของศูนย์ประจำปี ทางเอกสาร	11 (4.0)	65 (23.8)	67 (24.5)	65 (23.8)	65 (23.8)	3.40 (1.199)	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม						3.39 (0.933)	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 ผลการศึกษาระดับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการดำเนินงานในภาพรวมระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.39) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีการดำเนินงานระดับค่อนข้างมาก ใน 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.48) ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ และด้านภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย 3.43 เท่ากัน) นอกจากนี้ มีการดำเนินงานในภาพรวมระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย 3.36) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล (ค่าเฉลี่ย 3.35) ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย 3.29) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในภาพรวมระดับ ค่อนข้างมาก (ค่าเฉลี่ย 3.43) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีส่วนร่วมในระดับค่อนข้างมาก 5 ประเด็น ได้แก่ ประชุมทุกเดือน เพื่อพิจารณากิจกรรม/โครงการ การวางแผนการปฏิบัติงานและติดตามงาน (ค่าเฉลี่ย 3.67) รองลงมา ได้แก่ พิจารณาคัดเลือกเกษตรกรเพื่อเข้าร่วม โครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ (ค่าเฉลี่ย 3.59) พิจารณาคัดเลือกพื้นที่เพื่อเข้าร่วม โครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ (ค่าเฉลี่ย 3.55) ชี้แจงแผนงาน/โครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ (ค่าเฉลี่ย 3.46) บริหารจัดการโครงการที่ได้รับการอนุมัติงบประมาณ (ค่าเฉลี่ย 3.44) นอกจากนี้ยังมีการดำเนินงานในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ กำหนดแผนการปฏิบัติงานประจำศูนย์ฯ เพื่อกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรประจำปี (3.40) จัดทำแผนการปฏิบัติงานศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย 3.39) และประสานงานจัดหางบประมาณ และบริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย 3.28)

2. ด้านภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการศูนย์ฯ พบว่า โดยภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการดำเนินงาน ด้านภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการศูนย์ฯ ในระดับค่อนข้างมาก (ค่าเฉลี่ย 3.43) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่ามีการดำเนินงานในระดับค่อนข้างมาก 4 ประเด็น ได้แก่ วิเคราะห์ข้อมูลกับคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ กลุ่ม/เครือข่าย และอปท. (ค่าเฉลี่ย 3.66) รายงานข้อมูลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ตามแบบจัดเก็บและนำเสนอข้อมูลศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย 3.47) รวบรวม/จัดเก็บ/วิเคราะห์/ประมวลผล และเรียบเรียงเป็นฐานข้อมูลในการปฏิบัติงาน ในส่วนที่ได้รับมอบหมาย ทั้งด้าน พืช ประมง ปศุสัตว์ (ค่าเฉลี่ย 3.42) พิจารณาจัดทำข้อตกลงในการแบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย 3.41) นอกจากนี้มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ สรุปรายงานผลการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.38) ติดตามตรวจสอบความถูกต้อง การปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอน และประเมินผลการปฏิบัติงานโครงการ (ค่าเฉลี่ย 3.37) และติดตามการปฏิบัติงาน ให้

เป็นไปตามวัตถุประสงค์เป้าหมายของโครงการ/กิจกรรม/แผนงาน ประจำปี สัปดาห์ ประจำเดือน และ ประจำปี (ค่าเฉลี่ย 3.31)

3. ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร พบว่า โดยภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการดำเนินงาน ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร ในระดับค่อนข้างมาก (ค่าเฉลี่ย 3.48) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่ามีการดำเนินงานในระดับค่อนข้างมาก 13 ประเด็น ได้แก่ ประสาน/สนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.67) แจ้งเรื่องให้สำนักงานเกษตรอำเภอทราบเมื่อเกิดภัยต่างๆ ในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 3.64) ปรับปรุงข้อมูลของศูนย์ฯ ให้เป็นข้อมูลปัจจุบันอยู่เสมอเพื่อเป็นข้อมูลทางการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.62) สนับสนุนการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มกิจกรรมต่างๆ (ค่าเฉลี่ย 3.57) พิจารณาคัดเลือกจุดสาธิตของศูนย์ฯ พิจารณาคัดเลือกจุดสาธิตของศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย 3.57) จัดทำข้อมูลการเกษตร โดยจัดเก็บสำรวจ ตรวจสอบ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์ของข้อมูลในการพัฒนาการเกษตรในตำบล (ค่าเฉลี่ย 3.52) กระตุ้นผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันแก้ปัญหาการผลิต การส่งเสริมอาชีพ และการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.51) เป็นที่ปรึกษากลุ่ม/เครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 3.51) พิจารณาคัดเลือกวิทยากรเกษตรประจำจุดสาธิต (ค่าเฉลี่ย 3.51) สนับสนุนการเกิดเครือข่าย โดยให้มีเวทีพบปะเพื่อประสานเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย 3.48) ร่วมในการเตือนภัยต่างๆ แก่เกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.47) ประสานสนับสนุน และผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตามแผนงานของกลุ่ม/เครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 3.46) และติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม/เครือข่าย (ค่าเฉลี่ย 3.41) นอกจากนี้มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง 5 ประเด็น ได้แก่ สรุปปัญหาและจัดลำดับความเร่งด่วนของปัญหาหลักด้านการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.36) จัดทำโครงการเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุน ในกรณีที่ปัญหาดังกล่าว ไม่สามารถแก้ไขได้ในระดับท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.36) จัดกระบวนการเรียนรู้ในเวทีของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย 3.34) จัดทำทำเนียบผู้รู้/วิทยากรเกษตรกรและคลังความรู้แก่เกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 3.34) และรวบรวมปัญหาความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ที่รับผิดชอบ (ค่าเฉลี่ย 3.34)

4. ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ พบว่า โดยภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการดำเนินงาน ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.29) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่ามีการดำเนินงานในระดับค่อนข้างมาก 2 ประเด็น ได้แก่ สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน โดยให้บริการทางด้านเกษตร (ค่าเฉลี่ย 3.72) และจัดทำตู้รับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย 3.41) นอกจากนี้มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง 4 ประเด็น ได้แก่ จัดทำบอร์ดนิทรรศการ ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 3.25) บันทึกข้อมูลเกษตรกรที่มารับบริการจาก

ศูนย์ฯ/ให้คำปรึกษาแนะนำ (ค่าเฉลี่ย 3.19) พิจารณาจัดทำแผนปฏิบัติงานเพื่อสนับสนุนและปรับปรุงการให้บริการจากข้อคิดเห็น (ค่าเฉลี่ย 3.13) และรวบรวมข้อคิดเห็นจากผู้รับฟังความคิดเห็น และความคิดเห็นจากผู้มารับบริการศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย 3.05)

5. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล พบว่า โดยภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการดำเนินงาน ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.35) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่ามีการดำเนินงานในระดับค่อนข้างมาก คือ เสนอแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน เข้าสู่เวทีประชาคมในระดับตำบล เพื่อปรับปรุงเป็นแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล และบูรณาการร่วมกับแผนพัฒนาท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 3.43) นอกจากนี้มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง 4 ประเด็น ได้แก่ รวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตรในชุมชน/หมู่บ้าน (กายภาพ/ชีวภาพ/เศรษฐกิจ/สังคม) (ค่าเฉลี่ย 3.37) เสนอแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลที่ผ่านการบูรณาการแล้ว ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นใช้เพื่อพิจารณาหาแหล่งสนับสนุนงบประมาณในพื้นที่ (ค่าเฉลี่ย 3.35) เสนอแผนงานที่เกี่วข้องของ อปท. เข้าสู่แผนพัฒนาระดับอำเภอ/จังหวัด (ค่าเฉลี่ย 3.33) และวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ปัญหาความต้องการของชุมชน ในเวทีประชาคมระดับหมู่บ้าน ที่อปท. จัดขึ้น เพื่อปรับปรุงแผนพัฒนาการเกษตรของหมู่บ้าน (ค่าเฉลี่ย 3.25)

6. ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า โดยภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการดำเนินงาน ด้านการประชาสัมพันธ์ในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 3.36) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่ามีการดำเนินงานในระดับค่อนข้างมาก คือ ประชาสัมพันธ์แนวทางการดำเนินงานของศูนย์ฯ ผ่านเวทีประชาคม การประชุม หอกระจายข่าว และสื่อต่างๆ (ค่าเฉลี่ย 3.41) นอกจากนี้มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง 3 ประเด็น ได้แก่ สรุป/รายงานผล การดำเนินงานของศูนย์ประจำปีทางเอกสาร (ค่าเฉลี่ย 3.40) การประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานและบทบาทของศูนย์ฯ ผ่านเกษตรกรที่มาใช้บริการศูนย์ฯ /หน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง (ค่าเฉลี่ย 3.38) และวางแผนการประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย 3.23)

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย ปัญหาและข้อเสนอแนะด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ด้านภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการศูนย์ฯ ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงาน

ของศูนย์ฯ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรประจำตำบล และด้านการประชาสัมพันธ์ ปรากฏผล
ในตารางที่ 4.7 ดังนี้

4.1 ปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการฯ

ตารางที่ 4.7 ปัญหาในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

N=273

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา					เฉลี่ย (S.D)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ						2.09 (1.043)	ค่อนข้างน้อย
1.1 การจัดประชุมคณะกรรมการ บริหารศูนย์ฯ ไม่มีครบทุกเดือน	103 (37.7)	62 (22.7)	72 (26.4)	30 (11.0)	6 (2.2)	2.17 (1.120)	ค่อนข้างน้อย
1.2 ไม่มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานศูนย์ฯ	104 (38.1)	76 (27.8)	80 (29.3)	10 (3.7)	3 (1.1)	2.02 (0.960)	ค่อนข้างน้อย
1.3 คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ เห็นประโยชน์ที่จะได้รับต่อตนเองและ ส่วนรวม เนื่องจากแผนการดำเนินงาน ไม่ชัดเจน	111 (40.7)	61 (22.3)	73 (26.7)	25 (9.2)	3 (1.1)	2.08 (1.067)	ค่อนข้างน้อย
2. ด้านภารกิจความรับผิดชอบของ คณะกรรมการศูนย์ฯ						2.02 (1.208)	ค่อนข้างน้อย
2.1 การดำเนินงานไม่เป็นไปตาม นโยบายของศูนย์ฯ	54 (19.8)	105 (38.5)	98 (35.9)	15 (5.5)	1 (0.4)	2.28 (0.856)	ค่อนข้างน้อย
2.2 ไม่มีการติดตาม/นิเทศ/เยี่ยมเยียน เกษตรกร	48 (17.6)	125 (45.8)	64 (23.4)	34 (12.5)	2 (0.7)	2.33 (0.932)	ค่อนข้างน้อย
2.3 รายงานผล ศ.02 ไม่ครบทุกเดือน	144 (52.7)	70 (25.6)	46 (16.8)	11 (4.0)	2 (0.7)	1.74 (0.928)	น้อย
2.4 เลขานุการศูนย์ฯ ไม่มีการประสาน การทำงาน และไม่ให้ความสำคัญใน การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ	139 (50.9)	78 (28.6)	47 (17.2)	5 (1.8)	4 (1.5)	1.74 (0.908)	น้อย

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

N=273

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา					เฉลี่ย (S.D)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
3. ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือ เกษตรกร						2.30 (1.018)	ค่อนข้างน้อย
3.1 การจัดทำ/ปรับปรุงข้อมูลพื้นฐาน การเกษตรไม่เป็นปัจจุบัน	96 (35.2)	68 (24.9)	90 (33.0)	17 (6.2)	2 (0.7)	2.12 (0.992)	ค่อนข้างน้อย
3.2 การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ไม่ตรงตามความต้องการของเกษตรกร	59 (21.6)	121 (44.3)	75 (27.5)	17 (6.2)	1 (0.4)	2.19 (0.859)	ค่อนข้างน้อย
3.3 ขาดแคลนจุดสาธิต/ถ่ายทอด เทคโนโลยี	53 (19.4)	65 (23.8)	123 (45.1)	24 (8.8)	8 (2.9)	2.52 (0.997)	ค่อนข้างน้อย
3.4 วิทยากรเกษตรกร/อาสาสมัคร เกษตรกรหมู่บ้านไม่ได้รับการพัฒนา สมรรถนะ	81 (29.7)	67 (24.5)	83 (30.4)	22 (8.1)	20 (7.3)	2.39 (1.199)	ค่อนข้างน้อย
3.5 ขาดการพัฒนาศักยภาพคณะ กรรมการบริหารศูนย์ฯ	36 (13.2)	71 (26.0)	122 (44.7)	41 (15.0)	3 (1.1)	2.65 (0.928)	ปานกลาง
3.6 ไม่มีการให้บริการคลินิกเกษตร	80 (29.3)	69 (25.3)	62 (22.7)	58 (21.2)	4 (1.5)	2.40 (1.159)	ค่อนข้างน้อย
3.7 การติดตาม/เฝ้าระวัง/แจ้ง/เตือนภัย ธรรมชาติ ภัยศัตรูพืชและภัยเศรษฐกิจ ไม่ต่อเนื่อง และทันต่อเหตุการณ์	110 (40.3)	59 (21.6)	90 (33.0)	11 (4.0)	3 (1.1)	2.04 (0.997)	ค่อนข้างน้อย
3.8 ให้บริการจัด/ปรับปรุงทะเบียน สมาชิกศูนย์ฯไม่เป็นปัจจุบัน	88 (32.2)	91 (33.3)	74 (27.1)	12 (4.4)	8 (2.9)	2.12 (1.011)	ค่อนข้างน้อย
4. ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงาน ของศูนย์ฯ						2.68 (1.112)	ปานกลาง
4.1 จัดตั้งและสนับสนุนการ ดำเนินงานกองทุนพัฒนาการเกษตรไม่ เป็นไปตามความต้องการของชุมชน	92 (33.7)	66 (24.2)	70 (25.6)	36 (13.2)	9 (3.3)	2.28 (1.159)	ค่อนข้างน้อย
4.2 ขาดงบประมาณในการจัดทำบอร์ด นิทรรศการ/ข้อมูลความรู้ที่เป็น ประโยชน์	10 (3.7)	48 (17.6)	96 (35.2)	54 (19.8)	65 (23.8)	3.42 (1.139)	ค่อนข้างมาก

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

N=273

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา					เฉลี่ย (S.D)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
4.3 ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำ ในการ ให้บริการคำแนะนำปรึกษาปัญหา การเกษตร/รับคำร้อง	61 (22.3)	106 (38.8)	67 (24.5)	31 (11.4)	8 (2.9)	2.34 (1.038)	ค่อนข้างน้อย
5. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ระดับตำบล						2.57 (1.014)	ค่อนข้างน้อย
5.1 ขาดการบูรณาการจัดทำ/ปรับปรุง แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลกับ แผนพัฒนาท้องถิ่น	22 (8.1)	123 (45.1)	94 (34.4)	31 (11.4)	32 (1.1)	2.52 (0.840)	ค่อนข้างน้อย
5.2 ขาดการมีส่วนร่วมของเกษตรกร ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตร ระดับตำบล	61 (22.3)	112 (41.0)	61 (22.3)	34 (12.5)	5 (1.8)	2.30 (1.011)	ค่อนข้างน้อย
5.3 แผนไม่ได้รับการสนับสนุน งบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ	18 (6.6)	113 (41.4)	59 (21.6)	43 (15.8)	40 (14.7)	2.90 (1.191)	ปานกลาง
6. ด้านการประชาสัมพันธ์						2.62 (1.086)	ปานกลาง
6.1 การประชาสัมพันธ์และรณรงค์ ศูนย์ฯผ่านเวทีประชาคม การประชุม หอกระจายข่าวและสื่อต่างๆ ขาดความ ต่อเนื่องและไม่ทั่วถึง	46 (16.8)	119 (43.6)	60 (22.0)	42 (15.4)	6 (2.2)	2.42 (1.012)	ค่อนข้างน้อย
6.2 ขาดงบประมาณและบุคลากรใน การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของ ศูนย์ฯ	17 (6.2)	144 (41.8)	46 (16.8)	51 (18.7)	45 (16.5)	2.97 (1.232)	ปานกลาง
6.3 การจัดทำบอร์ดประชาสัมพันธ์ ภายในศูนย์ฯ ไม่เด่นชัดและไม่มีการ เปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารด้าน การเกษตร	63 (23.1)	84 (30.8)	88 (32.2)	34 (12.5)	4 (1.5)	2.38 (1.019)	ค่อนข้างน้อย

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

N=273

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงของปัญหา					เฉลี่ย (S.D)	ความหมาย
	1	2	3	4	5		
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)		
6.4 การเผยแพร่กิจกรรมศูนย์ฯ ผ่านสื่อ ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ให้ บุคคลภายนอกทราบมีน้อย และไม่ได้ รับบริการให้ความสำคัญจากบุคคลที่มี หน้าที่ดำเนินการโดยตรงในระดับ นโยบาย	26 (9.5)	110 (40.3)	81 (29.7)	32 (11.7)	24 (8.8)	2.70 (1.080)	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม						2.38 (1.030)	ค่อนข้างน้อย

จากตารางที่ 4.7 ผลการศึกษาระดับความรุนแรงของปัญหาในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีปัญหาการดำเนินงานในภาพรวมระดับค่อนข้างน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.38) เมื่อพิจารณารายประเด็นพบว่า มีปัญหาการดำเนินงานระดับปานกลางใน 2 ประเด็น ได้แก่ ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย 2.68) และด้านการประชาสัมพันธ์ (ค่าเฉลี่ย 2.62) นอกจากนี้ มีปัญหาการดำเนินงานในภาพรวมระดับค่อนข้างน้อย 4 ประเด็น ได้แก่ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล (ค่าเฉลี่ย 2.57) ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 2.30) ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย 2.09) และด้านภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย 2.02) รายละเอียดดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีปัญหาการดำเนินงานด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ในภาพรวมระดับค่อนข้างน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.09) เมื่อพิจารณาประเด็นพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานในด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ระดับค่อนข้างน้อยทุกประเด็น โดยเรียงจากความรุนแรงของปัญหาจากมากไปหาน้อยดังนี้ ได้แก่ การจัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่มีครบทุกเดือน (ค่าเฉลี่ย 2.17) คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่เห็นประโยชน์ที่จะได้รับต่อตนเองและส่วนรวม เนื่องจากแผนการดำเนินงานไม่ชัดเจน (ค่าเฉลี่ย 2.08) และไม่มีจัดทำแผนปฏิบัติงานศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย 2.02)

2. **ด้านภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการศูนย์ฯ** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีปัญหาการดำเนินงานด้านภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการศูนย์ฯ ในภาพรวมระดับค่อนข้างน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.02) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานในด้านภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการศูนย์ฯ ระดับค่อนข้างน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ ไม่มีการติดตาม/นิเทศ/เยี่ยมเยียนเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 2.33) และการดำเนินงานไม่เป็นไปตามนโยบายของศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย 2.28) นอกจากนี้มีปัญหาในการดำเนินงานระดับน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ รายงานผล ศ.02 ไม่ครบทุกเดือน และเลขานุการศูนย์ฯ ไม่มีการประสานการทำงาน และไม่ให้ความสำคัญในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (ค่าเฉลี่ย 1.74 เท่ากัน)

3. **ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีปัญหาการดำเนินงานด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร ในภาพรวมระดับค่อนข้างน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.30) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานในด้านการสนับสนุนช่วยเหลือเกษตรกร ระดับปานกลาง คือ ขาดการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย 2.65) นอกจากนี้มีปัญหาในการดำเนินงานระดับค่อนข้างน้อย 7 ประเด็น ได้แก่ ขาดแคลนจุดสาธิต/ถ่ายทอดเทคโนโลยี (ค่าเฉลี่ย 2.52) ไม่มีการให้บริการคลินิกเกษตร (ค่าเฉลี่ย 2.40) วิทยากรเกษตรกร/อาสาสมัครเกษตรกรหมู่บ้านไม่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะ (ค่าเฉลี่ย 2.39) การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรไม่ตรงตามความต้องการของเกษตรกร (ค่าเฉลี่ย 2.19) การจัดทำ/ปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานการเกษตรไม่เป็นปัจจุบัน และให้บริการจด/ปรับปรุงทะเบียนสมาชิกศูนย์ฯ ไม่เป็นปัจจุบัน และการให้บริการจด/ปรับปรุงทะเบียนสมาชิกไม่เป็นปัจจุบัน (ค่าเฉลี่ย 2.12 เท่ากัน) และการติดตาม/เฝ้าระวัง/แจ้ง/เตือนภัยธรรมชาติ ภัยศัตรูพืชและภัยเศรษฐกิจไม่ต่อเนื่อง และทันต่อเหตุการณ์ (ค่าเฉลี่ย 2.04)

4. **ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีปัญหาการดำเนินงานด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ในภาพรวมระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.68) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานในด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ระดับค่อนข้างมาก คือ ขาดงบประมาณในการจัดทำอर्ड์นิทรรศการ/ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ (ค่าเฉลี่ย 3.42) นอกจากนี้มีปัญหาในการดำเนินงานระดับค่อนข้างน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำ ในการให้บริการคำแนะนำปรึกษาปัญหาการเกษตร/รับคำร้อง (ค่าเฉลี่ย 2.34) และจัดตั้งและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนพัฒนาการเกษตรไม่เป็นไปตามความต้องการของชุมชน (ค่าเฉลี่ย 2.28)

5. **ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีปัญหาการดำเนินงานด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ในภาพรวมระดับ

ค่อนข้างน้อย (ค่าเฉลี่ย 2.57) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานในด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ระดับปานกลาง คือ แผนไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ (ค่าเฉลี่ย 2.90) นอกจากนี้ยังมีปัญหาในการดำเนินงานระดับค่อนข้างน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ ขาดการบูรณาการจัดทำ/ปรับปรุงแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล กับแผนพัฒนาท้องถิ่น (ค่าเฉลี่ย 2.52) และขาดการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล (ค่าเฉลี่ย 2.30)

6. **ด้านการประชาสัมพันธ์** พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีปัญหาการดำเนินงานด้านการประชาสัมพันธ์ ในภาพรวมระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.62) เมื่อพิจารณารายประเด็น พบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานในด้านการประชาสัมพันธ์ระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ ขาดงบประมาณและบุคลากรในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ (ค่าเฉลี่ย 2.97) และการเผยแพร่กิจกรรมศูนย์ฯ ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ให้นุคคลภายนอกทราบมีน้อย และไม่ได้รับการให้ความสำคัญจากบุคคลที่มีหน้าที่ดำเนินการโดยตรงในระดับนโยบาย (ค่าเฉลี่ย 2.70) นอกจากนี้ยังมีปัญหาในการดำเนินงานระดับค่อนข้างน้อย 2 ประเด็น ได้แก่ การประชาสัมพันธ์และรณรงค์ศูนย์ฯผ่านเวทีประชาคม การประชุม หอกระจายข่าวและสื่อต่างๆ ขาดความต่อเนื่องและไม่ทั่วถึง (ค่าเฉลี่ย 2.42) และการจัดทำบอร์ดประชาสัมพันธ์ภายในศูนย์ฯไม่เด่นชัดและไม่มีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร (ค่าเฉลี่ย 2.38)

4.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการ ฯ

ตารางที่ 4.8 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

N = 273

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ *	จำนวน (ราย)	ร้อยละ
1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สำนักงานเกษตรอำเภอ ควรมีการสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์ฯ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง	57	20.88
2. คณะกรรมการศูนย์ฯ ควรมีการจัดทำแผนงาน/โครงการ เพื่อเสนอขอรับงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	51	18.63
3. ควรมีการมอบหมายบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับคณะกรรมการศูนย์ฯ อย่างชัดเจน	46	16.85
4. คณะกรรมการศูนย์ฯควรมีการพัฒนาศักยภาพในเรื่องบทบาทหน้าที่ในแต่ละด้าน โดยการเข้ารับการฝึกอบรม/ดูงาน	35	12.82
5. เลขานุการศูนย์ฯ ควรเป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่าง สบกต. กับหน่วยงานภายนอก	32	11.72
6. หน่วยงานราชการควรสนับสนุน วารสาร/เอกสารเผยแพร่ทางการเกษตรที่ทันสมัย และเป็นปัจจุบันกับ สบกต. อย่างต่อเนื่อง	24	8.79
7. ควรนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์ฯ	9	3.30
8. ควรมีการประเมินผลงานส่งเสริมการเกษตรของ สบกต. จากหน่วยงานภายนอก	7	2.56

* ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 4.8 ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร้อยละ 20.88 เสนอว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สำนักงานเกษตรอำเภอ ควรมีการสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์ฯ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง รองลงมา ร้อยละ 18.63 เสนอว่า คณะกรรมการศูนย์ฯ ควรมีการจัดทำแผนงาน/โครงการ เพื่อเสนอขอรับงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 16.85 เสนอว่า ควรมีการมอบหมายบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับคณะกรรมการศูนย์ฯอย่างชัดเจน ร้อยละ 12.82 เสนอว่า คณะกรรมการศูนย์ฯควรมีการพัฒนาศักยภาพในเรื่องบทบาทหน้าที่ในแต่ละด้าน โดยการเข้ารับการฝึกอบรม/ดูงาน ร้อยละ 11.72

เสนอว่า เลขานุการศูนย์ฯ ควรเป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่าง ศบคต. กับหน่วยงานภายนอก ร้อยละ 8.79 เสนอว่า หน่วยงานราชการควรสนับสนุน วารสาร/เอกสารเผยแพร่ทางการเกษตรที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบันกับ ศบคต. อย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 3.30 เสนอว่า ควรนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์ฯ และร้อยละ 2.56 เสนอว่า ควรมีการประเมินผลงานส่งเสริมการเกษตรของ ศบคต. จากหน่วยงานภายนอก

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุป การวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการวิจัย ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์การวิจัย การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของคณะกรรมการ 2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ 3) การดำเนินงานของคณะกรรมการ 4) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการ บริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรในการวิจัยนี้คือ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอด เทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 13 ศูนย์ จำนวน 273 คน เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบ สัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structure interview) ประกอบด้วยคำถามแบบเลือกตอบ (check list) คำถามแบบปลายเปิด (open –ended question) คำถามแบบปลายปิด (closed –ended question) และ คำถามที่กำหนดให้ตอบตามมาตรวัดแบบประมาณค่า (rating scale) แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

1.3 สรุปผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1.3.1 สภาพทางสังคมของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

สภาพทางสังคมของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 76.2 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 51.70 ปี มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ และมีตำแหน่งทางสังคมเป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน

1.3.2 สภาพทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

สภาพทางเศรษฐกิจ พบว่า ส่วนใหญ่มีเงินเดือนประจำ รองลงมาทำนา และ ส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจการค้าเป็นอาชีพรอง รายได้จากการประกอบอาชีพในครัวเรือนเฉลี่ย 310,459.49 บาท มีรายจ่ายในครัวเรือนเฉลี่ย 236,865.57 บาท

1.3.3 แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ พบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งในภาพรวม และแหล่งข้อมูลข่าวสาร 3 ประเภท ตามลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ สื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่อกิจกรรม ดังนี้

1) สื่อบุคคล พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้รับความรู้จากสื่อบุคคล ในระดับค่อนข้างมากจากนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร รองลงมาในระดับปานกลาง จากอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน เกษตรอำเภอ เกษตรกรผู้นำ หมอদিনอาสา นักวิชาการเกษตร เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ และเพื่อนบ้าน

2) สื่อมวลชน พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้รับความรู้จากสื่อมวลชนในระดับปานกลาง จากโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ แผ่นพับ วารสารทางการเกษตร และหอกระจายข่าว นอกจากนี้ได้รับระดับน้อย จากอินเทอร์เน็ต

3) สื่อกิจกรรม พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้รับความรู้จากสื่อกิจกรรมในระดับปานกลาง จากการประชุม การอบรม การสัมมนา การสาธิต และการศึกษาดูงาน นอกจากนี้ได้รับระดับน้อย จากคลินิกเกษตรเคลื่อนที่

1.3.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ พบว่า ส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงาน โดยประเด็นที่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนใหญ่มากกว่าร้อยละ 90.0 มีความรู้ความเข้าใจใน 7 ประเด็น ได้แก่ ศูนย์ฯจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลการเกษตร และศูนย์กลางในการให้บริการด้านการเกษตรของชุมชน ภายใต้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ศูนย์ฯประกอบด้วย ที่ทำการศูนย์ฯ ข้อมูลคณะกรรมการ แผนพัฒนาการเกษตรของตำบล จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือจุดสาธิต และสมาชิกคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีหน้าที่จัดการเรียนรู้/ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร และให้บริการทางด้านการเกษตร คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนพัฒนาการเกษตรตามแผนพัฒนาตำบล คณะกรรมการศูนย์ฯ สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในพื้นที่ จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือจุดสาธิตการเกษตร พิจารณาคัดเลือก จากฟาร์มของเกษตรกรที่ดำเนินการจนประสบผลสำเร็จในอาชีพ โดยมีเกษตรกรเจ้าของจุดสาธิตเป็นวิทยากรเกษตรกร คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ต้อง

เผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรให้แก่ประชาชนรับทราบและเข้าร่วมกิจกรรม

ประเด็นที่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ร้อยละ 81 - 90 มีความรู้ความเข้าใจใน 15 ประเด็น ได้แก่ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ จัดให้มีการประชุมประจำเดือนทุกเดือน เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการบริหารจัดการศูนย์ฯ ศูนย์ฯ ไม่ได้เป็นศูนย์รวมเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ วิเคราะห์ปัญหา และกำหนดด้วยตนเองในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการจัดทำ/ปรับปรุง แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลกับแผนพัฒนาท้องถิ่น คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีหน้าที่จัดทำข้อมูลการเกษตร โดยจัดเก็บ สำรวจ ตรวจสอบ เผยแพร่และใช้ประโยชน์ของข้อมูลในการพัฒนาการเกษตรในตำบล คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องของผู้ประกบภัยธรรมชาติ การสำรวจข้าวนาปี นาปรัง และข้อมูลการเกษตรอื่นๆ การจัดทำข้อตกลงร่วมกับแนวทางการบริหารจัดการศูนย์ฯ เป็นหน้าที่ของเลขานุการแต่ผู้เดียว คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ได้เป็นผู้นำและแกนหลักในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรเพื่อพัฒนาตำบลและหมู่บ้าน คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ได้มีหน้าที่ติดตาม/เฝ้าระวัง/รายงานเดือนภัยธรรมชาติ ศัตรูพืช และภัยเศรษฐกิจ และแจ้งสำนักงานเกษตรอำเภอทราบ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ต้องติดตาม/นิเทศ/ให้คำปรึกษา แก่เกษตรกร คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ดำรงตำแหน่งตามวาระ 1 ปี และเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วจะไม่สามารถเข้ามาเป็นคณะกรรมการได้อีก ศูนย์ฯ ให้ความสำคัญกับหน่วยงานที่รับผิดชอบมากกว่าให้ความสำคัญกับชุมชน คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ จัดประชุมพิจารณาผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ทุกเดือนอย่างน้อย เดือนละ 1 ครั้ง ในการพิจารณากิจกรรม/โครงการ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ได้เป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย และติดตามประเมินผล การดำเนินงานของกลุ่ม/เครือข่าย การแสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรม เป็นการสร้างโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้ แต่ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนตัดสินใจทางเลือกอาชีพด้วยตนเอง และคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่มีหน้าที่ประสานงานจัดหางบประมาณ และบริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ฯ

ส่วนประเด็นที่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนน้อย คือ น้อยกว่าร้อยละ 80.0 มีความรู้ความเข้าใจใน 3 ประเด็น ได้แก่ โครงสร้างของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีจำนวนรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 16 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) สถาบันเกษตรกร อาสาสมัครเกษตร ผู้แทนหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เป็นเลขานุการและนายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้งหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ คือ จัดตั้ง สนับสนุนการดำเนินงานกองทุนพัฒนาการเกษตรตามความต้องการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ และกลไกในการขับเคลื่อนการทำงานของศูนย์ฯ

โดยการใช้การประชาคม นอกจากนี้ผลการวิจัยยัง พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ระดับมาก

1.3.5 การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ระดับปานกลางในภาพรวม และระดับค่อนข้างมากในการดำเนินงานอีก 3 ด้าน ตามลำดับ ได้แก่ ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ และด้านภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการศูนย์ฯ นอกจากนี้ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล และด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ มีการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ในระดับปานกลาง

สำหรับประเด็นย่อยที่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ระดับค่อนข้างมาก 26 ประเด็น ได้แก่ 1) สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ อำนวยความสะดวกแก่ประชาชน โดยให้บริการทางด้านการเกษตร 2) ประชุมทุกเดือน เพื่อพิจารณากิจกรรม/โครงการ การวางแผนการปฏิบัติงานและติดตามงาน 3) ประสาน/สนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร 4) วิเคราะห์ข้อมูลกับคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ กลุ่ม/เครือข่าย และ อปท. 5) แจ้งเรื่องให้สำนักงานเกษตรอำเภอทราบเมื่อเกิดภัยต่างๆ ในพื้นที่ 6) ปรับปรุงข้อมูลของศูนย์ฯ ให้เป็นข้อมูลปัจจุบันอยู่เสมอเพื่อเป็นข้อมูลทางการเกษตร 7) พิจารณาคัดเลือกเกษตรกรเพื่อเข้าร่วมโครงการที่ได้งบประมาณ 8) สนับสนุนการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มกิจกรรมต่างๆ 9) พิจารณาคัดเลือกจุดสาธิตของศูนย์ฯ 10) พิจารณาคัดเลือกพื้นที่เพื่อเข้าร่วมโครงการที่ได้รับงบประมาณ 11) จัดทำข้อมูลการเกษตร โดยจัดเก็บสำรวจตรวจสอบ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์ของข้อมูลในการพัฒนาการเกษตรในตำบล 12) กระตุ้นผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันแก้ปัญหาการผลิต การส่งเสริมอาชีพ และการตลาด 13) เป็นที่ปรึกษากลุ่ม/เครือข่าย 14) พิจารณาคัดเลือกวิทยากรเกษตรประจำจุดสาธิต 15) สนับสนุนการเกิดเครือข่าย โดยให้มีเวทีพบปะเพื่อประสานเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม 16) รายงานข้อมูลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ตามแบบจัดเก็บและนำเสนอข้อมูลศูนย์ฯ 17) ร่วมในการเตือนภัยต่างๆ แก่เกษตรกร 18) ชี้แจงแผนงาน/โครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ 19) ประสานสนับสนุน และผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตามแผนงานของกลุ่ม/เครือข่าย 20) บริหารจัดการ โครงการที่ได้รับการอนุมัติงบประมาณ 21) เสนอแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน เข้าสู่เวทีประชาคมในระดับตำบล เพื่อปรับปรุงเป็นแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล และบูรณาการร่วมกับแผนพัฒนาท้องถิ่น 22) รวบรวม/จัดเก็บ/วิเคราะห์/ประมวลผล และเรียบเรียงเป็นฐานข้อมูลในการปฏิบัติงาน ในส่วนที่ได้รับมอบหมาย ทั้งด้าน พืช ประมง ปศุสัตว์ 23) พิจารณาจัดทำข้อตกลงในการแบ่งบทบาทหน้าที่

ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ 24) ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม/เครือข่าย 25) จัดทำ
 ผู้รับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานศูนย์ฯ 26) ประชาสัมพันธ์ แนวทางการดำเนินงานของ
 ศูนย์ฯ ผ่านเวทีประชาคม การประชุม หอกระจายข่าว และสื่อต่างๆ

ส่วนประเด็นย่อยที่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการดำเนินงานตามบทบาท
 หน้าที่ ระดับปานกลาง 22 ประเด็น ได้แก่ 1) กำหนดแผนการปฏิบัติงานประจำศูนย์ฯ เพื่อกำหนด
 เป้าหมายการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรประจำปี 2) สรุป/รายงานผล การดำเนินงานของศูนย์
 ประจำปี ทางเอกสาร 3) จัดทำแผนการปฏิบัติงานศูนย์ฯ 4) สรุปรายงานผลการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ
 ในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร 5) การประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานและบทบาทของ
 ศูนย์ฯ ผ่านเกษตรกรที่มาใช้บริการศูนย์ฯ /หน่วยงาน/องค์กรที่เกี่ยวข้อง 6) ติดตามตรวจสอบความ
 ถูกต้อง การปฏิบัติงานแต่ละขั้นตอนและประเมินผลการปฏิบัติงานโครงการ 7) รวบรวมข้อมูล
 พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตรในชุมชน/หมู่บ้าน (ภาพถ่าย/ชีวภาพ/เศรษฐกิจ/สังคม)
 8) สรุปปัญหาและจัดลำดับความเร่งด่วนของปัญหาหลักด้านการเกษตร 9) จัดทำโครงการเสนอ
 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุน ในกรณีปัญหาดังกล่าว ไม่สามารถแก้ไขได้ในระดับ
 ท้องที่ 10) เสนอแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลที่ผ่านการ บูรณาการแล้ว ให้องค์กรปกครอง
 ท้องถิ่นใช้หรือหน่วยงานอื่นเพื่อพิจารณาหาแหล่งสนับสนุนงบประมาณในพื้นที่ 11) จัด
 กระบวนการเรียนรู้ในเวทีของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ 12) จัดทำ ทำเนียบผู้รู้/วิทยากรเกษตรกร
 และคลังความรู้แก่เกษตรกร 13) รวบรวมปัญหาความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ที่รับผิดชอบ
 14) เสนอแผนงานที่เกินศักยภาพของ อปท. เข้าสู่แผนพัฒนาระดับอำเภอ/จังหวัด 15) ติดตามการ
 ปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เป้าหมายของโครงการ/กิจกรรม/แผนงาน ประจำสัปดาห์
 ประจำเดือน และประจำปี 16) ประสานงานจัดหางบประมาณ และบริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ฯ
 17) จัดทำบอร์ดิทรรศการ ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ 18) วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ปัญหา
 ความต้องการของชุมชนในเวทีประชาคมระดับหมู่บ้าน ที่ อปท. จัดขึ้น เพื่อปรับปรุงแผนพัฒนา
 การเกษตรของหมู่บ้าน 19) วางแผนการประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ 20) บันทึกข้อมูลเกษตรกรที่มา
 รับบริการจากศูนย์ฯ/ให้คำปรึกษาแนะนำ 21) พิจารณาจัดทำแผนปฏิบัติงานเพื่อสนับสนุนและ
 ปรับปรุงการให้บริการจากข้อคิดเห็น และ 22) รวบรวมข้อคิดเห็นจากผู้รับฟังความคิดเห็น และ
 ความคิดเห็นจากผู้มารับบริการศูนย์ฯ

1.3.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

1) ปัญหา

ระดับปัญหาในการดำเนินงาน พบว่า ภาพรวมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีปัญหาระดับค่อนข้างน้อย โดยมีระดับความรุนแรงของปัญหาในระดับปานกลาง 2 ประเด็น เรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ และด้านการประชาสัมพันธ์ และมีระดับความรุนแรงของปัญหาในระดับค่อนข้างน้อย 4 ประเด็น เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ และด้านการกิจควมรับผิดชอบต่อคณะกรรมการศูนย์ฯ

สำหรับประเด็นย่อยที่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีปัญหาในการดำเนินงานระดับปานกลาง 4 ประเด็น ได้แก่ 1) ขาดงบประมาณและบุคลากรในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ 2) แผนไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ 3) การเผยแพร่กิจกรรมศูนย์ฯ ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ให้นุคคลภายนอกทราบมีน้อย และไม่ได้มีการให้ความสำคัญจากบุคคลที่มีหน้าที่ดำเนินการโดยตรงในระดับนโยบาย และ 4) ขาดการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

2) ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เสนอแนะว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/สำนักงานเกษตรอำเภอ ควรมีการสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศูนย์ฯ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง คณะกรรมการศูนย์ฯ ควรมีการจัดทำแผนงาน/โครงการ เพื่อเสนอขอรับงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการมอบหมายบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับคณะกรรมการศูนย์ฯ อย่างชัดเจน คณะกรรมการศูนย์ฯ ควรได้รับการพัฒนาศักยภาพในเรื่องบทบาทหน้าที่ในแต่ละด้าน โดยการเข้ารับการศึกษา/อบรม/ดูงาน เลขาธิการศูนย์ฯ ควรเป็นศูนย์กลางในการประสานงานระหว่างศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (สบกต.) กับหน่วยงานภายนอก หน่วยงานราชการ ควรสนับสนุนวารสาร/เอกสารเผยแพร่ทางการเกษตรที่ทันสมัยและเป็นปัจจุบันกับ สบกต. อย่างต่อเนื่อง ควรนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์ฯ และควรมีการประเมินผลงานส่งเสริมการเกษตรของ สบกต. จากหน่วยงานภายนอก

2. อภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่อง การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 สภาพทางสังคมของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

1) คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง และมีอายุเฉลี่ย 51.70 ปี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปรีชา ธารมดี (2551: 96) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในอำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง สมนึก คงชู (2552: 85) ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดนนทบุรี ปิ่นอนงค์ วงศ์บุญ (2553: 81) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรในจังหวัดมุกดาหาร และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นิภาพร ด้อมกลาง (2554: 37) ศึกษาเรื่อง การพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองไข่น้ำ อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 51.23 ปี ทั้งนี้การที่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีอายุเฉลี่ยมากกว่า 50 ปี ขึ้นไป อาจเป็นเพราะ โครงสร้างของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีผู้แทนซึ่งเป็นตัวแทนของแต่ละหมู่บ้านที่ได้รับคัดเลือกขึ้นมาเป็นตัวแทนในการทำหน้าที่ โดยแต่งตั้งผู้นำหมู่บ้านตั้งแต่เริ่มก่อตั้งศูนย์ฯ แล้วเป็นคณะกรรมการตลอดมา ดังนั้นเพื่อเปิดโอกาสให้กับคนรุ่นใหม่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จึงควรกำหนดระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งไม่เกิน 5 ปี

2) คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของอภาภรณ์ ชูเกียรติศิริ (2552: 99) ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดนครนายก และสมนึก คงชู (2552: 101) ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดนนทบุรี พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และประถมศึกษาปีที่ 4 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนใหญ่เป็นผู้นำชุมชนที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ซึ่งมีระดับการศึกษาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดหรือสูงกว่า และมีการแต่งตั้ง

คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ จากผู้ที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ จึงมีความหลากหลายทางการศึกษา

2.2 สภาพทางเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

2.2.1 คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักซึ่งมีเงินเดือนประจำ และมีอาชีพรองประกอบธุรกิจการค้า เนื่องจากคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ เป็นผู้นำที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และข้าราชการบำนาญ ซึ่งได้รับเงินเดือนด้วยจึงส่งผลดีในเรื่องของการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ จะทำให้ง่ายในการประสานเพื่อสนับสนุนการพัฒนา แต่ควรจัดสรรการแบ่งเวลาในการทำกิจกรรมกับศูนย์บริการ เนื่องจากผู้นำท้องถิ่นดังกล่าวมีบทบาทในเรื่องอื่นๆ นอกเหนือจากงานส่งเสริมการเกษตรด้วย

2.2.2 คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีรายได้จากการประกอบอาชีพในครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 310,459.49 บาท หรือเดือนละ 25,871.62 บาท ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของสมนึก คงชู และมีรายจ่ายของครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 236,865.57 บาท หรือเดือนละ 19,738.80 บาท ทำให้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีเงินออมจากรายได้มากกว่ารายจ่าย เฉลี่ยเดือนละ 6,132.83 บาท เนื่องจากคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เป็นตัวแทนของแต่ละหมู่บ้าน จึงเป็นผู้ที่มีสภาพเศรษฐกิจค่อนข้างดี ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ เนื่องจากไม่ส่งผลกระทบต่อเรื่องรายได้ของคณะกรรมการศูนย์ฯ แต่ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องคอยตรวจสอบการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการพัฒนา มิให้ได้รับเฉพาะคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เพียงอย่างเดียว ต้องมีการกระจายการพัฒนาโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเข้ามาใช้ในทุกระดับ

2.3 แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

กรรมการบริหารศูนย์ฯ

แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ พบว่า สื่อบุคคลเป็นแหล่งข่าวสารในการกระจายความรู้ที่ดีที่สุด ผ่านทางนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เพราะเป็นบุคคลที่มีความใกล้ชิดในการปฏิบัติงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ ทำให้สามารถถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว สื่อกิจกรรมประเภทคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้รับความรู้ข่าวสารระดับน้อยเพราะการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรมดังกล่าวมีน้อยมาก และสื่อมวลชนประเภทอินเทอร์เน็ตนั้น คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้รับความรู้ข่าวสารระดับน้อย เพราะคณะกรรมการศูนย์ฯ ส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 50 ปี ทำให้สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้น้อย ตลอดจนไม่ถนัดในการเรียนรู้และใช้คอมพิวเตอร์

2.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ พบว่า โดยเฉลี่ยมีความรู้ระดับมาก ส่วนประเด็นที่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนน้อย (ร้อยละ 73 - 75) มีความรู้ความเข้าใจใน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) โครงสร้างของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีจำนวนรวมทั้งสิ้นไม่เกิน 16 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจาก อปท. สถาบันเกษตรกร อาสาสมัครเกษตรกร ผู้แทนหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เป็นเลขานุการและนายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้ง 2) หน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ คือ จัดตั้ง สนับสนุน การดำเนินงานกองทุนพัฒนาการเกษตร ตามความต้องการของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ และ 3) กลไกในการขับเคลื่อนการทำงานของศูนย์ฯ โดยการใช้การประชุม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ขาดความรู้ในเรื่อง โครงสร้าง บทบาทหน้าที่ และกลไกในการขับเคลื่อนการทำงาน ในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ตามคู่มือการดำเนินงานของกรมส่งเสริมการเกษตร ดังนั้น จึงควรมีการจัดอบรม เวที แลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ อย่างจริงจัง และต่อเนื่อง

2.5 การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

1) การดำเนินงานระดับค่อนข้างมาก พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีความคิดเห็นว่ามีระดับการดำเนินงานค่อนข้างมากในการดำเนินงาน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสนับสนุน และช่วยเหลือเกษตรกร ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ และด้านภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการศูนย์ฯ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิศิษฐ์ สิทธิเกสร (2550: 61-62) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารในการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุทัยธานี พบว่า ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมมาก ในประเด็นด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ ด้านภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการศูนย์ฯ และด้านการสนับสนุน และช่วยเหลือเกษตรกร และสุขสังวาลย์ เมธาทอง (2554: 103) ศึกษาเรื่อง ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ระดับการดำเนินงานด้านต่างๆ อยู่ในระดับมากและมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ส่วนใหญ่เป็นผู้มีตำแหน่งในสังคม โดยเฉพาะผู้นำที่เป็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. สมาชิกเทศบาล ซึ่งทราบถึงบทบาทของตนเองว่ามีขอบเขตการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงไร จึงง่ายต่อการประสานเพื่อสนับสนุนการพัฒนา สามารถทำให้บทบาทในการพัฒนาเกษตรกรและองค์กรเกษตรกรทำได้ง่ายขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นผลดีในการสร้างโอกาสสำหรับการพัฒนางานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ เพราะการที่มีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของ

คนนั้น จะเป็นการช่วยให้บุคคลนั้นปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมอย่างที่ตนและผู้เกี่ยวข้องกับงานนั้นคาดหวังไว้

2) การดำเนินงานระดับปานกลาง พบว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีความคิดเห็นว่ามีระดับการดำเนินงานปานกลางในภาพรวม และในการดำเนินงานอีก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล และด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปิ่นอนงค์ วงศ์บุญ (2553: 84-85) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรในจังหวัดมุกดาหาร พบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ด้านการจัดเวทีชุมชนเพื่อวางแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล และด้านการประชาสัมพันธ์ มีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ เห็นว่าเป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ความพึงพาเจ้าหน้าที่ และติดภารกิจการประกอบอาชีพของตนเอง จึงให้ความสำคัญและดำเนินงานในบทบาทดังกล่าวในระดับปานกลาง

2.6 ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีปัญหาในระดับค่อนข้างน้อยในภาพรวม โดยมีระดับความรุนแรงของปัญหาในระดับปานกลาง 2 ประเด็น เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้

1) ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ โดยมีปัญหาค่อนข้างมากในประเด็นย่อย คือ ขาดงบประมาณในการจัดทำบอร์ดนิทรรศการ/ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ขาดความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการเสนอแผนงานโครงการเพื่อของบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละปี

2) ด้านการประชาสัมพันธ์ โดยมีปัญหาระดับปานกลาง ในประเด็นย่อย คือ ขาดงบประมาณและบุคลากรในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่มีการประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณ ตลอดจนบุคลากรในการพัฒนาและประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์ฯ

3. ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัย มีประเด็นเสนอแนะดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

3.1.1 หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

1) กรมส่งเสริมการเกษตร

(1) การศึกษาพบว่า การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ ศูนย์ฯ ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง ดังนั้น ควรมี การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามภารกิจกับบุคลากรของกรมส่งเสริมการเกษตร และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการกระตุ้นการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่

(2) การศึกษาพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์ฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสื่อมวลชนประเภทอินเทอร์เน็ตได้รับความรู้ข่าวสาร ระดับน้อย ดังนั้น ควรเตรียมความพร้อมให้มีการอบรมเทคโนโลยีด้านการสำรวจระยะไกล (Remote Sensing) แก่คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ และสนับสนุนอุปกรณ์คอมพิวเตอร์แก่ ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อให้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ได้ รับรู้ข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น

2) สำนักงานเกษตรจังหวัด

การศึกษาพบว่า การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์ฯ ในประเด็น เสนอแผนงานที่เกินศักยภาพของ อปท. เข้าสู่แผนพัฒนาระดับอำเภอ/จังหวัด ใน ระดับปานกลาง ดังนั้น ควรมีการสนับสนุนส่งเสริม และประสานการทำงานตามภารกิจที่ถ่ายโอน และบันทึกข้อตกลงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับจังหวัด

3) สำนักงานเกษตรอำเภอ

(1) การศึกษาพบว่า การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์ฯ ในประเด็น จัดกระบวนการเรียนรู้ในเวทีของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ อยู่ในระดับปาน กลาง และมีปัญหาในการดำเนินงานในประเด็น ขาดการพัฒนาศักยภาพของคณะกรรมการบริหาร ศูนย์ฯ ในระดับปานกลาง ดังนั้น จึงควรจัดประชุมชี้แจงเพื่อทบทวนบทบาทหน้าที่และจัดเวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทุกๆปี เพื่อพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ และผู้เกี่ยวข้อง

(2) การศึกษาพบว่า การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล มีการดำเนินงานในระดับปานกลาง ดังนั้น ควรขับเคลื่อนแผนพัฒนาการเกษตรเข้าสู่แผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนอบรมให้ความรู้ในการจัดทำแผนกับคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน

(3) การศึกษาพบว่า การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ในประเด็น กำหนดแผนการปฏิบัติงานประจำศูนย์ฯ เพื่อกำหนดเป้าหมายการดำเนินงาน ส่งเสริมการเกษตรประจำปี อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ควรกำกับ/ดูแล ให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบประจำตำบล ดำเนินงานในฐานะเลขานุการศูนย์ฯ

4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(1) การศึกษาพบว่า การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีปัญหาค่อนข้างมากในประเด็นย่อยคือ ขาดงบประมาณในการจัดทำออร์ดิเนนซ์การ/ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณ เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นตามมาตรฐานข้อมูลประจำศูนย์ฯ ที่กำหนด และบุคลากร รวมถึงการจัดทำข้อมูล เอกสาร และสื่อให้กับศูนย์ฯ เพื่อให้มีการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

(2) การศึกษาพบว่า การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีปัญหาในระดับปานกลางในประเด็น แผนไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยมีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบงานด้านการเกษตรเฉพาะ

5) ภาคเอกชน

การศึกษาพบว่า การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ในประเด็น ประสานงานจัดหางบประมาณ และบริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ฯ อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ควรให้การสนับสนุนในเรื่อง งบประมาณ เทคโนโลยีใหม่ๆ รวมถึงปัจจัยการผลิตกับจุดสาธิต/จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีของศูนย์ฯ ตลอดจนความรู้วิชาการด้านต่างๆ

3.1.2 ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

(1) การศึกษาพบว่า การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ในประเด็น เสนอแผนพัฒนาการเกษตรในระดับตำบลที่ผ่านการบูรณาการแล้วให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้หรือหน่วยงานอื่นเพื่อพิจารณาแหล่งสนับสนุนงบประมาณในพื้นที่ อยู่ใน

ระดับปานกลาง ดังนั้น จึงควรเสนอแผนโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่

(2) การศึกษาพบว่า การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีปัญหาในระดับปานกลางในประเด็น การเผยแพร่กิจกรรมศูนย์ฯ ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ใ้บุคคลภายนอกทราบมีน้อย และไม่ได้รับการให้ความสำคัญจากบุคคลที่มีหน้าที่ดำเนินการโดยตรงในระดับนโยบาย ดังนั้น ควรประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์ฯ ให้ประชาชนทราบทุกช่องทาง และเผยแพร่ข้อมูลการเกษตรเพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญ และมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากขึ้น

(3) การศึกษาพบว่า การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ในประเด็น จัดทำโครงการเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การสนับสนุนในกรณีปัญหาดังกล่าว ไม่สามารถแก้ไขได้ในระดับพื้นที่ อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ควรมีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานอื่นๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์ฯ

(4) การศึกษาพบว่า การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ในประเด็น รวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตรในชุมชนหมู่บ้าน (กายภาพ/ชีวภาพ/เศรษฐกิจ/สังคม) ในระดับปานกลาง ดังนั้น ควรปรับปรุงข้อมูลสารสนเทศการเกษตรให้เป็นปัจจุบัน รวมถึงการบูรณาการระหว่างหน่วยงานในการจัดทำแบบสำรวจ และจัดเก็บข้อมูลที่เป็นเอกภาพเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

3.2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อพัฒนาศักยภาพและปรับปรุงวิธีการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

3.2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติงานร่วมกันในการสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรของท้องถิ่นต่อไป

3.2.4 ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อพัฒนาการถ่ายทอดความรู้วิทยากรในการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทต่อไป

3.2.5 ควรศึกษาเกี่ยวกับประเด็นข้างต้นของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดอื่น ๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมส่งเสริมการเกษตร (2543) ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร
- _____. (2546) ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
กรุงเทพมหานคร ฝ่ายโรงพิมพ์ สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
- _____. (2549) แนวทางการปฏิบัติงานตามคู่มือการถ่ายโอนภารกิจของกรมส่งเสริม
การเกษตรให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร ชุมชนสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย
- _____. (2551) “บันทึกข้อตกลงร่วมว่าด้วยความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานส่งเสริมและ
พัฒนาการเกษตรของท้องถิ่นระหว่างกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกับกรม
ส่งเสริมการเกษตร”(แผ่นพับ)
- _____. (2552 ก.) คู่มือการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร
ประจำตำบล (สบกต.) กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์สำนักพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยี
กรมส่งเสริมการเกษตร
- _____. (2552 ข.) ระบบส่งเสริมการเกษตร กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์สำนักพัฒนาการ
ถ่ายทอดเทคโนโลยี กรมส่งเสริมการเกษตร
- กัญญาภัค สำราญใจ (2542) “บทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในการพัฒนาชนบทใน
ประเทศไทย” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปศาสตร์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- เกษม วัฒนชัย (2544) "นโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ" Thailand
Education
- _____. (2551) กำหนดวัตถุประสงค์ องค์กรประกอบและบทบาทหน้าที่ของศูนย์บริการและ
ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล
<http://www.atsc.doae.go.th/report%20publicize/book/Book%20Atsc/ceser1.html>
ค้นคืนวันที่ 9 ตุลาคม 2556
- กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร (2555) จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ กรมส่งเสริมการเกษตร
- คณะวิจัยสถาบันพระปกเกล้า (2545) “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนและความคิดเห็น
ต่อการทำงานของรัฐบาลและองค์กรอิสระ” ใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ
สถาบันพระปกเกล้าครั้งที่ 4 เรื่อง 5 ปี ของการปฏิรูปการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับ
ใหม่ วันที่ 8 - 10 พฤศจิกายน 2545 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ

งามพิศ สัตย์สงวน (2537) *สังคมและวัฒนธรรม* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จิตรารักษ์ แสงรุ่งนภาพรรณ (2549) “ปัจจัยทางการบริหารและกระบวนการบริหารที่มีผลต่อการดำเนินงานใฝ่ระว่างทางระบาคติของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา” วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการวิทยาการสาธารณสุข มหาวิทยาลัยขอนแก่น

จำนง อดิวัฒนสิทธิ์ (2532) *สังคมวิทยา* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์สารมวลชน

จำลอง ศรีไสย (2552) “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ต่อการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล พื้นที่ 4 อำเภอชายแดนด้านความมั่นคงจังหวัดสงขลา” สำนักงานเกษตรจังหวัดสงขลา กรมส่งเสริมการเกษตร

จักรกริช ใจดี (2542) “ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ชูเกียรติ รักซ้อน (2532) “หลักการส่งเสริมการเกษตร หลักการส่งเสริมการเกษตรทั่วไป” บรรณาธิการ โดย ชัยวี นฤทุม นครปฐม โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ กำแพงแสน

ณรงค์ เส็งประชา (2530) *มนุษย์กับสังคม* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์

ธงชัย สันติวงษ์ (2523) *สังคมวิทยา* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช

นิภาพร ค้อมกลาง (2554) “การพัฒนาการบริหารจัดการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลหนองไข่น้ำอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บุญธรรม จิตต์อนันต์ (2543) “แนวคิดและทฤษฎีการส่งเสริมการเกษตร” ใน *เอกสารการสอนชุด วิชาการบริหารการส่งเสริมการเกษตร* หน่วยที่ 2 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์

ปิ่นอนงค์ วงศ์บุญ (2553) “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรในจังหวัดมุกดาหาร” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

- ปรีชา ธารมณี (2551) “การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลในอำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุง” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ปัญญาพล บุญชู (2525) *การส่งเสริมการเกษตรโดยการวิจัยระบบการทำฟาร์ม* สงขลา คณะทรัพยากรธรรมชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (อัคราเนนา)
- พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547) *การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้* กรุงเทพมหานคร กรมการตลาดพืชม
- ราชบัณฑิตยสถาน (2532) *พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์
- _____ (2546) *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์
- รสถิน เจียมเจริญ (2550) “ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานของข้าราชการสำนักงานประมาณ” วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารจัดการ สาธารณะ สำหรับนักบริหาร กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วิจารณ์ พานิช (2548) *การจัดการความรู้กับการบริหารราชการไทย* กรุงเทพมหานคร สถาบันส่งเสริมการจัดการ (ความรู้เพื่อสังคม)
- วิจิตร อาวะกุล (2535) *หลักการส่งเสริมการเกษตร* กรุงเทพมหานคร บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
- วิศิษฐ์ สิทธิเกสร (2550) “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการบริหารในการดำเนินงานศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดอุทัยธานี” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- วิทยา อธิปอนันต์ (2555) *แนวทางการปฏิบัติงานในพื้นที่ตามระบบส่งเสริมการเกษตร โดยใช้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล (สบกต.) เป็นกลไกดำเนินการ ตามนโยบายกรมส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร*
- วิระศักดิ์ ฉัตรดำรง (2549) “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการให้บริการของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดสุรินทร์” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- ศศิประภา สาระไชย (2548) “การมีส่วนร่วมของนักศึกษา กศน. ในการจัดทำกิจกรรมโครงการตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544: กรณีศึกษา ศูนย์การเรียนชุมชนสังกัดศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย” ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2525) *จิตวิทยาสังคม* กรุงเทพมหานคร ส่งเสริมวิชาการ
- สงวนศรี วิรัชชัย (2527) *จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา* กรุงเทพมหานคร
- สิริพร อุบล (2550) “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการโครงการการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก อันเนื่องมาจากพระราชดำริ: กรณีศึกษา โครงการการไอร์บาลอ ตำบลช้างเผือก อำเภอจะนะ จังหวัดนราธิวาส” ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- สุขสังวาลย์ เมลิตทอง (2554) “ผลการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดกาฬสินธุ์” วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- สุภา สกุลเงิน (2545) “ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล ในทัศนะของกำนันผู้ใหญ่บ้าน ศึกษาเฉพาะในกรณี อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- สุพัตรา สุภาพ (2530) *สังคมวิทยา* กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
- สมทรง เจริญพันธุ์ (2552) “ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนจังหวัดลพบุรี” ภาคนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- สมนึก คงชู (2552) “การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล จังหวัดนนทบุรี” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- สำนักงาน ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548ก.) *การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ* กรุงเทพมหานคร
- _____. (2548ข.) *คู่มือจัดทำแผนการจัดการความรู้* กรุงเทพมหานคร
- สำนักงาน ก.พ.ร. (2548) *คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การบริหารความรู้* กรุงเทพมหานคร

สำนักงานเกษตรจังหวัดนครศรีธรรมราช (2556) “สรุปข้อมูลการดำเนินงานศูนย์บริการ”

(อัดสำเนา)

สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช (2556) *แผนพัฒนาการเกษตร 2556*

อนิวัช แก้วจำนง (2552) *หลักการจัดการ* (พิมพ์ครั้งที่ 2 ฉบับปรับปรุง) กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์
นำศิลป์โฆษณา

อมรรัตน์ วรรณโชติ (2550) “การประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยี
การเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อัญชิสา อยู่สบาย (2554) “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ
พัฒนาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดอ่างทอง” วิทยานิพนธ์ปริญญา
สาขารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

อาภาภรณ์ ชูเกียรติศิริ (2552) “การดำเนินงานของศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร
ประจำตำบลในจังหวัดนครนายก” วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

เอกชัย โอเจริญ และธวัชพันธ์ พานิชโยทัย (2540) *พัฒนาการระบบส่งเสริมการเกษตรของประเทศไทย*
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร

เอกรินทร์ โปตะเวช (2551) “ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐานตามบทบาทหน้าที่
ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ในอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย”
วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ภาคผนวก
แบบสัมภาษณ์

เลขที่แบบสัมภาษณ์.....

แบบสัมภาษณ์สำหรับการวิจัย

**เรื่อง การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร
ประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช**

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์ชุดนี้สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการศึกษา การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของ คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. แบบสัมภาษณ์นี้ใช้สัมภาษณ์คณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ปี 2556

2. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาจะเก็บเป็นความลับ เนื่องจากเป็นการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลให้มีประสิทธิภาพ

3. แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ตอนที่ 3 การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

ขอให้ท่านตอบข้อมูลที่ถูกต้องและตรงกับความเป็นจริง ข้อมูลที่ได้นี้จะนำมาวิเคราะห์ในภาพรวม ดังนั้น ทุกคำตอบที่ท่านกรุณาให้ข้อมูลจะไม่มีผลใด ๆ ต่อตัวท่าน และผลกระทบต่อใคร ๆ ทั้งสิ้น จึงขอความกรุณาตอบให้ตรงกับปัจจัยที่ท่านคิดว่า จะทำให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลดำเนินการได้ประสบความสำเร็จ และตรงกับความรู้สึกที่แท้จริงของท่านมากที่สุด เพื่อความสมบูรณ์ของการวิเคราะห์ข้อมูล

ขอขอบคุณคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ทุกท่าน

ตอนที่ 1 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด

		รหัส (สำหรับผู้วิจัย)
1. เพศ ( ) 1. ชาย	( ) 2. หญิง	☐ A1
2. ปัจจุบันอายุ.....ปี (เกิน 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)		☐ A2
3. ระดับการศึกษา		☐ A3
( ) 1. ไม่ได้เรียนหนังสือ	( ) 2. ประถมศึกษา	
( ) 3. มัธยมศึกษาตอนต้น	( ) 4. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	
( ) 5. อนุปริญญา/ปวส.	( ) 6. ปริญญาตรี	
( ) 7. อื่น ๆ (ระบุ).....		
4. สถานภาพ		☐ A4
( ) 1. โสด	( ) 2. สมรส	( ) 3. หม้าย/หย่าร้าง
5. อาชีพหลัก		☐ A5
( ) 1. ทำนา	( ) 2. ทำสวนปาล์ม/น้ำมัน	
( ) 3. ทำสวนยางพารา	( ) 4. ทำสวนผลไม้ (ระบุ).....	
( ) 5. ทำประมง	( ) 6. มีเงินเดือนประจำ	
( ) 7. ประกอบธุรกิจการค้า	( ) 8. รับจ้างทั่วไป	
( ) 9. อื่น ๆ (ระบุ)		
6. อาชีพรอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
( ) 1. ทำนา	( ) 2. ทำสวนปาล์ม/น้ำมัน	☐ A61 ☐ A62
( ) 3. ทำสวนยางพารา	( ) 4. ทำสวนผลไม้ (ระบุ).....	☐ A63 ☐ A64
( ) 5. ทำประมง	( ) 6. มีเงินเดือนประจำ	☐ A65 ☐ A66
( ) 7. ประกอบธุรกิจการค้า	( ) 8. รับจ้างทั่วไป	☐ A67 ☐ A68
( ) 9. อื่น ๆ (ระบุ)		☐ A69
7. การมีตำแหน่งทางสังคม (นอกเหนือจากคณะกรรมการศูนย์ฯ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
( ) 1. ไม่มีตำแหน่งทางสังคม	( ) 2. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน/ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	☐ A71 ☐ A72
( ) 3. สมาชิก อบต./สมาชิกเทศบาล	( ) 4. คณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจ	☐ A73 ☐ A74
( ) 5. อื่น ๆ (ระบุ).....		☐ A75
8. รายได้ของครัวเรือนทั้งสิ้นประมาณปีละ	บาท	☐ A8
9. รายจ่ายของครัวเรือนทั้งสิ้นประมาณปีละ	บาท	☐ A9

10. แหล่งและระดับการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเกษตรของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการได้รับความรู้ ดังนี้

5 = มาก 4 = ค่อนข้างมาก 3 = ปานกลาง 2 = ค่อนข้างน้อย 1 = น้อย

แหล่งข้อมูลข่าวสารการเกษตร	ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร					รหัส
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
สื่อบุคคล						
1. เกษตรอำเภอ						☐ A10 1
2. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร						☐ A10 2
3. นักวิชาการเกษตร						☐ A10 3
4. เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์						☐ A10 4
5. เจ้าหน้าที่ประมง						☐ A10 5
6. เจ้าหน้าที่บริษัทเอกชน						☐ A10 6
7. อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน						☐ A10 7
8. หมอдинอาสา						☐ A10 8
9. เกษตรกรผู้นำ						☐ A10 9
10. เพื่อนบ้าน						☐ A10 10
11. อื่น ๆ (ระบุ).....						☐ A10 11
สื่อมวลชน						
1. วารสารทางการเกษตร						☐ A10 12
2. แผ่นพับ						☐ A10 13
3. หนังสือพิมพ์						☐ A10 14
4. โทรทัศน์						☐ A10 15
5. วิทยุ						☐ A10 16
6. ป้ายโฆษณา						☐ A10 17
7. อินเทอร์เน็ต						☐ A10 18
8. หอกระจายข่าว						☐ A10 19
9. อื่น ๆ (ระบุ).....						☐ A10 20

แหล่งข้อมูลข่าวสารการเกษตร	ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร					รหัส
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
สื่อกิจกรรม						
1. การประชุม						☐ A10 21
2. การอบรม						☐ A10 22
3. การสัมมนา						☐ A10 23
4. การรณรงค์						☐ A10 24
5. การสาธิต						☐ A10 25
6. นิทรรศการ						☐ A10 26
7. การศึกษาดูงาน						☐ A10 27
8. คลินิกเกษตรเคลื่อนที่						☐ A10 28
9. อื่นๆ (ระบุ).....						☐ A10 29

ตอนที่ 2 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความรู้ความเข้าใจของท่าน ว่าข้อความต่อไปนี้ถูกต้องหรือไม่

ประเด็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่	ถูก	ผิด	รหัส
1. ศูนย์ฯ จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์ข้อมูลการเกษตร และศูนย์กลางในการให้บริการด้านการเกษตรของชุมชน ภายใต้คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ			☐ B1
2. ศูนย์ฯ ประกอบด้วย ที่ทำการศูนย์ฯ ข้อมูล คณะกรรมการ แผนพัฒนาการเกษตรของตำบล จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือจุดสาธิต และสมาชิก			☐ B2
3. ศูนย์ฯ ให้ความสำคัญกับหน่วยงานที่รับผิดชอบมากกว่าให้ความสำคัญกับชุมชน			☐ B3
4. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ จัดประชุมพิจารณาผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ทุกเดือนอย่างน้อย เดือนละ 1 ครั้ง ในการพิจารณากิจกรรม/โครงการ			☐ B4
5. จุดถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือจุดสาธิตการเกษตร พิจารณาคัดเลือก จากฟาร์มของเกษตรกรที่ดำเนินการจนประสบผลสำเร็จในอาชีพ โดยมีเกษตรกรเจ้าของจุดสาธิตเป็นวิทยากรเกษตรกร			☐ B5
6. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ดำรงตำแหน่งตามวาระ 1 ปี และเมื่อพ้นจากตำแหน่งแล้วจะไม่สามารถเข้ามาเป็นคณะกรรมการได้อีก			☐ B6
7. โครงสร้างของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีจำนวนรวมทั้งสิ้น ไม่เกิน 16 คน เป็นตัวแทนจาก อปท. สถาบันเกษตรกร อคม. ผู้แทนหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เป็นเลขานุการและนายอำเภอเป็นผู้แต่งตั้ง			☐ B7
8. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ จัดให้มีการประชุมประจำเดือนทุกเดือน เพื่อร่วมกันแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจในการบริหารจัดการศูนย์ฯ			☐ B8
9. การจัดทำข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการศูนย์ฯ เป็นหน้าที่ของเลขานุการแต่ผู้เดียว			☐ B9
10. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีหน้าที่จัดทำข้อมูลการเกษตร โดยจัดเก็บสำรวจ ตรวจสอบ เผยแพร่และใช้ประโยชน์ของข้อมูลในการพัฒนาการเกษตรในตำบล			☐ B10
11. การแสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรม เป็นการสร้างโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้ แต่ไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนตัดสินใจทางเลือกอาชีพด้วยตนเอง			☐ B11
12. กลไกในการขับเคลื่อนการทำงานของศูนย์ฯ โดยการใช้การประชาคม			☐ B12

ประเด็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่	ถูก	ผิด	รหัส
13. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ได้เป็นผู้นำและแกนหลักในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรเพื่อพัฒนาตำบลและหมู่บ้าน			☐ B13
14. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันวางแผนพัฒนาการเกษตร ตามแผนพัฒนาตำบล			☐ B14
15. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีการจัดทำ/ปรับปรุง แผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลกับแผนพัฒนาท้องถิ่น			☐ B15
16. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ได้มีหน้าที่ติดตาม/เฝ้าระวัง/รายงานเตือนภัยธรรมชาติ ศัตรูพืช และภัยเศรษฐกิจ และแจ้งสำนักงานเกษตรอำเภอทราบ			☐ B16
17. หน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ คือ จัดตั้ง สนับสนุนการดำเนินงานกองทุนพัฒนาการเกษตร ตามความต้องการคณะกรรมการศูนย์ฯ			☐ B17
18. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีหน้าที่จัดการเรียนรู้/ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร และให้บริการทางด้านเกษตร			☐ B18
19. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ มีหน้าที่ตรวจสอบข้อมูลความถูกต้องของผู้ประสบภัยธรรมชาติ การสำรวจข้าวนาปี นาปรัง และข้อมูลการเกษตรอื่นๆ			☐ B19
20. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ได้เป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมและพัฒนาเครือข่าย และติดตามประเมินผล การดำเนินงานของกลุ่ม/เครือข่าย			☐ B20
21. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ต้องติดตาม/นิเทศ/ให้คำปรึกษา แก่เกษตรกร			☐ B21
22. ศูนย์ฯ ไม่ได้เป็นศูนย์รวมเพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ วิเคราะห์ปัญหา และกำหนดด้วยตนเองในการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร			☐ B22
23. คณะกรรมการศูนย์ฯ สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในพื้นที่			☐ B23
24. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่มีหน้าที่ประสานงานจัดหางบประมาณ และบริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ฯ			☐ B24
25. คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่ต้องเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรให้แก่ประชาชนรับทราบและเข้าร่วมกิจกรรม			☐ B25

ตอนที่ 3 การดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความจริงตามความคิดเห็นของท่านในเรื่องต่อไปนี้

โดย 5 = มาก 4 = ค่อนข้างมาก 3 = ปานกลาง 2 = ค่อนข้างน้อย 1 = น้อย

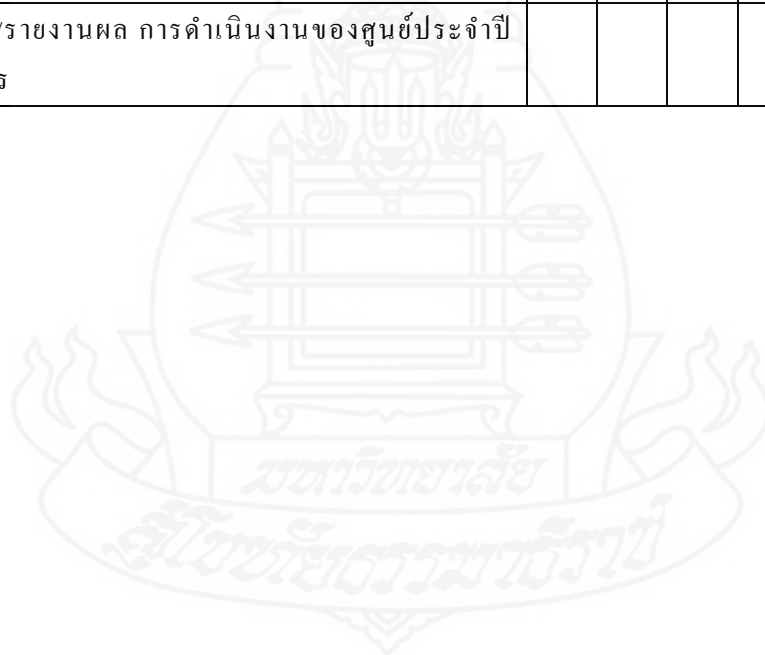
ประเด็นการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ	ระดับการดำเนินงาน					รหัส
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ						
1.1 จัดทำแผนการปฏิบัติงานศูนย์ฯ						☐ C11
1.2 ประชุมทุกเดือน เพื่อพิจารณากิจกรรม/โครงการ การวางแผนการปฏิบัติงานและติดตามงาน						☐ C12
1.3 กำหนดแผนการปฏิบัติงานประจำศูนย์ฯ เพื่อกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรประจำปี						☐ C13
1.4 ประสานงานจัดหางบประมาณ และบริหารจัดการเงินทุนของศูนย์ฯ						☐ C14
1.5 ชี้แจงแผนงาน/โครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ						☐ C15
1.6 พิจารณาคัดเลือกพื้นที่เพื่อเข้าร่วมโครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ						☐ C16
1.7 พิจารณาคัดเลือกเกษตรกรเพื่อเข้าร่วมโครงการที่ได้รับการจัดสรรงบประมาณ						☐ C17
1.8 บริหารจัดการโครงการที่ได้รับการจัดสรรอนุมัติงบประมาณ						☐ C18
2. ด้านภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการศูนย์ฯ						
2.1 พิจารณาจัดทำข้อตกลงในการแบ่งบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ						☐ C21
2.2 รวบรวม/จัดเก็บ/วิเคราะห์/ประมวลผล และเรียบเรียงเป็นฐานข้อมูลในการปฏิบัติงาน ในส่วนที่ได้รับมอบหมาย ทั้งด้านพืช ประมง ปศุสัตว์						☐ C22
2.3 วิเคราะห์ข้อมูลกับคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ กลุ่ม/เครือข่าย และ อปท.						☐ C23
2.4 รายงานข้อมูลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ตามแบบจัดเก็บและนำเสนอข้อมูลศูนย์ฯ						☐ C24

ประเด็นการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ ของ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ	ระดับการดำเนินงาน					รหัส
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
2.5 ติดตามการปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์เป้าหมาย ของโครงการ/กิจกรรม/แผนงาน ประจำสัปดาห์ ประจำเดือน และประจำปี						☐ C25
2.6 ติดตามตรวจสอบความถูกต้อง การปฏิบัติงานแต่ละ ขั้นตอน และประเมินผลการปฏิบัติงานโครงการ						☐ C26
2.7 สรุปรายงานผลการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ ในการดำเนินงาน ส่งเสริมการเกษตร						☐ C27
3. ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร						
3.1 กระตุ้นผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกัน แก้ปัญหาการผลิต การส่งเสริมอาชีพ และการตลาด						☐ C31
3.2 จัดทำข้อมูลการเกษตร โดยจัดเก็บสำรวจ ตรวจสอบ เผยแพร่ และใช้ประโยชน์ของข้อมูลในการพัฒนาการเกษตร ในตำบล						☐ C32
3.3 ปรับปรุงข้อมูลของศูนย์ฯ ให้เป็นข้อมูลปัจจุบันอยู่เสมอเพื่อ เป็นข้อมูลทางการเกษตร						☐ C33
3.4 ประสาน/สนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร						☐ C34
3.5 จัดกระบวนการเรียนรู้ในเวทีของคณะกรรมการศูนย์ฯ						☐ C35
3.6 จัดทำ ทำเนียบผู้รู้/วิทยากรเกษตรกรและคลังความรู้แก่ เกษตรกร						☐ C36
3.7 รวบรวมปัญหาความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่ ที่รับผิดชอบ						☐ C37
3.8 สรุปปัญหาและจัดลำดับความเร่งด่วนของปัญหาหลักด้าน การเกษตร						☐ C38
3.9 จัดทำโครงการเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้การ สนับสนุน ในกรณีมีปัญหาดังกล่าว ไม่สามารถแก้ไขได้ใน ระดับท้องถิ่น						☐ C39
3.10 เป็นที่ปรึกษากลุ่ม/เครือข่าย						☐ C310
3.11 ประสานสนับสนุน และผลักดันให้เกิดการปฏิบัติตาม แผนงานของกลุ่ม/เครือข่าย						☐ C311

ประเด็นการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ ของ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ	ระดับการดำเนินงาน					รหัส
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
3.12 สนับสนุนการเกิดเครือข่าย โดยให้มีเวทีพบปะเพื่อ ประสานเชื่อมโยงระหว่างกลุ่ม						☐ C312
3.13 ติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่ม/เครือข่าย						☐ C313
3.14 สนับสนุนการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนและกลุ่มกิจกรรมต่างๆ						☐ C314
3.15 พิจารณาคัดเลือกจุดสาธิตของศูนย์ฯ						☐ C315
3.16 พิจารณาคัดเลือกวิทยากรเกษตรประจำจุดสาธิต						☐ C316
3.17 ร่วมในการเตือนภัยต่างๆ แก่เกษตรกร						☐ C317
3.18 แจ้งเรื่องให้สำนักงานเกษตรอำเภอทราบเมื่อเกิดภัยต่างๆ ในพื้นที่						☐ C318
4. ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ						
4.1 สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์ฯ อำนวยความสะดวกแก่ ประชาชน โดยให้บริการทางการเกษตร						☐ C41
4.2 จัดทำผู้รับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานศูนย์ฯ						☐ C42
4.3 บันทึกข้อมูลเกษตรกรที่มารับบริการจากศูนย์ฯ/ให้ คำปรึกษาแนะนำ						☐ C43
4.4 จัดทำบอร์ดนิทรรศการ ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์						☐ C44
4.5 รวบรวมข้อคิดเห็นจากผู้รับฟังความคิดเห็น และความ คิดเห็นจากผู้มารับบริการศูนย์ฯ						☐ C45
4.6 พิจารณาจัดทำแผนปฏิบัติงานเพื่อสนับสนุนและปรับปรุง การให้บริการจากข้อคิดเห็น						☐ C46
5. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล						
5.1 รวบรวมข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการผลิตการเกษตรใน ชุมชน/หมู่บ้าน (กายภาพ/ชีวภาพ/เศรษฐกิจ/สังคม)						☐ C51
5.2 วิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ปัญหาความต้องการของ ชุมชน ในเวทีประชาคมระดับหมู่บ้าน ที่ อปท. จัดขึ้น เพื่อ ปรับปรุงแผนพัฒนาการเกษตรของหมู่บ้าน						☐ C52
5.3 เสนอแผนพัฒนาการเกษตรระดับหมู่บ้าน เข้าสู่เวที ประชาคมในระดับตำบล เพื่อปรับปรุงเป็นแผนพัฒนา การเกษตรระดับตำบล และบูรณาการร่วมกับแผนพัฒนา ท้องถิ่น						☐ C53

ประเด็นการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ ของ คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ	ระดับการดำเนินงาน					รหัส
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
5.4 เสนอแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลที่ผ่านการ บูรณาการแล้ว ให้องค์กรปกครองท้องถิ่นใช้หรือหน่วยงานอื่น เพื่อพิจารณาหาแหล่งสนับสนุนงบประมาณในพื้นที่						☐ C54
5.5 เสนอแผนงานที่เกินศักยภาพของ อปท. เข้าสู่แผนพัฒนา ระดับอำเภอ/จังหวัด						☐ C55
6. ด้านการประชาสัมพันธ์						
6.1 วางแผนการประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ						☐ C61
6.2 การประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานและบทบาทของ ศูนย์ฯ ผ่านเกษตรกรที่มาใช้บริการศูนย์ฯ /หน่วยงาน/องค์กรที่ เกี่ยวข้อง						☐ C62
6.3 ประชาสัมพันธ์ แนวทางการดำเนินงานของศูนย์ฯ ผ่านเวที ประชาคม การประชุม หอกระจายข่าว และสื่อต่างๆ						☐ C63
6.4 สรุป/รายงานผล การดำเนินงานของศูนย์ประจำปี ทางเอกสาร						☐ C64

ตอนที่ 4 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ

4.1 ปัญหา

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับปัญหา

โดย 5 = มาก 4 = ค่อนข้างมาก 3 = ปานกลาง 2 = ค่อนข้างน้อย 1 = น้อย

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงปัญหา					รหัส
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
1. ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ						
1.1 การจัดประชุมคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่มีครบทุกเดือน						☐ D11
1.2 ไม่มีการจัดทำแผนปฏิบัติงานศูนย์ฯ						☐ D12
1.3 คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ไม่เห็นประโยชน์ที่จะได้รับต่อตนเองและส่วนรวม เนื่องจากแผนการดำเนินงานไม่ชัดเจน						☐ D13
2. ด้านภารกิจความรับผิดชอบของคณะกรรมการศูนย์ฯ						
2.1 การดำเนินงานไม่เป็นไปตามนโยบายของศูนย์ฯ						☐ D21
2.2 ไม่มีการติดตาม/นิเทศ/เยี่ยมเยียนเกษตรกร						☐ D22
2.3 รายงานผล ศ.02 ไม่ครบทุกเดือน						☐ D23
2.4 เลขานุการศูนย์ฯ ไม่มีการประสานการทำงาน และไม่ให้ความสำคัญในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ						☐ D24
3. ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร						
3.1 การจัดทำ/ปรับปรุงข้อมูลพื้นฐานการเกษตรไม่เป็นปัจจุบัน						☐ D31
3.2 การถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรไม่ตรงตามความต้องการของเกษตรกร						☐ D32
3.3 ขาดแคลนจุดสาธิต/ถ่ายทอดเทคโนโลยี						☐ D33
3.4 วิทยากรเกษตรกร/อกม. ไม่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะ						☐ D34
3.5 ขาดการพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ						☐ D35
3.6 ไม่มีการให้บริการคลินิกเกษตร						☐ D36
3.7 การติดตาม/เฝ้าระวัง/แจ้ง/เตือนภัยธรรมชาติ ภัยศัตรูพืช และภัยเศรษฐกิจไม่ต่อเนื่อง และทันต่อเหตุการณ์						☐ D37
3.8 ให้บริการจัด/ปรับปรุงทะเบียนสมาชิกศูนย์ฯ ไม่เป็นปัจจุบัน						☐ D38
4. ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ						
4.1 จัดตั้งและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนพัฒนาการเกษตรไม่เป็นไปตามความต้องการของชุมชน						☐ D41

ประเด็นปัญหา	ระดับความรุนแรงปัญหา					รหัส
	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	
4.2 ขาดงบประมาณในการจัดทำบรรณนิทรรศการ/ข้อมูลความรู้ที่เป็นประโยชน์						☐ D42
4.3 ไม่มีเจ้าหน้าที่ประจำ ในการให้บริการคำแนะนำปรึกษาปัญหาการเกษตร/รับคำร้อง						☐ D43
5. ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล						
5.1 ขาดการบูรณาการจัดทำ/ปรับปรุงแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบลกับแผนพัฒนาท้องถิ่น						☐ D51
5.2 ขาดการมีส่วนร่วมของเกษตรกรในการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล						☐ D52
5.3 แผนไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานต่างๆ						☐ D53
6. ด้านการประชาสัมพันธ์						
6.1 การประชาสัมพันธ์และรณรงค์ศูนย์ฯผ่านเวทีประชาคม การประชุม หอกระจายข่าวและสื่อต่างๆ ขาดความต่อเนื่องและไม่ทั่วถึง						☐ D61
6.2 ขาดงบประมาณและบุคลากรในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ						☐ D62
6.3 การจัดทำบอร์ดประชาสัมพันธ์ภายในศูนย์ฯไม่เด่นชัดและไม่มี การเปลี่ยนแปลงข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร						☐ D63
6.4 การเผยแพร่กิจกรรมศูนย์ฯ ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ให้นุคคลภายนอกทราบมีน้อย และไม่ได้รับการให้ความสำคัญจากบุคคลที่มีหน้าที่ดำเนินการ โดยตรงในระดับนโยบาย						☐ D64

4.2 ข้อเสนอแนะ

1) ด้านการบริหารจัดการศูนย์ฯ

.....
.....
.....

2) ด้านภารกิจความรับผิดชอบต่อคณะกรรมการศูนย์ฯ

.....
.....
.....

3) ด้านการสนับสนุนและช่วยเหลือเกษตรกร

.....
.....
.....

4) ด้านการสนับสนุนการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ

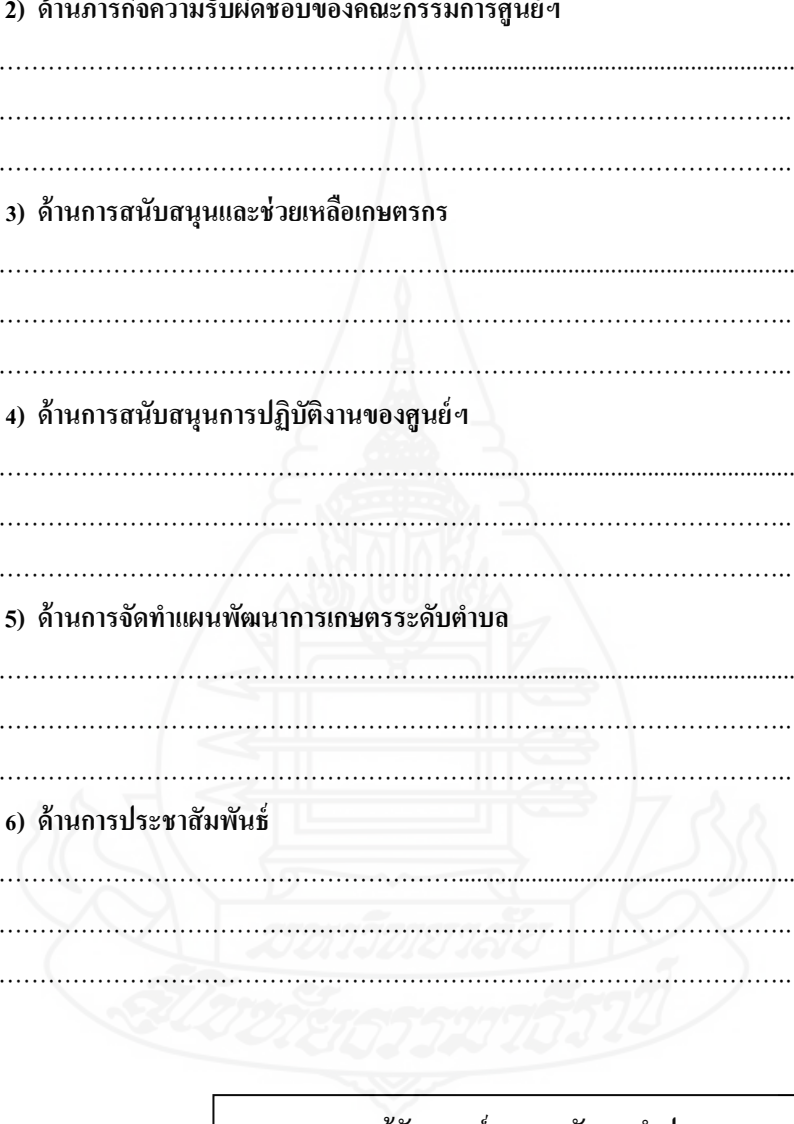
.....
.....
.....

5) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการเกษตรระดับตำบล

.....
.....
.....

6) ด้านการประชาสัมพันธ์

.....
.....
.....

ผู้สัมภาษณ์ นายอนุวัตร จำปาทอง
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายอนุวัตร จำปาทอง
วัน เดือน ปีเกิด	4 กรกฎาคม 2524
สถานที่เกิด	อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต (วิทยาศาสตร်ทางทะเล) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ปี 2547
สถานที่ทำงาน	สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ตำแหน่ง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ

